FAPTA

FOAE DE LUPTA ROMANEASCA PENTRU ZIUA DE AZI SI DE MAINE

DIN CUVANT SE NASTE FAPTA

EDITOR **MIHAIL FOTIN ENESCU** — REDACTOR **RADU NEGOIESCU**

Anul I — Ianuarie 1957 — Nr. 8-10

DECLINUL TEORIEI

Horia Stamatu.

Imposibilitatea Occidentului de a incadra viaţa teoretic, a dus la o incadrare direct materială: economic-industrială. Efortul de a incadra viaţa teoretic este caracteristic Occidentului de după antichitate. Poate că aceasta e diferenţa fundamentală intre antichitate şi ceea ce a urmat. Niciodată antichitatea nu a incercat incadrarea vieţii comunitare prin teorie. Atunci teoria s'a limitat la domeniul strict al inteligenţei, speculative, sau in contact cu realităţile extra - umane: metafizică, fizică, matematică. Realitatea umană nu a fost incadrată decât de traditii, prin educatie.

Creştinismul a fost o noutate atât de cutremurătoare, incât neputând fi cuprinsă altfel a fost ea insăşi incadrată teoretic si incetul cu incetul dela «teoria creştină» s'a ajuns la o incadrare teoretică a vieţii. Dar in acelaşi timp conţinutul mistic a fort atenuat şi a rămas teoria, care la un moment dat n'a mai putut incadra total şi astfel a biruit contra-teoria modernă, dela Descartes la Enciclopedisti. Eliberarea de tirania teoretică a contra-teoriei şi-a găsit-o lumea in economia liberală şi in industrie. Paralel s'a desvoltat filosofia istoriei ca o incercare de a se scutura lumea de ce mai rămânea din contra-teorie şi dominatia economicului. Cu marxismul insă filosofia istoriei a devenit supra-structură, ca, si contra-teoria, si economia.

Ca toată «teoria», mai veche sau modernă, filosifia istoriei este contra libertăţii, dar intr'un fel mult mai apăsător. Perspectiva filosofiei istoriei este limitată, ca istoria insăşi. E o judecare a trecutului şi nu poate să prevadă viitorul. Dar dacă se impune cu forţa, ca marxismul, poate obliga spre un anumit viitor, acela pe care-l vrea deţinătorul forţei şi al filosofiei istoriei. Intrupată intr'un partid, o filosofie a istoriei devine mai fioroasă decât «teoria», aruncă viaţa in suferinţă şi asupreşte mai rău ca oricare dintre cele mai neomenoase religii d'inaintea creştinismului.

Viitorul este in primul rând *nădejde*. Şi proecţia nădejdii este insuficientă pentru om, dacă ea se reduce la viaţa lui şi a urmasilor, pe care o ştie limitată. Filosofia istoriei aşa cum o avem, fie că e vorba de marxism, fie că e vorba de Nietzsche, Spengler sau Toynbee, nu da proecţia majoră. Aduce fie false nădejdi limitate, fie indoială. Iar indicatiile pozitive care se găsesc in aceste filosofii sunt inevitabil germenii contradicţiilor lor interne. Asa dar incă un motiv de desnădejde.

Răzbunarea pe teorie a fost oarecum evaziunea in practică, aşa cum vedem la americani. Cum se poate evada din filosoia fistoriei, actual distrugătoare de om, prin marxism? Poate tot intr'o practică, numai că de astă dată ar fi vorba de una mai adânc umană, reintegratoare. Practica economie-industrie duce vădit la totală desintegrare.

Relele aduse de «teorie» si insuficienţa remediului economie-industrie, le-am vazut in primele trei articole din Fapta: scepticismul, desafectarea si desnădejdea. Adică anti-virtuţile opuse virtuţilor: credinţă, dragoste şi nădejde. Acestea sunt rezultatele omului occidental după două milenii de teorie şi contra-teorie. Dar am mai constatat că există astăzi o imensă realitate dela care putem aştepta renaşterea omului: suferinţa celor asupriţi, aruncaţi in nedreptate de o conjuraţie a slăbiciunii unora şi diabolizării altora. Toti cei asupriţi şi nedreptăţiţi astăzi, poartă in ei germenul lumii de mâine.

Suntem in ajunul unei rapide evoluţii ale practicei care priveşte viaţa socială: economie, diplomaţie, armată. Această evoluţie va disloca multe stări precare de azi, dar necesitatea sintezei va apărea mai stringentă. Va fi o evoluţie tot exterioară şi de astă dată sinteza va pleca dela o condiţie de refacere interioară a omului, sau nu va mai fi nicio sinteză şi se va termina cu «istoria», intrând in post-istorie. Problema este: cum ne vom scutura de incadrarea strict tehnic-materială? Toate previziunile care se fac sunt sumbre. Vom arata unele, *fără să ne asociem cu ele*.

Vorbind de veacul viitor, deci al nostru, Nietzsche spunea:

«*Intâi:* intrarea Ruşilor in cultură. Un ţel măreţ. Apropiere a barbariei; trezirea artei, generozitate a tinereţii şi nebunie fantastică, reală voinţă de putere.

Al doilea: socialiştii. De asemenea real impuls şi voinţă de putere. Asociere. Nemaiauzită influenţă a câte unuia. Idealul inţelpţilor săraci este posibil. Conjuraţi infocaţi şi fantaşti deasemenea precum şi marile suflete işi găsesc egalii. Vine un timp al sălbăticiei şi al intineririi forţelor.

Al treilea: puterile religioase pot fi incă destul de adânci in vederea unei credinţe atee, in genul lui Buda, in care să se treacă peste deosebirile de confesiune şi ştiinţa n'ar avea nimic impotriva unui nou ideal. Dar iubire generală de oameni nu va fi! Un om nou trebue să se arata. *Eu insumi sânt departe de aşa ceva şi n'o doresc. Dar este posibil.*» (Postume, noi subliniem).

(Continuă pagina 2)

1957

Un aforism în politica internaţională recomandă: «Pas des proféties, pas des dates!» Nu înseamnă o încălcare a acestui aforism, nici un adaus la pusderia de oracole publicate de Anul Nou in presa Occidentului, prevestirea că 1957 va adânci irevocabil schimbarea adusă în starea lumii de cea a doua jumătate a anului 1956. După cum nici la începutul lui 1956 nu era nevoie de nici un fel de dar deosebit pentru a ştie că în cursul anului se vor petrece evenimente excepţionale. Iată ce scria *Fapta* în numărul 3 din Martie 1956, sub titlul «Politica Occidentală în cumpănă» (şi cerem iertare cititorilor că-l reproducem în întregime: dar poate nu e de prisos să se releve putinţa de a distinge anticipat raportul dintre cauze şi efecte):

«Intre politicile celor două blocuri antagoniste există un raport de simetrie. Si blocul comunist şi Occidentul vor să-şi atingă obiectivele fără război mondial frontal. Blocul comunist urmăreşte victoria revoluţiei universale: Occidentul, o pace sigură şi durabilă. Raportul de simetrie implică deci o strânsă corelaţie între cele două politici cu obiective opuse: *victoria comunismului şi pacea.* Politica Occidentului este astfel în funcţie de politica blocului comunist şi viceversa. Si tocmai fiindcă urmăresc scopuri atât de contrarii fără război frontal, ambele politici stau în cumpănă.

»Dar voinţa de a evita riscul unui război total este mult mai manifestă în lumea occidentală. Blocul Comunist, deşi nu ţine să-şi realizeze obiectivele prin război, nu exclude însă numai decât asemenea riscuri. Deaceea politica Blocului Comunist este mai amplă, mai sigură. In schimb evitarea cu orce preţ a riscului de război total creează în politica occidentală condiţii de criză încât abia acum ştim cari sunt condiţiile reale de pace. Declaraţia comună anglo-americană redactată cu prilejul întâlnirii Eisenhower-Eden la Washington, le enumeră: 1. Unitatea Germaniei. 2. Dezarmarea. 3. Eliberarea ţărilor robite. 4. Securitatea. La această declaraţie au aderat guvernele Franţei şi Germaniei. Si tot atât de important, au subscris declaraţia şi opoziţiile parlamentare respective din Anglia şi din Statele-Unite. Practic deci toţi factorii responsabili ai marilor puteri occidentale s'au fixat pe o poziţie unică ca bază minimală de negociere a păcii.

»La această poziţie occidentală, Blocul Comunist opune o versiune care oferă numai dezarmarea ca punct de întâlnire. Celelalte condiţii sunt polar opuse: Statu-quo în Europa Orientală; unificarea Germaniei prin compromis cu sistemul comunist; admiterea Chinei Comuniste în O. N. U. şi ca membru permanent în Consiliul de securitate cu lichidarea Chinei Naţionaliste; aplicarea acordului de la Geneva în Indochina; eliminarea colonialismului (adică *gonirea Occidentului din Asia şi din Africa)*: ridicarea embargoului pe produsele numite strategice în comerţul Apusului cu Răsăritul. Cum s'ar putea reconcilia două poziţii atât de potrivnice? Pe cale de negociare? Cine crede că Sovietele vor primi de bună voie condiţiile minimale de pace ale Occidentului! Niciodată Occidentul n'a câştigat ceva în negocierile cu Sovietele: ci cel mult n'a cedat din poziţie. In schimb Sovietele cu negocieri şi-a servit interesele cum i-a căzut mai bine. In Coreea, agresiunea prost calculată care ar fi putut provoca prăbuşirea militarismului comunist în Asia şi poate în lume, n'a fost cu nimic plătită ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimica. «La Geneva în 1954, prin negocieri a câştigat jumătate din Indochina. Adică Occidentul iară a consimţit la ciopârţirea unei naţiuni în favoarea Comunismului. Iar cu retragerea din Austria, Sovietele n'au avut decât de câştigat: mutându-şi corturile peste un râuleţ ca Leithe, la 60 km. de Viena, au tăiat căile de comunicaţie ale Occidentului într'un spaţiu de mare importanţă strategică şi politică. Dela Ribentropp, Churchill şi Roosevelt, până la Eden şi Foster Dulles, cine discută cu Sovietele pierde la sigur: sau în

DECLINUL TEORIEI

(Continuare din pagina 1)

Dacă ne uităm bine vedem că in aceste modeste şi triste prevederi (stilul originalului arată amărăciunea cu care au fost scrise), găsim tot ceea ce am avut «fericirea» să cunoastem, mai puţin «trezirea artei» care este şi ea in suferinţă: incercarea de regenerare fascistă de după primul război mondial, paralel cu intrarea Ruşilor in «cultură» prin marxism; barbaria, generozitatea tinereţii, fantasticul şi influenta unuia cu naţional-socialismul; lipsa totală de iubire de oameni de atunci şi de acum; religia in genul lui Buda şi peste «confesiuni» acceptată de organizaţia» culturală internaţională de azi. Iar «omul nou il vedem in Sovietia, cu exponentii lui; dela Stalin incoace. Monopolul «omului nou» il are astăzi comunismul, dar acest zis om nou pe care-l dă este un *imbătrânit prematur*. Care poate fi «noutatea» unui abrutizat? Pesimismul acestui om nu are margini. Este omul anti-om, pentrucă nu crede in niciuna dintre virtutile umane, totul este la el *frica*. Omul «vechiu» chiar aşa cum este el, sceptic, desafectat, ameninţat de generalizarea desnădeldii, este incă *om*, cu grave deficienţe, dar nici pe departe *căzut*, cum este un «om nou», din «partid».

Omul nou este incă o problemă de viitor. Dar nu poate fi nici proectul sperat de Nietzsche, cu aspiraţia către supra-uman in gol, nici ingrozitoarea realizare sovietică a proectului dostoievschian, «omul subteran». Şi pe o cale şi pe alta, resultatul este ne-omenia instaurată. Depăşirea omului de către sine este posibilă numai intr'o identificare cristică.

Singura vedere justă in aceasta problemă fundamentală a omului din veacul douăzeci, a existat in România tineretului dintre cele două războaie mondiale. Doar acolo s'a vorbit *despre*, s'a luptat *pentru* şi chiar s'a realizat *in excepţie*, un om nou ca creştin. A fost singurul loc in lume, unde in afara institutiilor şi fără agresivitate sectară, s'a spus lămurit: *omul nou va fi creştin sau nu va mai fi om*. Aceasta e o contribuţie românească esenţială la orice viitoare practică a vieţii de comunitate. Iar pentru o gândire a istoriei, pozitivă şi inaptă de a deveni armă asupritoare, indicaţia a plecat tot din România aceleiaşi generaţii, unde s'a spus la fel de lămurit că ţelul limitat la aceastā lume este insuficient omului; incercările care-l aşteaptă nu pot fi trecute doar prin prin limitarea la această lume.

Toată filosofia istoriei, fie asupritoare direct cum este marxismul, fie liberală cum e la Toynbee (in limitele nevoilor locale proprii) sau naturalistă cum e la Spengler pe urmele lui Nietzsche, suferă de o limtare care duce inevitabil la pesimism. De acest pesimism ar vrea sa scape practica viitoare, cu jovialul «homo americanus», dar fără o renaştere creştină a omului, intră si el inevitabil in prevederile lui Nietzsche. Si in altele care confirmă pe solitarul gânditor. Cum ar fi cvasi-utopia lui Orwell sau convingerile manifestate de un Aldous Huxley, fie in opere literare, fie in eseuri. Aceştia prevăd o inevitabilă salbăticere a omului, datorită obligaţiei lumii de a se organiza totalitar in viitor, din cauza diferenţelor prăpăstioase de nivel de trai dintre lumea albă, o minoritate, şi ceilalţi. Spaţiul limitat al planetei prea mici pentru populaţia care creşte necontenit va fi motivul de raţionare drastică a resurselor şi de organizare tot atât de drastică a producţiei. In aceste condiţii omul se intoarce la duritatea primitivă dinaintea civilizaţiei care intr'un fel se inchee.

Intr'adevar, dacă atunci omul nu va avea deschiderea pe care i-o dă creştinismul, viata va fi fără indoiala un infern, va fi regimul «toiagului de fier» din apocalipsă. Speranţa evadării pe altă planeta este incă prea vagă şi nu poate convinge incă pe nimeni.

Noi Românii, care ne-am afirmat originalitatea in veacul XX cu nădejdea creştină, putem infrunta altfel decât pesimist aceste perspective. Dar in acelaşi timp obligatia noastră este tocmai de a face cunoscută această originalitate şi de a colabora cu forţele care-i corespund, incepând prin a le convinge. In perspectiva acestei originalităţi rămâne să contribuim la stabilirea practicei viitorului şi la o nouă gândire a istoriei. Altul nu poate fi mesagiul nostru.

1957

(Continuare din pagina 1)

cel mai bun caz nu câştigă nimica. Dar aceste şovăeli în politica Occidentului şi mai ales contradicţiile între poziţia de principii şi conduita concretă a slăbit treptat încrederea popoarelor în voinţa efectivă de consecvenţă între cuvinte şi fapte. Neliniştea s'a întins an după an în conştiinţa naţiunilor, odată cu convingerea că mai lezne aduce o soluţie înţelegerea cu Sovietele decât protecţia Occidentului. Adică o soluţie în diferitele probleme acute depinde mai mult de Soviete decât de puterile Occidentale. Sovietele au ştiut bine şă exploateze teama Occidentului de riscul unui război văzut.

»Si aşa punctele de criză s'au înmulţit pretutindeni. In Europa politica de Statu-quo aduce fatal sclerozarea Alianţei Atlantice. Pentru a o vitaliza, Statele-Unite, cum au văzut cu prilejul noului buget, sunt silite să tripleze cheltuelile militare. Si cum se dovdeşte că asemenea sforţări nu sunt de ajuns şi că e nevoie de un voltaj vitalizant mult mai mare, se studiază amplificarea cadrului atlantic de la o alianţă la o comunitate.

»In Asia echivalentul pactului Atlantic, S. E. A. T. O., n'a împiedicat virajul spre stânga. India, Birmania şi acum de curând Ceilanul, se îndepărtează din ce în ce de Occident spre a se apropia de Soviete. Dacă mai urmează aşa, ţările asiatice una după alta vor întoarce spatele Occidentului. Iar Orientul Mijlociu s'a convertit într'un focar incendiar pentru întreaga lume arabă şi de culoare. Iridenta naţionalistă cu turnante de revoluţie socială aprinde elanuri de luptă dela Golful Persic la Oceanul Atlantic. Pactul dela Bagdad structurat pe comodităţi defensive, ca şi cel atlantic, ca şi cel asiatic, încă n'a dovedit o eficacitate. Optimismul pacifist al factorilor occidentali contrastează foarte supărător cu realitatea unei *iminenţe de conflict armat*: şi cu dinamica Sovietelor, care au izbutit să-şi întindă acţiunea în zone până atunci închise şi să mişte pioni negri, măslinii şi albi. Si undele sovietice adie până şi în pragul Americe: în republicele centrale şi sud-americane se identifică simptome de criză.

»Crede serios personalul conducător al Occidentului că numai prin negocieri paşnice, fără a prelua ferm riscul de a folosi un vast arsenal, va putea impune Sovietelor condiţiile minimale de pace? Cruşev nu pierde nicium prilej, nici măcar la ospăt, nici în cele mai tandre acolade cu Occidentali, să amintească răstit puterea armelor sovietice. Cu atât mai mult deci Occidentul este silit să arate că nu se teme de nicium fel de risc pentru impunerea păcii, cu cât fondul acestui complex de probleme, una mai grea decât alta, este fără nici o intenţie de calambur ieftin, mult mai *exploziv* decât s'ar)utea crede: *petrolul*. Până când energia atomică va deveni un izvor curent de combustiune, principala bază a civilizaţieit contimporane, deci a puterii mondiale, rămâne tot *petrolul*. Iar zăcămintele importante de petrol sunt încă sub stăpânire occidentală. Pentru a frânge forţa Occidentului si a-şi mări propriile forţe până la volumul pretins de veleităţile primatului mondial, Sovietele se străduiesc să gonească marile puteri şi apoi să le substituie în ţinuturile petrolifere. In acest plan strategic de eliminare şi de substituire, Sovietele aţâţă naţionalismele din acea zonă şi le pun la dispoziţie mijloace savant dozate, astfel încât să obţină rezultate relative: adică atât cât să-i silească pe Occidentali să se retragă, fără să mai poată rezista însă în etapa următoare şi la covulsiunile de indentitate comunistă. Odată ce Occidentul ar pierde imensele izvoare petrolifere din Iran, Mossul, Kuwalt şi Arabia Saudită iar Sovietele ar izbuti sub o formă oarecare să pună mâna pe ele, soarta Occidentului ar fi irevocabil pecetluită. Transfuzia sângelui negru dela Occident la Soviete, ar însemna un proces unic în istorie de supravieţuire din sinucidere.

»Astfel, cum prin cuvâant şi prin scris, la Radio şi în publicatii, am arătat de mai mulţi ani încoace, încă dinainte de-a se reactualiza termenul de «coexistenţă pacifică», Occidentul sau Sovietele nu pot scăpa de o prăbuşire sigură decât prin capitularea unora sau altora: cu război nevăzut sau văzut, pe etape sau dintr'o dată.

»Sovietele cunosc bine acest adevăr. Deacea toată energia popoarelor şi toată bogăţia pământurilor şi sub-pământurilor sunt jertfite potenţialului de acţiune. Numai din petrolul pomenit mai sus ca bază de stăpânire, au constituit până acum rezerve de 40.000.000 tone. Si dacă nu vor izbuti să constrângă Occidentul prin persuasiune la propria-i nimicire, dezarticulând dispozitivul de apărare, adică pactul Atlantic, cel asiatic şi cel dela Bagdad, *atunci s'ar putea vedea cum Sovietele nu se dau înapoi dela nicium fel de riscuri*.

»Cum va face faţă Occidentul atâtor probleme acute? Temându-se de realitatea unor soluţii efective, Occidentul şi-a închipuit că evită inevitabilul cu expediente. *Acum amânările nu mai sunt posibile: nemiloasa realitatz prezintă la scadenţă poliţa slăbiciunii. Acum Occidentul se află fără chip de amăgire faţă în faţă cu Sovietele pretutindeni*. Nu au ce să le mai dea ca să amâne scadenţa. Fiindcă Statu-quo nu e un preţ de negociere: Sovietele nu consideră preţ ce au în mână. Acum Occidentul n'ar mai putea oferi alt preţ decât pe sine.

»Astfel politica Occidentală se află în grea cumpănă. Pentru a ieşi din impas şi a impune condiţiile de pace adevărată în Europa, în Asia şi în Africa, puterile Occidentale nu vor avea încotro decât să valorifice în negocieri imensul său potenţial, mult superior celui sovietic. *Adică arătând fără echivoc că nu se mai tem de nicium fel de riscuri*.»

Si în adevăr, Sovietele, graţie contradiţiei interne occidentale si-a «mişcat pionii în zonele până atunci închise» şi lumea s'a trezit dintr'o dată în a doua jumătate a anului 1956 cu iminenţa conflictului armat: «nemiloasa realitate» a prezentat «la scadenţă poliţa slăbiciunii». Datorită acestei şovăeli lamentabile nu numai ţări asiatice, dar şi cele din Orientul Apropiat, ca Egiptul, Siria şi Iordania au întors spatele Occidentului. Iar întreg spaţiul dela Golful Persic la Oceanul Atlantic a căzut pradă» iridentei naţionaliste cu turnante de revoluţie socială» şi este deci pe punctul de a fi pierdut de Occident. Astfel politica Sovietelor de a goni spre a substitui Puterile Occidentale din zonele *Petrolului* şi a le zmulge acest «izvor de combustiune, principala bază a civilizaţiei contemporane, deci a puterii mondiale» s'a executat în 1956 cu un început de succes. Criza Suezului cu tăierea căii principale de comunicaţie a Ca-

(Contunuă pagina 4)

SCRISOARE DESCHISA

de General G. Băgulescu.

La şase decemvrie 1956, Domnul General G. Băgulescu, fost Ministru al României la Tokio, a trimis ziarelui «Aurore» si altor ziare din Paris, următoarea scrisoare:

«Cu asasinatul Ungariei de către Armata Sovietică se deschide o mare întrecere de laşitate între Naţiunile Libere.

Să nu uitam că atât orice cod penal, cât şi morala, condamnă orice fiinţă umană care asistă impasibilă la un asasinat.

Dacă dreptatea oamenilor nu poate să pună imediat catuşe călăilor dela Moscova, corpul diplomatic şi membri Naţiunilor Unite se desonoreaza cu fiecare minut care trece tolerând între dânşii pe reprezentanţii unui guvern asasin.

Ungurii s'au bazat în *marşul lor către moarte* pe asistenţa membrilor Corpului Diplomatic al ţărilor libere care locuiau Budapesta. Faptul că acest Corp Diplomatic a renunţat la dreptul său de protecţie, la misiunea şi imunitatea sa faţă de dispoziţiile abuzive ale Armatei Roşii, regret că trebue s'o afirm ca fost şef de misiune diplomatică, *înseamnă laşitate*.

In România, Polonia, etc., în Carpaţi, de zece ani, rezistenţa înfruntă Armata Roşie.

In acelaşi timp cu Ungaria, au avut loc răscoale în România, la Bucureşti, Cluj, Craiova, Sibiu, Timişoara.

Dar Romania nu era aproape de nicio graniţă occidentală şi nu beneficia de martori occidentali ca la Poznan, sacrificiile ei nu ajung la cunoştinţa lumii.

In locul uruitului tancurilor roşii care sfârâmă, al «pohod na Sibir»-ului, al temniţelor comuniste, mormânturi de fiinţe vii, Occidentul nu aude de obicei decât comunicatele dela Radio Bucureşti, redactate la Moscova.

Două zile inainte de a izbucni răscoala din Budapesta, toţi şefii nationalişti români au fost ridicaţi la ora două de dimineaţă dela casele lor şi deportaţi, căci onorabila armată roşie lucrează numai noaptea, ca hoţii.

Dacă representanţii popoarelor libere, prin oportunism, continuă să facă bună casă cu Ambasadorii şi reprezentanţii unui guvern ucigas, zecile de mii de refugiaţi se insărcinează să-şi răzbune morţii.

In ceea ce priveşte activitatea echivocă a partidelor comuniste ale ţărilor occidentale, partide care aprobă cu entuziasm asasinatul Ungariei, nu am nimic de adăugat la afirmaţiile mele publicate in broşura «Pacea sovietică şi coexistenţa».

De mai mult de zece ani, reprezentanţii Guvernelor occidentale nu sunt decat Domni care primesc palme din partea Sovietelor, dela Nasser-ul lor in afară, sau dela Thorezii-Togliattii lor in interior.

Am aşteptat unsprezece ani ca să ajungă dreptatea din partea naţiunilor libere, din partea Naţiunilor Unite. Dar naţiunile libere se arată prea oportuniste, prea impărţite şi O. N. U. care-şi revendică titlul de Tribunal al dreptăţii umane se arată fără putere contra asasinatelor repetate ale comuniştilor.

Cum! Vreme de unsprezece ani reprezentanţii dela O. N. U. nu au invăţat că moscoviţii ţin in sclavie nouă ţări in plină Europă! Şi Secretarul său General nu a auzit nimic din ce «lucrează» Sovietele la Budapesta.

La marginea disperării, toţi refugiaţii acestor nouă ţări, vor acţiona peste toate oportunismele *laşilor*.

Sovietele exploatează faptul că occidentalii se tem de război, se inclină totdauna faţa de cerintele lor, faţă de insolenţele lor, *dar libertatea fără onoare este o libertate factice*. Să învaţăm ceva din tragedia ungară.

Pot afirma că ameninţările ultimei note comice a lui Bulganin adresate occidentalilor, nu este decât un bluff, pentrucă dacă pentru occidentali războiul va fi o mare încercare, pentru Soviete va fi sfârşitul lor.

GENERAL GHEORGHE BAGULESCU,
Ministru Plenipotenţiar al fostei României.

N. B.—Sovietele ameninţă cu «voluntarii» lor ca şi cum Providenţa le-ar fi dat numai lor asemenea prerogativă.

De ce toate ţările libere nu ar trimite şi ele «voluntari» în Ungaria, în România, în Ucraina, în Georgia?

Atenţiune! Carele sovietice şi diviziile care intra atât de numeroase în Ungaria nu sunt doar pentru Budapesta ci şi pentru... Belgrad.

Din 1945, pentru prima oară nu au fost impuse «paralele» în peninsula Sinai, dupa ce Sovietele le-au impus în Coreea şi Indochina.

MANIFESTARILE ROMANESTI DE LA PARIS SI BONN

Pe planul misiunii ce are de îndeplinit emigraţia românească şi sub impulsul evenimentelor excepţionale din Europa subjugată de comunism, Românii din exil inţeleg porunca ceasului de faţă de a se întruni cât mai des pentru a afirma în faţa lumii libere dreptul la libertate şi la suverantatea Poporului Român.

Astfel în seara zilei de 8 Noembrie 1956 Românii din Paris s'au întrunit în sălile Misiunei Catolice Române pentru a manifesta solidaritatea cu Poporul ungar în lupta pentru cauza comună şi a zevendica drepturile naţiunii române.

A vorbit Dl. Grigore Gafencu care într'o luminoasă expunere a arătat urmările considerabile ale evenimentelor istorice din Polonia şi Ungaria.

La urmă s'a propus o moţiune ce va fi trimeasă Naţiunilor-Unite şi tuturor organizaţiilor internaţionale în care se cere:

1. alegeri libere.
2. nerecunoaşterea guvernelor-marionetă.
3. forţele de poliţie internaţională ale Naţiunilor Unite să înlocuiască trupele sovietice invadatoare.

Moţiunea a fost aprobată în unanimitate.

* * *

La Bon în seara de 13 Decembrie, s'au întrunit Românii din regiune, cu participarea de delegaţi din restul Germaniei, în prezenţa A. S. R. Principele Nicolae al României. Adunarea a fost deschisă cu o cuvântare a D-lui General Ion Gheorghe.

A vorbit apoi Dl. Grigore Gafencu despre: «România în vârtejul evenimentelor de azi». In cuvinte vibrante care au câştigat nu numai interesul ascultătorilor, dar au mişcat inimele celor de faţă, Dl. Gr. Gafencu a arătat că Europa pentru care rezistă Poporul Român şi celelalte popoare subjugate trebue să le ajute în lupta pentru libertate.

Au mai luat cuvântul D-nii General Ion Gheorghe, Sf. Sa. Prot. Emilian Vasiloschi şi Dr. Ion Emilian.

La urmă Adunarea a votat următoarea moţiune propusă de Dr. Paul Miron:

Românii reuniţi în sala Könighof din Bonn în seara de 13 Deccembrie 1956, ascultând expunerea D-lui Grigore Gafencu, se declară, în unanimitate, solidari cu lupta eroică de desrobire a popoarelor aflate sub stăpânirea Sovietelor şi cer:

1. Concentrarea tuturor forţelor din exil pentru a ajuta poporul român în lupta pentru libertate.
2. Evacuarea pământului românesc şi a tuturor ţărilor subjugate de către trupele sovietice.
3. Liberarea neamului românesc şi a tuturor naţiunilor vecine de sub stăpânirea regimului comunist-sovietic impus prin teroare.
4. Alegeri sub controlul forurilor internaţionale, pentru a asigura libera exprimare a voinţei naţionale şi deplina suveranitate a acestor popoare.

După închiderea Adunării într'un cald spirit de solidaritate românească Alteţa Sa Regală Principele Nicolae, Doamna şi Domnul Grigore Gafencu s'au întreţinut îndelung cu cei prezenţi.

O PROPUNERE PRECISA

Marea gazetă elveţiană, din Basel, «Die Nationalzeitung», publică recent, următoarea scrisoare deschisă, din partea Redacţiei, către Domnul Dag Hammarskjoeld, secretarul general al Naţiunilor Unite:

Ca funcţionar suprem al Naţiunilor Unite, Dumneavoastră aţi dat dovadă de o lăudabilă energie cu scopul de a face să se respecte decizille privitoare la acţiunea conjunctă a Izraelului, a Marei Britanii şi a Franţei, în Egipt. Dar iată că începe să vie ceasul în care Dumneavoastră să demonstraţi aceeaşi forţă cu prilejul Ungariei. Credincios datoriei Dumneavoastră, aţi rugat Guvernul lui Kadar şi Guvernul Sovietic să vă îngăduie o călătorie la Budapesta, cu scopul de a se putea informa, pe teren, de situaţia şi măsurile umanitare precise. Dar cercurile conducătoare sovietice nu doresc prezenţa Dumneavoastră, sub pretextul că tragedia ungară e doar o chestiune internă a năpăstuitei ţări.

Puneţi chestiunea la inimă, Domnule Secretar General, şi suiţi-vă Dumneavoastră într'un avion ne-înarmat. Văpsiţi-l cu alb, şi puneţi-i o inscripţie care să servească pentru a fi identificat ca avion al Naţiunilor Unite. Anunţaţi acest lucru guvernelor lui Bulganin şi Kadar şi spuneţi-le că în cutare zi, la cutare oră, Dumneavoastră vă gândiţi să sburaţi peste Ungaria că veţi folosi cutare cale aeriană şi că veţi ateriza la cutare oră pe aeroportul din Budapesta. Anunţaţi nu numai autorităţile, ci de asemeni prin emisiuni radiofonice directe, îndreptate către populaţia ungară şi forţele armate sovietice.

Lumea doreşte să se facă ceva. Şi lumea vă va sprijini cu toate forţele sale dacă Dumneavoastră vă decideţi—ţinând seamă că toate cele lalte căi s'au înfundat — să acţionaţi după

(Contunuă pagina 4)

1957

Contunuare din pagina 2)

nalului lui Lesseps, lipseşte de pe acum o bună parte din arterele occidentale de circulaţia acestui «sânge negru» fără de care Europa nu poate vieţui. Si în acelaş timp a provocat o gravă criză a întregului sistem de alianţe occidentale, minând valoarea operativă a Pactelor Atlantic, Asiatic şi de la Bagdad. Ba mai mult încă, raporturile de încredere între cei trei «mari» occidentali, baza frontului anti-comunist, au suferit un trist colaps.

E drept, nici în Blocul Comunist n'a întârziat să se arate la scadenţă poliţa demenţei concentraţionare a sistemului stalinist. Tineretul, muncitorimea şi ţărănimea au intrat într'o fază de fierbere permanentă în Europa ocupată de comunism; iar răscoalele din Polonia şi mai ales din Ungaria au provocat o spărtură irevocabilă în sistem. Valoarea şi dimensiunea acestei spărturi am arătat'o în «Fapta», numărul 7, special: niciodată nu va mai putea fi astupată definitiv. Dar criza fundamentală a sistemului comunist găseşte o acoperire cel puţin vremelnică înlesnită de deficienţa politică dovedită de conducerea marelui Occident.

Astfel corelaţia de cumpănă a ambelor politici, occidentală şi sovietică, semnalată în articolul din «Fapta» dela începutul anului 1956, rămâne pe planul actualităţii mult adâncită şi în anul 1957, după ce a fost verificată şi confirmată de realităţi. Si punctele de criză înmulţite în anii trecuţi, stau în anul ce începe acum ca nişte focare deschise, potrivite orcând să provoace un cumul de explozii în diferite zone pe glob: mai mult încă decât în 1956, *«acum Occidentul se află fără chip de amăgire faţă în faţă cu Sovietele pretutindeni»*.

In această aliniere de forţe faţă în faţă, două sunt zonele principale de explozie fixate de evenimentele din 1956: *Europa Orientală*, inclusiv Rusia, şi Orientul Apropiat. Care elemente din aceste zone de explozie, Germania de Est, Ungaria, Polonia, România, Jugo-Slavia, Bulgaria, Ceho-Slovacia ori Kremlunul însuş, sau Iranul, Izraelul, Siria, Turcia, Africa de Nord, vor da mai întâi de lucru, sunt imponderabile greu de identificat fără informaţia imenselor aparaturi de Stat. Dar cu cât pricepem din ce poate afla toată lumea, Germania şi Izraelul sunt centrele de însumare a problemelor de înaltă tensiune ce vor domina în 1957 preocupările marilor puteri. Fireşte, orcând se pot deschide abcesele din Coreea, Formoza şi Indochina, pentru a nu mai pomeni şi teatrul secundar de acţiune din arhipelagul asiatic până în America de Sud.

Cât de *iminentă* este izbucnirea unui conflict generalizat între cele două blocuri o arată postura factorilor oficiali respectivi. Iată, Dl. Foster Dulles fixează ca principiu de bază al politicei americane în 1957, «evitarea celui de al 3-lea război mondial!» Fiindcă în proporţie şi concomitent cu acuitatea punctelor de criză iminentă vor creşte în 1957 şi sforţările diplomaţiilor de a evita un război. Dar cum se poate evita cu adevărat un război, dacă nu se elimine efectiv cauzele lui! Ca şi cum s'ar putea vindeca un cancer cu droguri, fără a estirpa radical celulele bolnave care-i conferă finalul mortal! Cu paliative cel mult se prelungeşte o criză: dar în niciun chip nu se înlătură finalul fatal.

Care sunt cauzele conflictului, le aflăm din enumerarea *condiţiilor* de pace de către cele două părţi, înregistrate de «FAPTA» în Martie trecut. Aceste categorii de condiţii opuse sunt mai ultimative încă acum. Intrebarea din 1956 rămâne deci întreagă în picioare: «Cum s'ar putea reconcilia două poziţii atât de potrivnice? Pe cale de negocieri?» Cine poate crede că vreuna din părţi va primi condiţiile celeilalte prin simple şi benigne negocieri, fără preluarea fermă şi echivocă a unor riscuri de război! Acest adevăr este acum recunoscut în parte azi de Occident. Iată, Preşsedintele Eisenhower anunţa că va cere noului Congres permisiunea de a folosi trupe americane la nevoie în Orient; ceace implică preluarea unor riscuri de război. Dar această recunoaştere implicită a adevărului, nu este în fapt o preluare fermă şi fără echivoc. Ci un compromis între «realitatea nemiloasă» şi infantila îndărătnicie de a spera în nu ştim ce acces de «generozitate» a blocului comunist. La acest compromis în contradicţie al Occidentului, Sovietele fără a dori, cum spuneam, neapărat realizarea obiectivelor prin război, opun acceptarea unor asemenea riscuri: cum s'a văzut în criza Suezului când nu s'a codit să ameninţe Occidentul cu războiul atomic. Aşa Blocul Comunist, ulcerat de profunde vicii de structură şi incomparabil mai slab ca potenţial, izbuteşte să atingă ţeluri pe plan extern altfel cu neputinţă de atins dacă Puterile Occidentale ar arăta hotărârea de a prelua riscuri.

Astfel politicele celor două blocuri antagoniste, pentru vicii de structură internă în sistemul comunist şi de conduită externă în complexul occidental, sunt în contradicţie flagrantă cu marile realităţi. Această contradicţie cu realitatea rezultată din încercarea de concilîere între viciul *imperialismului concentraţionar comunist* şi acel al *demisionarismului occidental* stă la baza crizei de aşezare a lumii de azi. Contradicţia cu realitatea provoacă iminenţa unui conflict: refuzul de a ieşi din contradicţie dilulază *iminenţa* de conflict general în ciocniri partiale dublate de negocieri necontenite fără ţel şi fără sens. Stăruinţa în contradicţie slăbind «încrederea popoarelor în voinţa efectivă de consecvenţă între cuvinte şi fapte» ar aduce treptat un haos din care nu s'ar şti cum se poate ieşi. Dar marile realităţi (şi nu vom obosi de a le pomeni mereu) îndreaptă deşi cu întârziere şi deci cu un preţ infinit mai oneros deficienţa conducerilor; şi structurează de la sine acest al treilea război mondial şi decisiv în care lumea se află virtual de mult iar diplomaţiile pretind să-l evite fără să-i elimine cauzele, înşelându-se pe sine şi amăgind pe alţii: «un război complex, *Războiul Adevărului* cum scria «FAPTA» în No. 7, special cu mijloace multiple, de precădere politică şi doar cu accesorii militare, despicând în diagonală popoarele».

Si repetăm, în acest virtual război intrat acum în faza hotărâtoare, Sovietele au scăpat iniţiativa din mână, cu toate aparenţele contrarii. Fiindcă viciile de structură interioară şi inferioritatea de potenţial, sunt mai auto-nimicitoare decât deficienţele de conducere în exterior. Conducerea puterilor libere poate şovăi: realitatea popoarelor se impune însă până la sfârşit. Si în virtutea realtăţii, în această a doua fază hotărâtoare «iniţiativa e preluată de popoarele subjugate din Răsărit». Nu pe jocul diplomaţiilor şi pe bunul plac al lor, ci pe marea realitate ne bizuim noi când propunem să ne ostenim fără preget cu atât cât avem.

Astfel în 1957, vom asista la o alternanţă de violenţe dublate de necontenite negocieri. Personagii funambuleşti ca Nehru şi Menon, sau de birou ca Dl. Hamauarskioeld, vor alerga un timp în acest an între Apus şi Răsărit. Apoi va veni ziua concediului de la profesia tutismului coexistenţialist, fără pre-aviz.

Si emigraţia Română? Propunerea unui «Consiliu de Acţiune» şi nu a unui «Comitet Naţional» s'a dovedit corespunzătoare stărilor de azi. Iată, noua emigraţie maghiară, mult mai numeroasă şi mai reprezentativă în actualitate, a constituit un asemenea «Consiliu de Acţiune», numit încă mai categoric: *revolutionar!* Iar nu un «guvern în exil». Emigraţia ar avea multe de făcut: să apere poziţia românească din afară, hărţuită de publicistica mondială, cum se vede şi cum s'a prevăzut; şi să ştie ce gândesc şi ce vor în ţara ocupată, cei mulţi. Dar asupra acestor chinuite probleme vom reveni cu alt prilej.

MIHAIL FOTIN ENESCU.

O PROPUNERE PRECISA

(Continuare din pagina 3)

propria conştiinţă. Faceţi, însfârşit, ceva curajos.

Respectuos, Redacţia lui «Nationalzeitung».

Un asemenea sbor, fără îndoială mult mai riscat, l-ar face pe Domnul D. H. mai aplaudat decât a fost Lindbergh, în 1927, când a trecut pentru prima oară Oceanul Atlantic, într'un sbor individual. După cum s'ar putea ca un accident asemănător celui al lui Bernadotte, să-l împiedece să se bucure de acest succes, şi bine înţeles, să mai dea vreo, informaţie asupra celor văzute în Ungaria. Dar întrebarea este: dacă Domnul D. H. ar vrea să facă acest gest, ar putea? Ce diferenţă ar fi între un singur avion alb şi mai multe avioane albe, neînarmate, cu observatori neînarmaţi, în diverse puncte ale Ungariei?

Ştim bine că Sovietele au doborît până acum multe avioane occidentale, e drept înarmate, dar deloc agresive, în vreme de relaţii foarte pacifice. Dacă în cazul unei asemenea iniţiative, D., D. H. şi-ar pierde sau nu postul, prin licenţiere sau deces, nu ştim prea sigur, dar aşa cum vedem că operează Naţiunile Unite, putem să-l considerăm la adăpost şi de una şi de alta.

O chestiune de conştiinţă ar fi numai o demisie dintr'un asemenea post al neputinţei şi compromiterii prin omisiunea de fapt a cazurilor specifice, care au dus la fundarea Instituţiei: crima de genocid. Indirect aceasta vrea să spună scrisoarea ziarului elveţian şi după cum se vede încăodată, forţele morale nu numai că sunt «mobilizate», dar trec la atac.

SCRISORI DIN SPANIA

O NOUA ETAPA

Anul acesta Spania şi-a făcut intrarea în Naţiunile Unite, şi tot anul acesta un mare poet spaniol, Juan Ramón Jiménez a fost distins cu premiul Nobel pentru literatură.

Intrarea Spaniei în corul naţiunilor este repararea unei lungi nedreptăţi făcute acestei mari naţiuni, una din cele câteva componente majore ale culturii occidentale din era creştină a lumii. Print'unul din resorturile ascunse ale soartei această intrare coincide cu un moment destul de asemănător aceluia în care Spania a scris cu propriul sânge şi multă suferinţă, prologul celui de al doilea război mondial, a cărui încheare, cu o pace a la Pirus, ne-a dus la starea de azi.

Deschiderea noii sesiuni a Naţiunilor Unite, în care cuvântul Spaniei a fost rostit de ministrul său de externe, Domnul Martín Artajo, s'a făcut în momentul revoluţiei din Ungaria, şi astfel Spania, prima ţară care a sesizat Naţiunile Unite de noua crimă sovietivă, a avut prilejul să vorbească deschis, cu ecou mondial, pentru lumea asuprită şi asasinată la rece. Ecoul evenimentelor din Europa Centrală în Spania a fost enorm. Marile ziare «A. B. C.» şi «Arriba» şi-au trimis correspondenţi de elită la faţa locului, respectiv, pe Domnii Luca de Tena şi Gomez Tello, doi dintre cei mai apreciaţi ziarişti de azi ai Spaniei, şi toată presa spaniolă nu a încetat un moment să se ocupe cu cea mai mare căldură de mersul evenimentelor care an cutremurat întreaga Europă Occidentală. Biserica spaniolă nu a încetat un moment de a organiza cele mai impunătoare manifestaţii de solidaritate cu cei impilaţi. Crucea Roşie şi alte organizaţii au strâns ajutoare pentru refugiaţi, s'a organizat o săptămână de colectă publică mobilizându-se copiii pe străzi, pentru ajutorarea, Ungariei.

Toate acestea erau foarte normale în Spania. Cum spuneam, momentul actual din Europa Centrală, unde încă se mai desbate viitorul Europei—a rămâne sau nu împărţită—are o analogie cu momentul războiului civil din Spania, când ceea ce fac astăzi hoardele sovietice, făceau faimoasele «brigăzi internaţionale».

Să nu ne mire prea mult împărţirea de azi a Europei. Diverse puteri occidentale au propus, acum douăzeci de ani Spaniei, o formulă de «coexistenţă», adică Spania să se împartă în două: o zonă naţională, şi o zonă roşie. Această propunere era facută în vederea «păcii», pentruca în Spania să fie «pace». Împărţirea de azi a Europei, cu Germania tăiată în două, nu e numită pace? Eliminarea invaziei roşii din Spania a fost de o covârşitoare importanţă pentru viitor. O Spanie comunistă la inceputul şi sfârşitul celui de al doilea război mondial, ar fi însemnat că astăzi întreaga Europă Occidentală era comunizată, în mâna Sovietelor. De soluţia care se va da în Ungaria va depinde pentru multă vreme soarta Europei, şi poate, de astă dată, soarta lumii. Sorţii de victorie pe cale pacifică a comunismului în Europa Occidentală s'au redus considerabil. Şi aceasta va prelungi mult «coexistenţa», dând timp Sovietelor de refacere interioară. Stalin prevedea camdouăzeci şi cinci de ani timp necesar, pentruca după aceea Europa să poată fiinghiţită. Poate ca cele petrecute în Ungaria să mai adauge căţiva ani la aceşti douăzeci si cinci. Timp în care Europa nu se va descompune, cum spera Stalin—ruptura dintre occidentali nu s'a produs, cu toate că se părea a fi gata—dar în acelaş timp nu se ştie ce va deveni America, a cărei creştere în importanţă mondială a fost prea subită, după un război greu mai mult în sacrificii economice. Desigur, în vederea acestui viitor, Spania care a prevenit dezastrul total al Europei prin gonirea comunismului sovietic din peninsulă, vede mai departe decât propria soartă a Europei, când apără cauza dreptăţii naţiunii ungare. Dar în genere, popoarele mai dotate spiritual decât economic, nu sunt ascultate, de aceea şi în Spania se priveşte cu mare incredere către un viitor de intensă cooperare continentală, în cele mai bune relaţii de prietenie şi colaborare cu Americile, dar fără nicium compromis, ca şi până acum, faţă de Soviete.

Hoia Stamatu

* * *

Ziarul «A B C» publică in numărul său de Duminică, 9 Decembrie, a. c., următorul articol, demn de vremile când şi un articol de ziar era adeseori o operă de artă:

HECATOMBELE

Intr'un discurs, vice-preşedintele nordamerican, Mr. Mixon, face recent declaraţii, demne de atenţie. «Vechea diplomaţie—spune—a eşit din modă şi nu există loc în lume pentru agresiune militară, nici pentru colonialismul exploatator nici pentru puteri imperialiste».

Chiar asta spun ruşii şi o spunea şi Stalin, la fel împotriva imperialismului, agresiunii şi vechei diplomaţii. Nimic nu ar fi atât de frumos, aşa dar, decât să se ajungă la concordia universală prin această concordanţă în idei. Unii cred, fără îndoială, că idealul vechei diplomaţii era în a menţine pacea şi ceea ce se numea «echilibrul european». Din veacul al XVIII lea până la primul război mondial se pare că ajunse la oarecari rezultate, şi dacă n'a ajuns mereu să evite tot râul, a izbutit să-l limiteze in spaţiu şi în timp de multe ori. Cele mai mari dezastre războinice au coincis cu precizie, cu decadenţa şi moartea vechei diplomaţii, când vechiul secret diplomatic a fost înlocuit cu discursuri de televiziune.

Toţi dorim, după cum spune Nixon, să nu mai fie loc nici pentru colonialismul exploatator, nici pentru puterile imperialiste. Dar acum toată lumea confundă aceasta—fără nicio discriminere—cu tutelele, protectoratele, mandatele, zonele de influenţă şi chiar suveranităţi adormite, după caz necesare în chip imperios pentru cea mai buna ordine universală, aşa cum ne arată cele exercitate de Statele Unite în Alaska, Hawai, Porto-Rico şi până de curând în Filipine. «Popoarele din Asia şi Africa—adaugă Nixon—văd acum clara nostră poziţie anticolonialistă şi ştiu că suntem cu ele moralmente ca egali, şi că nu aplicăm o lege pentru Est şi alta pentru West». Va fi ştiind bine Domnul Nixon că egalitatea juridică şi morală nu constă în a da fiecărui acelaş lucru, ci ceeace e al sau, «suum quique», şi natural, nimic nu ni s'ar putea oferi mai măgulitor pentru ziua de mâine a păcii decât să putem considera pe «al său» anglofrancez egal în calitate şi extensiune cu «al său» sovietic, pentrucă atunci problema en Moscova s'ar rezolva la fel ca problema en Paris şi Londra şi n'ar mai putea fi vorba de «occidentalităţi» pentrucă aceeaşi grije ne-ar da-o Estul ca şi celălalt san cel de mai încolo.

«Evenimentele din Ungaria—adaugă Nixon—sunt cea mai bună probă că se poate ajunga la prabuşirea comunismului, fără razboi».

Nu încape îndoială. Dar va fi nevoe de a pregăti opt sau zece «Ungarii» pentru snopirea lor metodică sub diviziile blindate ale U. R. S. S.-ului. La stârşitul acestui preces pustiitor şi criminal, U. R. S. S. nu va mai avea nici un satelit şi va pieri între cenuşile şi ceea ce va mai fumega din Europa şi în ura proprilor supuşi.

Fără război, fără a mâna o singură divizie din cealaltă parte a Atlanticului, U. R. S. S. va fi pierit şi pacea nu va domni doar în Varşovia, ci în toate părţile. Asupra acestui lucru nu poate incăpea nici cea mai mică îndoială.

U. R. S. S., ca divinităţile bestiale ale păgânismului, va rămâne calmată pentru totdeauna până la a se desface şi a muri, cu hecatombe. Hecatombe—cum o ştiu toţi—înseamnă în greacă uciderе de boi. Ungaria este o ţară de astfel de boi —«Hungria boves»—, dar acesta nu e mai mult dacât un fel de a zice simbolic al vechiului umanism german faţă de hecatombele realizate cu o parte eroică şi nobilisimă a genului uman.

Aşa dar, nu prin «sistemul războinic»—care umple de oroare orice conştiinţă civilizată, jus—naturalistă şi sensibilă—ci prin» sistemul sacrificatoriu, comunismul va fi distrus.

De asemenea e de luat în considerare că primăvara rusească şi, mai ales aceea a marilor râuri adânci, ca Volga, se organizează cu cataclisme. Aceasta este ideea minunat desvoltată de Igor Stravinschi în «Consacrarea primăverii». Acolo, după zguduitoarele prăbuşiri şi avalanşe care încep depe înălţimi odată cu desghieţul şi coboară distrugând tot ce întâlnesc, există un moment în care toate catastrofele fluviale şi spăimântătoarele cutremure se termină şi rămâne, în Ultimele măsuri ale simfoniei, o păsărică albă pe o ramură verde, legănată de adiere şi dulceaţa viorilor.

Dar această păsărică e o porumbiţă cu un ram de măslin. E pacea fără război. De după liniştirea apelor, dar nu e aceea sfântă, din Scripturi, ci drăceasca, aceea care niciodată nu e «contradicţia» celei divine, ci «incitarea» ei, «falsificarea» ei criminală, după cum spune Sfântul Pavel: «Ingerul negurilor se veşmântează inger al luminii».

Şi această porumbiţă a fost pictată şi pregătită cu anticipare suficientă de Pablo Picasso.

PUBLICATII PRIMITE

Buletinul Militar, nr. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 1956.
Buletin Informativ, al Asoc. Rom. din Australia, anul 4, nr. 9-12.
Buletin Informativ, al Asoc. Rom. din Germania de Sud, Iulie-Sept., 1956.
Boletín Semanal de asuntos alemanes, Bonn, vol. 3, 47-52.
B. I. R. R. E., Paris, nr. 233-240.
Candela, Revista Bis. Ort. Rom. «Buna Vestire», Montreal, Iunie-August, 1956.
Caete de Dor, Paris, nr. 10.
Chestionar lingvistic, nr. I: *Limba Romanillor in strainatate* (Louvain, Belgia).
Cronica Romanesca, Buletin de stiri, la fiecare zece zile.
Cronica Romanesca, Noemvrie, 1956.
Destin, Madrid, nr. 10, 1956.
Glasul Poporului, Detroit, Sept., 1956.
Libertatea, Madrid, Januarie 1957.
Nation Roumaine, Paris, Ianuarie, 1957.
Pro Azione Catolica Rumana, Roma, nr. 12, 1956.
Romania, New-York, nr. 7-10, 1956.
Romanul, New-York, Oct., 1956.
Stindartul, Trauchgau (Germania), nr. 29, 1956.
Solia, Detroit, Sept.-Dec., 1956.
Unirea, Berna, Sept.-Oct., 1956.
Vatra, Roma, Sept.-Oct., 1956.

CAPITALISTII COMUNISMULUI

De Corneliu Stoian

Aceia, care cunosc regimul comunist numai din cărţi, ziare sau propaganda transmisă din belşug de toate posturile de radio sovietice şi satelite, cred încă în povestea aşa zisului «socialism», ce-ar fi pe cale de instaurare in Rusia comunistă şi celelalte ţări subjugate. Cred înca în povestea că lupta actuala intre blocul comunist şi lumea occidentală, ar avea la bază, în special, un motiv ideologic, fără a-şi da seama că este vorba în realitate de o lupta provocată de dorinta Rusiei imperialiste de totdeauna, de a-şi intinde domeniul sau cel putin influienţa, pe tot pamantul, utilizand acum ideologia comunista ca instrument pentru a ajunge la sclavizarea celorlalte popoare.

Nu trebuie identificată lupta intre blocul sovietic şi lumea occidentală, cu pretinsa luptă intre capitalism şi comunism, deoarece comunismul este în realitate tot capitalism. Comunismul este cea mai feroce şi mai exploatatoare forma a capitalismului. Este un capitalism dus la extremele cele mai brutale şi inumane, un capitalism organizat intr'un gigantic trust exploatator a unor popoare intregi, trust cunoscut sub numele propagandistic de «Stat proletar».

In acest «Stat proletar» capitalist. există, natural, indivizi care menevrează şi profită, ca orice mare capitalist occidental, de fabuloasele bogăţii concentrate in mana Statului comunist, însă, spre deosebire de ţările occidentale, unde capitaliştii sunt cunoscuti de toata lumea, in Rusia Sovietică şi ţările satelite ei, capitaliştii comunismului, necunoscuţi marilor masse, formează un fel de societate anonimă, care exploateaza popoare întregi, pretinzând in acelaş timp că luptă contra exploatării omului de catre om, contra exploatării muncitorului industrial, contra exploatării ţăranului, etc. Cine sunt membrii acestor societati anonime? Natural că nu pot fi alţii decat corifeii de mare calibru ai regimurilor comuniste, adică, membrii Comitetelor centrale ale partidelor comuniste, membrii aşa numitelor «prezidium-uri», miniştrii, directorii de industrii, şefii câmpurilor de muncă forţata, membrii poliţiei, ofiterii superiori si alti adepţi ai regimului.

Pentru uzul particular şi probabil pentru a-şi fixa poziţiile, in cadrul noii societăţi burgheze de tip comunist, conform averii de care dispun, bineinteles in afară de celelalte «titluri de onoare», «socialiştii» moscoviţi, au intocmit in 1954, o aşa numită «statistică» a situaţiei materiale de care se bucură primii 1670 de «oameni ai muncii» din Uniunea Sovietică. Statistica aceasta n'a fost publicată nominal, însă s'a făcut cunoscută prin indiscreţia anumitor membrii de partid şi a provocat o violentă reacţiune între comunisştii de rang inferior, a căror stare materială nu se poate compara cu accea a superiorilor lor din Partid. De ce? Raspunsul este simplu. In Uniunea Sovietica, «patria socialismului» şi a «egalităţii» între oameni, un număr de 730 de indivizi dintre cei 1670 «oameni ai muncii», sunt MULTIMILIONARI şi ceilalti 940, MILIONARI, adică, într'un cuvânt: CAPITALIŞTI.

Capul listei multimilionarilor il ocupa Mareşalul Budienny, a cărui avere îşi are originea în jafurile comise in Polonia, atunci cand trupele sovietice comandate de el au patruns in Galitia şi Rutenia, după primul razboiu mondial. Budienny dispune in afara de alte «nimicuri» ca: palate in diferite regiuni ale U. R. S. S.-ului, vile la mare, terenuri de vanatoare in Caucazia, etc., de cea mai importanta colecţie de cai de curse a Rusiei «proletare».

Este urmat de familia Kaganovici, formată din cei patru frati Kaganovici şi Roza Kaganovici, Acestia işi au concentrate capitalurile în «Industriile de Stat», minele din Bazinul Donetului şi exploatări de păduri în Siberia, exploatări întreţinute, natural, cu sclavi din campurile de munca forţată. Alti mari capitalisti multimilionari sovietici sunt cei doi fraţi Mikoian, unul membru al Prezidiumu-lui şi celălalt constructor de avioane. Intre posesiunile ultimului dintre ei se găseşte un palat pe tărmul Marii Negre, o magnifică vilă în Moscova şi o vilă de vară, în imprejurimile capitale sovietice. Urmează Bulganin, actualul «Premier», care în afară de veniturile personale, dispune de un somptuos apartament in Palatul ţarilor din Kremlin, un alt edificiu particular, langă Piata Roşie şi o splendida resedinţă de vară formată din vile inconjurate, lacuri de canotaj şi terenuri de vânătoare, în localitatea Semenovka, la vreo 20 de km. de Moscova.

«Statistica» continua cu Molotov, propietarul, între altele, a unui palat de marmoră in Crimea; Ilya Ehremburg, Vorosilov, Hrusciov (ale carui interese se învârtesc in jurul exploatărilor de fier din Bazinul Niprului şi exploatarilor agricole din Kazahtan), Maresalul Jukov, etcétera. Lista continua pana la cei 730 de multimilionari, între care, pe langa numele tuturor miniştrilor, mareşalilor (îmbogatiti in special din jaful ţărilor din Europa Orientala si central), şefi ai M. V. D-ului, etc., figurează o mulţime de nume complect necunoscute, care nu apar în presă, însă au poziţii serioase în aparatura Statului sovietic.

Când Stalin trăia, avea rezervat pentru «uzul personal», faimosul palat Ostrovsky, din apropierea Moscovei, construcţie de marmoră, din timpul ţarilor, al carui interior de un lux exorbitant, este o adevarată expoziţie de obiecte de valoare, furate din vechile palate ale aristocraţiei ruse; tablouri de pictori celebri şi, dupa al doileă razboiu mondial, obiecte de artă furate de trupele sovietice din diferitele muzee jefuite în Estul Europei. Palatul Ostrovsky era locul de urgii a lui Stalin, unde Beria îi aducea minore răpite de poliţie din sanul familiilor lor. Minorele, alcoolul şi asasinatele politice, constituiau distracţia predilectă a dementului, ce timp de 30 de ani a fost idolul bestiilor, care formează masele comuniste din intreaga lume.

Lista milionarilor, din «statistica» sovietică, este compusă din 940 de indivizi, în majoritate propagandişti ai regimului, sub o forma sau alta, ca artişti, compozitori, scriitori, sportivi, doctori şi ingineri, cărora li se permite a călătorii in Occident cu ocazia diferitelor Congrese, etc. Intre aceştia, sunt de menţionat, ca nume mai cunoscute; Epstein, unul dintre Directorii cinematografiei sovietice, şef al studiourilor din Alma-Ata (Kazahtan); Messerer, Directorul baletului Bolşoi din Moscova; Galina Ulanova, prima balerină a U. R. S. S.-ului; Liuba Orlova, artistă de cine; Kachaturian, compozitor; Nicolae Vibor, scriitor «socialist», etcétera. Intre milionari se gaseste şi un jokey din Moscova. Toţi trăiesc in cel mai fantastic lux şi majoritatea dispun de vile particulare la Sochi in Caucazia, ca şi în Crimea şi alte regiuni ale Rusiei. Multi îsi au banii investiţi in negoţuri «lucrative» ca bursa neagra, case particulare de mode (pentru aristocratia comunistă), case de petreceri «în familie», et. Toate acestea intr'o ţară unde peste 90 la 100 din populaţie este obligată să trăiască in cea mai neagră mizerie, ingrămădită ca animalele in locuinte insalubre şi trăind intr'o permanenta stare de subalimentaţie.

Majoritatea câştigurilor ce se obtin din banii investiţi in industrii, agricultură si comerţ, revin capitaliştilor sovietici de «tip nou», sub formă de «salarii», pentru «munca depusă ca membrii în comitetele de conducere» ale respectivelor întreprinderi. Este un truc, care nu înşală pe nimeni, deoarece acest tip de «salarii» întrec adesea de sute de ori, salariul mediu al muncitorului industrial sovietic. Este natural, ca în aceste condiţii de viaţă, corifeii comunismului au tot interesul să facă, comunism şi să lupte pentru «cauza proletară»...

Chiar în cadrul acestei aristocraţii capitaliste a U. R. S. S.-ului, există o deosebire vizibilă de categorie, care constă in automobilele personale. Multimilionarii sovietici utilizează automobile proprii de marca «Ziss», cele mai luxoase şi prin urmare cele mai scumpe, ce se fabrica in Rusia. Milionarii se mulţumesc cu marca «Sim», automobile mai ieftine şi mai usor de intretinut. Milionarii şi multimilionarii, nu obijnuiesc sa meargă pe jos pe strazile oraşelor sovietice, pentrucă luxul lor in felul de a se imbrăca, nu cadrează cu mizeria generală ce-i inconjoară şi se simt deranjaţi de privirile pline de ură ale populaţiei, care traieşte in condiţii destul de bine cunoscute.

Spre a calma spiritele membrilor mai mici, în grad, în Partid, care cu toate eforturile lor pentru «construirea socialismului», nu ajung să-şi formeze o situaţie materială satisfacatoare, criticand deci, din invidie pe ţovarasii» lor milionari şi acuzându-i de cosmopolitism şi apucaturi burgueze, aceştia din urmă se apără sprijinindu-se in Art. 7, al Constitutiei sovietice, care «garanteaza» propietatea personala a cetăţenilor, care au obţinut-o prin mijloace legale, prin muncă... Natural, că a exploata milioane de oameni închişi in lagare de exterminare, constituie o «muncă» şi la fel «muncă» este jaful organizat de hoardele comuniste în ţările subjugate, deci milioanele obţinute in acest fel, sunt «propietate legală garantată de Constituţie»...

Nu este nevoie să mentionez ca tot ceiace se întamplă in Rusia Sovietică, isi are corespondentul in ţările de «democratie populara», unde toţi conducătorii «boborului», bineinteles cei mari, sunt milionari, având la cheremul lor toată averea mobilă şi imobilă a Statelor respective. Printre acesti multimilionari sau milionari sateliti ai Moscovei, cel mai cunoscut este Tito, dictatorul Yugoslaviei, al cărui lux in felui de traiu s'a făcut faimos. Toti ceilalţi «comunişti» capitalişti îl imită. De ce nu?...

CULTURA: CRITICA, INFORMATII, TEXTE

CRONICA LITERARA

POESIA ROMANEASCA NOUA. ANTOLOGIE ALCATUITA de VINTILA HORIA.—Colectia "Mesterul Manole". Publicaciones de la Asociacion Hispanorumana. — Salamanca, 1956.

Manifestările culturii romanesti in exil se pot impărți global in două categorii: instituții de cultură, edituri, publicații, pe de-o parte și, pe de altă parte, diverse activități personale, ale poeților, artiștilor, gânditorilor și diverșilor scriitori care și-au continuat cariera incepută in țară, in diverse medii străine.

Primele sunt, dacă putem spune, manifestări de *extensiune*, adică fie de gospodărie a unor bunuri culturale românești fie de difuzare a lor, cu grija pentru conținutul manifest național, in primul rând. Acestea ar ține oarecum locul cadrului didactic-muzeal din țară. Celelalte sunt manifestări in primul rând de conținut și expresie personală intr'un efort continu de contemporaneitate, in Occidentul liber, replica posibilă incă la prapăstiosul regres din țară.

S'a insistat cu deosebire in publicațiile noastre de exil asupra manifestărilor de extensiune, pentru păstrarea și redifuzarea valorilor deja consacrate ale culturii noastre până la invazia sovietică. S'a accentuat tot timpul eroica luptă pentru menținerea lor și nu s'a exagerat in toate cazurile. Dar asupra celeilalte fețe a culturii românești din exil, in domeniul creatiei care implică intotdeauna noutatea, s'a insistat mai puțin. Incă dela apariția «Libertății», luându-ne insărcinarea de a urmări efortul creator, am separat incetul cu incetul două câmpuri deosebite ale literaturii noastre in exil: acela al repetiției și acela al degajării prin efort personal de un anumit ambient de pseudo-morfoză culturală pe care l-am putea foarte bine exprima prin alăturarea a doi termeni: semănătorism-naturalism. Credem foarte utilă aceasta degajare intr'un moment in care nivelul culturii românești este coborât, sub maximă presiune, la acel zero fixat de mașina propagandei sovietculturii: realismul socialist.

O oarecare critică improvizată a luptat in tot acest timp să amestece două lucruri: grija pentru existența neamului nostru, și faptul cultural creator, liber. In momentul in care faptul creator liber ar dispărea, toată grija pentru existența neamului românesc nu ar mai fi decât o sincopă. Vitalitatea neamului nostru nu se poate verifica decât prin creație, prin prezența la zi in actualitate.

Am scris la timp in «Libertatea» despre folosirea unor limbi străine de către unii scriitori din exil. Aceasta nu numai că nu este o pierdere pentru cultura românească, dar este o experiență de mare importanța. La fel am observat că lucrarea limbii românești mai departe, dincolo de tiparele vorbirii comune, este un lucru foarte necesar.

Schițând un prim capitol de inventariere a acestei decade a culturii românești in exil, nu vom deosebi intre cei care scriu românește, și in alte limbi, sau numai in alte limbi. Incercarea de față a fost pregătită cu o notă asupra «limbajului». Ne-am ocupat de căutarea unui nou limbaj poetic, limitându-ne la rădăcina termenului: *limba*.

Limbajul unei culturi se compune insă din mai multe elemente. Și orice evoluție este solidară in toate aceste elemente, in toate domeniile expresiei. Influențele se intrepătrund, tehnici noi se transpun. Dacă «visul» ca manifestare a vieții a influențat cinematograful, acesta, de pildă, la rândul lui, a influențat mult tehnica romanului modern. Anumite viziuni plastice au influențat pe poeți după cum anumite viziuni poetice au influențat pe pictori. Deși specificate cu tehnicele și efectele lor, diversele domenii ale creației artistice trăesc solidar un timp al lor, lucru stabilit de câte ori s'a vorbit de «stiluri». Cultura unei părți din umanitate cu largă comunicabilitate interioară, cum ar fi azi cultura occidentala, indiferent de ce zonă ar fi vorba, cea artistica, sau cea filosofică, are pentru fiecare dintre aceste zone, in timpul nostru ca și in alte timpuri, un anumit «hallo» și un «accent» comune. Dacă in artă se caută mai mult convertirea «inexprimabilului» la expresie, dacă in filosofie se caută consolidarea unui absolut inexistent pentru a se găsi o rațiune existenței, iar in știință se merge către degajarea unei energii încă neegalate, tocmai din ceea ce părea mai pe totdeauna fixat, materia inertă, supusă acum dezagregării, inseamnă că o constantă a vremii noastre este inversarea punctelor de plecare, parcă pentru constituirea altei lumi: nu dela zero ci dela minus zero.

Poezia a intrat și ea in acest proces de creație a unei alte lumi, iar poezia românească participă incă de mult la el. După 1930, terenul incepea să se curete radical de ganga unui conformism depășit și a inceput un lung proces de căutare și dezagregare in același timp. Procesul continuă incă. In genere preocupările extra-poetice au oprit puțin pe poeții nostri moderni. Curentele naționale și sociale nu s'au concretizat intre cele doua războae mondiale in nicio școală poetică. In schimb o serie de poeți apăruți după 1930, aveau de luptat cu dificultatea de a eși de sub noutatea obsesivă a celor doi mari restauratori ai poeziei romanesti dupa monotonia post-eminesciana (epigonia geniului), și după pseudomorfoza semănătoristă. Poezia românească a avut poate patru mari momente, in afară de folclorul mereu viu: momentul Dosoftei, momentul Cârlova-Alexandrescu, momentul Eminescu si pe urmă momentul Arghezi-Barbu. Mai toată decada 1930-1940 a fost impărțită intre «arghezieni» și «barbiști», aceștia din urmă poate cei mai pitorești, pentrucă toți in conflict cu Ion Barbu, ei din vanitate, Barbu din dispreț. Nenumăratele reviste apărute in acei ani, erau pline de arghezisme și barbisme. In același timp insă discuțiile asupra poeziei in substanță se ascut, și critica face un salt agresiv la un moment dat, cu negarea și a lui Arghezi și a lui Barbu. In 1934 apare volumul de critică «Nu» al lui Eugen Ionescu, in care se execută o adevărată masacrare a lui Arghezi, mai puțin a lui Barbu și un manifest refuz al literaturii, pe motive de ordin spiritual. Ulterior chiar Barbu avea să treacă dela poezie și matematici la mistică și matematici. Pozițiile antitradiționaliste, anti-romantice, anti - pitorești, anti - mataforeism, atunci, cu o ultima generație apărută, incep să prinda corp. Tot atunci intra in discutie poeziataină, poezia-cunoaștere, poezia realmente liberata de condiția discursivității comune, in vreme ce locul fostului semănătorism (cu diferențe), incepea să-l ia arghezismul. după transiția Crainic-Pillat. Așa fel, in cât cum s'a spus, in momentul invaziei sovietice Arghezi era poetul cel mai popular.

Intre 1930 și 1940 apar o sumă de poeți ca Dan și Emil Botta, Simion Stolnicu, Emil Gulian, traducătorul lui Poe, precum și o buna parte dintre cei presenți in Antologia scoasă de Vintilă Horia. Spre sfârșitul decadei a aparut o adevărată avalanșe de poeți noi, este adevărat cea mai mare parte dintre ei mai puțin «puriști» decât cei citați mai sus. După 1940 incep să se pregătească Virgil Jerunca, Amăriuței, Arcade, Târă, si alții, azi striviți in țară. In anii războiului publicistica fiind mobilizată in cea mai mare parte, ceea ce ar fi trebuit să apară mai târziu se pregătea oarecum subteran. Ceea ce s'a salvat din acest subteran se află acum in refugiu și alcătuește mai bine de jumatate din Antologia pe care vom incerca s'o descriem pe cât posibil.

Autorul cronicei de față participând la această antologie, dacă nu poate să-și facă «autocritica», dupa modelul sovietic, ocupandu-se de antologie iși manifestă solidaritatea cu cei acolo cuprinși. Asprimile sau nedreptățile din cursul cronicei se pot repeta in alte unsprezece recenzii facute de fiecare dintre ceilalți. Nedreptatea poate fi pe alocusi dar numai din pasiune pentru poesie. Indiscutabil antologia prezintă și un caracter manifest. Nu e vorba chiar de un act manifest incendiar, nu e vorba de vreo «dărâmare a idolilor», ci pur și simplu de o separație politicoasă intru ale poeziei. Separația nu este de vreun ordin sentimental sau «politic», ci pur și simplu obligatorie in actualitate.

Ca intotdeauna și aceasta separație se face intre «conformism» și «libertate». Exilul nostru are și el un dublu conformism: acel al temeibloc și al expresiei dinainte știută. Eșirea din acest conformism a fost mereu calificată: trădare de neam și limbă. Astfel cultura devine mediu polițienesc. Dar dragostea de neam și limba nu se manifestă scriind exclusiv despre neam și, mai ales, in imagini, termeni și forme epuizate in mai multe rânduri Nu se inflăcărează deloc sentimentul național cu locuri comune. In schimb se contribue efectiv la imbogățirea culturii românesti cu teme și expresii noi. Judecarea acestor contribuții este diferită de a unui articol, sau manifest, sau memoriu, dedicat intereselor comunitare exprese. Poezia este un lux al existenței și el diferit de luxurile traiului. Locul ei este in spirit și acolo stă libertatea de orice țel utilitar. Existența fără această libertate, superioară distracțiilor, este o condamnare la urât, nu doar in sensul de ne-frumos ci in sensul cel mai total, acela de urât de lume și de-a mai fi. Dar atunci nu este vorba tot de o utilitate, fie ea superioară? E vorba de mai mult decât o utilitate, e vorba de o notă definitorie pentru umanitatea infirmă fără ea. Lipsindu-i aceasta, umanitatea este altceva, e furnicar, stup, turmă, fie ele perfecte in organicitatea lor, dar umanitate nu mai e. Fără o permanentă inoire a «cuvântului» prin poezie, umanitatea coboară spre colonia animală. Utilitarul fără altă transcendență decât propria colectivitate, cum se poate intâmpla și in onesta lume a libertății și in sinistra lume a comunismului, reduce chiar posibilitatile de realizare ale țelurilor strict colective. In forța expresiei personale se vede intensitatea spirituală a unei națiuni, așa cum in campionii ei atletici se vede potența ei biologică. Si poezia este locul cel mai propriu al forței de expresie personala. Iar expresie ne-comunicabilă nu există. Depinde insă de ce vrea un cititor: vrea să citească numai ce știe d'inainte sau e dispus să faca efortul de a ințelege si ceea ce nu știe d'inainte. In ceea ce privește scrisul este normal ca scriitorii să aibă primul cuvânt, nefiind scrisul lucru pe poruncească. Altfel e vorba de literatură dirijată. Și, slavă Domnului, știm ce este o societate cu scriitori dirijați.

In antologia prezentată de Vintila Horia, strădania celor 12 poeți de a scapa de locurile comune, fie chiar cele mai carate cum ar fi cele stabilite de Arghezi și Barbu, apare evident. Este drept că un vers ca «Nicăeri suire nu fu mai acidă» (Constantin Amăriuței, «Dialog») apare ca o calcare voită sau nu a unuia dintre cele mai incrustate versuri ale lui Arghezi: «Niciodată toamna nu fu mai frumoasă» (in continuare «Sufletului nostru bucuros de moarte»), dintr'una dintre cele câteva poezii acceptate chiar de Ion Barbu, primul mare detractor al lui Arghezi, bine ințeles pe baze poeticometafizice, nu tâfnă ambițioasă. Pot fiacestea reminiscențe mecanice, așa cum Eugen Ionescu găsea reminiscențe de ritm gen Coșbuc la Arghezi. Sau alte ori il găsim, la acelasi, pe Ion Barbu trecut prin Cantilena lui Dan Botta:

Coarne de sonore
Pline-amare hore.

Facem descrierea antologiei in

ordinea in care au fost puşi autorii, după alfabet (metodă inaugurata de Pillat şi Perpeccicius in «Antologia poeţilor de azi»).

Constantin Amariutei işi exprimă romantic regretul de-a se fi născut şi de a fi, in poesia «20 octomvrie 1923», dată esenţială pentru autor. Nu ştim insă dacă in acelaşi timp nu este vorba de o fatalitate extinsă asupra intregii stirpe, făcută solidară cu sine:

Iar se sfârsea Octombrie la Asfinţit
In ziua când mă incepusen eu mirare
Eram de-atata vreme dintr'un neam
[ursit
Să meargă'n altă lume pe'nserare.

E adevarat că nu se spune «pe'nserare» ci «pe'nserat», sau «pe seară», dar ne intrebăm: care neam nu este ursit să meargă până la urmă in altă lume? Pentrucă aceasta e soarta nemului omenesc, şi oricine o ştie. Viaţa planetei este limitata, Churchill se pare ca odată citind intr'o gazetă că viaţa pământului va mai dura zece milioane de ani, ar fi spus uşurat: acum sânt liniştit, credeam că nu mai avem decât un milion de ani. Incheerea poesiei este consecventă:

Venisem dedemult şi pentru intâia
[oară
La oameni de sub vremi şi ţara in
[ruine
—E prea târziu să plec cu ei spre odi-
[nioară
Şi ce devreme'nghiaţă iarna peste
[mine.

Lăsând la o parte nefericita potrivire de sunet («când te-am văzut inţâia-şi dată şi pentru prima oară») trebue să observam că este singura poezie din toată culegerea, cu temă patriotică manifestă, fie ea chiar declinatorie, cu tristeţea de a se fi născut in asemenea condiţii. Spaima in faţa trecutului fără viitore poate intr'un fel mai notorie decat strigătul in gol al celor cu magnifica conştiinţă că in veci nu pier. Dar această spaimă e totuşi prea apodictic afirmată, sfârşitul iminent este prea obligator. Şi cine işi ia asemenea obligaţii, fie chiar in versuri, ori este serios şi rămâne inlănţuit de ele, ori dacă nu, scrie alte versuri exact contrarii. Tema este prea direct moralizanţa pentru a se lăsa transfigurată poetic şi in acelaşi timp autobiograficul se extinde prea mult pentru a-si păstra pregnanţa care să-l valorifice. Se pare că Arhimede spunea: daţi-mi un punct de sprijin, şi mut pământul din loc. Dar făcea parte din altă generaţie.

Există fără indoială o «greaţa» de fire (nausée), manifestă in refuzul prea idolatrizatei «istorii», considerată ca din sâmbure compromisă:

Leagăn unic! Mama: fagure sterp
[de viaţă
Şi zeul de sus -fiinţa'n troian-
Se prăbuşi sub timp, cu moartea
[liman.

Singurul orizont salvator este lichidarea definitivă:

—Ajunge !La ce bun amăgitoarea
zidire?
Sfârsitul de mâine, e Bună Vestire.

Este aici, fără indoială şi un lung oftat al unei generaţii intermediare, care nu are niciun motiv să idolatrizeze «istoria», dar care prin poezia lui Constantin Amariutei nu găseşte cheile «celeilalte lumi», in trans-istorie, aşa cum deocamdată nu le găseşte pe ale acestei lumi in istorie, de aceea cel puţin in acest caz expresia poetică nu e prea decisă. Dar nu mai puţin, şi tocmai de aceea, frământarea şi suferinţa sunt evident reale. Iar in principiu prezumţia poetului este limitată doar de condiţia genluiui. Atunci insă nu se mai observă.

L. M. Arcade. Altă apariţie nouă, din exil. Limitându-şi simbolic haosul originar la un vas cu toarte negre, pus intre «al său» şi rest, exprimă in «Scrisoare» aceeasi oboseala de a fi, epuizat de absorbitorul vas:

Vino şi ia-l şi fă-i un descântec
Nu mai am flori să-i infig in pân-
[tec.

Si gol cum e şi căscat spre hău
Mi-e greu de el ca de sufletul meu.

Post festum. Tema ne aminteşte şi de «Ulcica spartă» a lui Kleist. De astă data «greaţa» de fire se exprimă direct in orizontul specificat al vitalului cu intrebarea ascunsă: la ce?

Mai decis in expresie, L. M. Arcade se menţine intr'un ton destul de sincer tradiţional, amintind uneori de pastelurile lui Iosif:

Trece'n zigzaguri luminoase
Şi-i aud doar urma...şi mai puţin
Stins ca ecoul unui suspin
Departe de mine, in alte case.

Dar aceasta n'are importanţă decât pentru prea putini. L. M. Arcade pare indiferent la tonalitate, fiind prea persecutat de ceea ce-l preocupă. Nota proprie est foarte lămurită.

Antoaneta Bodisco. Altă naştere poetică in exil. Cel puţin in actul publicării. De astă dată nu mai suntem cu «greaţa» firii ci, in anumite svârcoliri, cu refelxul nostalgiei permanente după tot ceea ce trece şi nu se implineşte. Dar in realitate cu optimism:

Si'n evantai de unde, prin izvorul
De ore, clipa modelând fugară,
Inalţ catargul tău, biruitorul!

(Dunărea)

E in toate poesiile Doamnei Bodisco tălăzuirea unui dor către altceva, fără suferinţa transcrisă istoriei, dar mereu neimpăcat, din lipsă de ştire:

Inversunat nesomn, ce mântuire
Imi pregăteşti din neguri precum
[vraciul
Din laur filtrul aprig de gandire.

(Veghe)

sau:

Si piere in adâncuri fără urmă
Năierul către ţărm işi poartă lun-
[trea
Sorbit de-un gând statornic care-l
[duce.

(Pasărea)

sau:

Aluneci, deodată, in genune;
Zadarnic cauţi zorii intre ceţuri,
Măsoară ceasul, vremea, din perete.

(Somn)

sau:

Nespusul gând veghiazaă in neş-
[tire...
Culegi in seara deasă când apune
Amara floare-a'ntoarcerii'n genune.

(Mărturisire)

Cu excepţia primei strofe toate incheerile poesiilor Doamnei Bodisco exprimă acelasi amestec de curiozitate, indoială şi cel mult o resemnare cosmică:

Dar duhul urcă lesne si se-adună
In boarea răsvratită care vine,
Te strângi in muşchiul tânăr, in tul-
[pine.

(Trecere)

Expresia acestei poezii este lucrată, prudentă şi fără nicio stridenţă, lucru in genere rar. Fără nicio vizibilaă preocupare de «ne mai spus», sinceritatea nu are nimic de suferit din cauza vreunei contorsiuni formale.

Al. Busuioceanu. Deşi dintr'o altă generaţie decât toţi cei din antologie, afirmă cel mai categoric şi tinereşte bucuria de a fi:

Principe Principe
—cine mă strigă?
Câtă invocaţie !Câtă vocatie!
de a fi

(Totul incepe din nou)

Nu dăm un exemplu din intentii moraliste, ci poetice. Insistarea asupra regretului de a fi devine valabilă doar in momentul in care nu mai spui nimic. De aceea poezia prea jelită, dela un anumit punct incepe să se anuleze. Cât timp se plângea din cauza sentimentelor contrariate, poezia oferea ne-poeţilor contrariaţi, consolare, sau poeţilor necontrariaţi posibilitatea depăşirii. Deascântarea inexistenţei nu oferă insă nimic, sau inţepeneşte intr'o postură, care ca şi maniera, e duşmana de moarte a poeziei.

In aceasta invocaţie din vocaţie există şi nădejdea unui «dincolo»:

Pe aici am mai trecut
Am mai simţit atâta fabulă pe frunte
Câte prestigii?
Poate am să regăsesc pârâul cu profil
de peşti şi spume
arborele bântuit de păsări intr'un
spaţiu atât de pur.

(Idem).

In incântarea «cuvântului» («Noime»), se concentrează o poetică de cea mai strictă economie:

Columba, de cuvânt e grea
Şi nume pune peste lume
Liman ii fie cine vrea
Corăbii albe cu minune.

(Columba)

Destinul omului este in cuvânt. Dacă in «lege» cuvântul este oprelişte, in poesie este neincetată mutare de liman, către «corabiile albe cu minune», neincetată iniţiere, din cuvânt in cuvânt. Nu ştim câtă poate fi deslegarea in absolut prin cuvântulpoesie, dar aceasta e o nădejde a poetului şi nicio adevărataă nadejde nu rămâne chiar neimplinită. Fără această nadejde poetul se reduce la saltimbanc, poesia lui este repetiţie de locuri comune şi nu arată altceva decât lipsa de vocaţie, inşelare de sine sau incercarea de a inşela pe altii. Veacul nostru a pus foarte răscolitor această problemă, scotând poesia dintr'o convenţie socială şi dându-i un curs propriu către o restaurare a cuvântului. Desigur că in zona sovietică a lumii, aceasta e socotita o «reacţiune», acolo fiind vorba de o definitivă desfiinţare a «cuvântului», inlocuit nu cu locul comun al «omului vechiu» ci cu locul cel mai comun al omului spre neom, in care nici nu mai există expresie.

Poesia lui Al. Busuioceanu este un categoric exemplu de opositie la această nivelare in relativ şi absolut sub tăvălugul locului «cel mai comun». Spaţiul acestei cronici nu ne ingădue să facem o analiză mai desvoltată a poesiei sale din antologie, poesie de conţinut luminos, de incredere in «cuvânt», in libertate şi neincetată căutare.

N. Caranica Remarcam cu prilejul recenziei primei antologii a lui Vintilă Horia, inspiraţia tragică a poetului din «Anul 1940», poem al sfâşierii flamurilor negre. Aici stând de vorba cu morţii, in poemul «Cu morţii nostri dragi», Caranica ridică din nou praporii de doliu ai acestui veac al morţilor de tot felul:

Salve sponsa mundi, Nigera Regina,
Ave Hekate!

Nu e vroba de fecioara «Cântării Cântărilor», «nigera sum», ci e pur şi simplu «Ave Hekate» !Fondul existenţei e moartea, umbra, e intunericul şi peste ele trecem efemeră aparenţă:

Umbre dormind pe lume, umbre, um-
[bre,
Din nicăeri, neamintiri, penumbre,
. . . . .
Uşile, uşile! Noaptea vecină
Noaptea ne cate.

Totul este invers. In loc de «Uşile, Uşile, să ascultăm cu inţelepciune» lumina, aici uşile se cer deschise nopţii. Sunt morţii care năpădesc şi deslănţue «banchetul mare de'ntuneric». Iar soarele este «himeric»: «Fii sănătos sub soarele himeric». Peste toate nu e decat vălul inşelăciunii: «Topăe desvelită numai Maia». Faţă de moarte realitatea luminii este impudică. Dar dacă morţii sunt inlăuntru, cu tot intunericul, —«Ei sunt in tine»— viaţa ii transformă in bogăţie: «Priveşte'n tine. Esti plin ca oul —simţi?— eşti bogăţie.

Umblă cu tine».

Pathos al morţii, katarsis al erosului şi evaziune a muzicii, sunt elemente care definesc permanenţa tragediei, neincetat ascunsă de Maia. Dată fiind gravitatea acestui conţinut al poesiei lui N. Caranica, unele scăpări ca «Soarele râde amuzat» nu au mare importanţă. Poesia lui Caranica este dincolo de preocuparea «limbaj», grija fiind exprimarea cat mai frenetica şi convingatoare a stării pure, ca in muzică.

N. A. Gheorghiu. Dacă ne amintim bine «Vamile văzduhului» a fost publicată anterior unei poesii cu

sens invers şi forma oarecum asemanatoare —neo-populară— de Ion Parvulescu, intitulată «Io» şi redată in antologie la pagina 135. Intâmplator sau nu, antologia ne oferă un «dialog» interesant. Asemenea dialoguri sunt rare in acest exil, in care injurătura «curenta» nu aminteşte de Iliada, in care se infruntă căpetenii, ci de o nescrisă incă şi foarte neagră «Tiganiadă», cu «harta» lui Fănica Luca, intr'un «curent» paralel al istoriei după ureche, bolmozită de parpangheli in carne şi oase, decoraţi mai ales cu vanătăile multor picioare primite in părţile cărora dispariţia României le-a dat cuvântul.

In «Vămile vazduhului», avem una dintre cele mai remarcabile poesii din antologie. E o sprintenă evocare a ridicării la cer după regula mistică, a lui Ion Scărarul credem, trecând prin pustiul morţii si abătându-se pe la «biserica Vlaherne» («Ca prin noapte ce se cerne»), un loc intermediar intre realitate şi taină, un prim popas al sufletelor deslegate de cele vremelnice. Şartul limbii desfăşoară admirabil dinamica ascensiunii:

Treci din mila Tatălui
Porţile uscatului
Cu-ajutorul Fiului
Punţile pustiului
Si cu'ndemnul duhului
Vămile văzduhului.

Temele mistice nu sunt frecvente in poesia noastră (să nu confundam o temă mistica cu aluzii sau chiar teme generic religioase). Poet mistic nu am avut niciunul, iar poet religios unul singur, pe Dosoftei. Deşi toată poesia românească este in genere imbibată de sensuri religioase. Iar un poet ca Ion Barbu abdică la un moment dat de la poesie, pentrucă e o piedică in calea căutării mistice. Dar ceea ce se chiama poesie de iniţiere şi sistem mistic, cum ar fi a Sfântului Ion al Crucii (tradus romaneste pentru prima oară de Al. Busuioceanu), sau un Angelus Silesius, nu avem. «Vămile văzduhului» este poate o primă schiţare de asemenea poesie, bine inţeles fără pretenţii prea iniţiatice, sau poate chiar cu ele, dar incă prea ascunse nouă. A fost insă de ajuns pentru a se naşte «dialogul» mai sus amintit. Intrerupând ordinea numelor din antologie, vom discuta aici capitolul *Ion Parvulescu*, in ceea ce ni se pare mai expresiv, şi anume replica la «Vămile vazduhului», care este poseia sa intitulata «Io». Formal mult mai puţin realizată decât «Vămile văzduhului», este intr'un fel foarte originală prin replica unei «mistici inverse».

Am menţionat punctul intermediar al ascensiunii din «Vămile văzduhului», care era «biserica Vlaherne». In replica lui Ion Parvulescu aceasta se chiama «Blacherna». De acolo, pe o «gură de blachernă», Sfântul Pătru se adapă pentru o iniţiere contrarie: din cer in lume, mărturisind anumite dificultăţi care-i stau in calea iniţierii acesteia contrare:

Lăcrimând de luminare
Domnu Patru curagiu are
să-i grăiască cu durere
Mamă nu găsesc muiere
finca singur eu nu pot
că să trec Letea'ndărăpt.

Ne aflăm aşa dar in faţa unei «mistici pe dos», imaginata din cer incoace. Intr'un fel, din aceasta viziune intoarsa, Ion Parvulescu şi-a făcut un sistem poetic. La ascensionalul scărarului, răspunde cu descensionalul propriu in chip de Adonai (cum spunea Pirg in «Crai de Curtea veche»: si a venit Duhul Sfânt in chip de papagal...», intruchipare sintetică a erosului cosmic. In aceasta dublă cursă, dela pământ la cer şi dela cer la pământ, trecând prin Vlaherne-Blacherna, circuitul iniţierii este intreg şi ar face la un loc un fel de «eterna intoarcere» nitzscheană, intr'o adaptare la versul popular românesc. Hagiu N. A. Gheorghiu, transfug al cerului Ion Parvulescu, pun o nouă temă in circulaţia poesiei româneşti actuale, rămânând să-şi rezolve fiecare in felul său «ascensiunea» şi «descensiunea». Rămâne de văzut ce vor gasi dincolo şi dincoace, cu Letea şsi Blacherna la mijloc, sau cum am spune: mai jos ori mai sus de diafragmă, dus si intors. Ca expresie N. A. Gheorghiu este mult mai liber, mai puţin căsnit decât Ion Parvulescu, poate şi stânjenit de dificultatea temei.

Raiul a fost fără indoială cu pietate dorit in sânul neamului nostru. Totuşi cate un ţăran ca Ion Creangă, scriind şi despre rai, cu toata pietatea faţă de Dumnezeu şi insotitorul său Sfântul Pătru, nu manifestă un entuziasm categoric. S'ar putea spune că Ivan Turbinca este un erou luat dela rusi, cum, şi arată numele. E foarte probabil, dar Creanga arată simpatie acestui Ivan, bun la suflet, dar care se plictisea in rai. Ion Parvulescu merge insă mai departe: Dumnezeu moţăe pescuind suflete şi adoarme, in timp ce oamenii isi fac de cap. Iar Sfântul Patru işi ia de-a dreptul câmpii, evadând din cer. Semnificatia acestei mistici pe dos, prin infiltrarea indiscreţiei in cer, nu trebue căutata neapărat in sacrilegiu. Sacrilegiul este ceva irealizabil in poveste, tâlmăcire sau răstălmacire, sau in ipoteze ca aceea că Sfântul Patru vrea să treacă Letea inapoi, să se salveze de eternitate reintrând in ciclul cosmic. Asemnea mistică a cosmosului şi a istoriei se explică prin vremea pe care o trăim; «neamurile se omoară» poate aşa cum nu s'au omorit niciodata. Mistica traditională este o fugă din istorie, mutarea in cer prin mortificare. Mistica pe dos ar fi aceasta a pamantului şi a sângelui («Blut und Boden»), cu «căţelul pamantului» —«Şi când din puţul cu Pâine, Câinele o să se arate» şi «Sângele rasbunator». Mistica lui «Blut und Boden» insă nu mai este nicio noutate. A fost şi a trecut. Nici intreaga răstălmacire cu mistica inversă nu e o noutate. Există exact de când există şi mistica.

In genere insă această inversare manifestă este mai mult un fenomen de sfârşit decât de renaştere. Cu Euripide tragedia antică devine ceva analog teatrului bulevardier de până mai eri. Dela vulturul lui Ioan până la câinele lui Adonai, poate fi distanţa unei prăbuşiri umane. Această prăbuşire s'a petrecut; «Blut und Boden» a spus ce avea de spus, poeţii preavăzători ai formelor pot să prevadă noile posibilităţi de ascensiune care se oferă omului. Aici stă adevarata greutate a noutăţii.

VINTILA HORIA

Ce semn se arată in toate dezastrele?
Linişte.
Vântul aduce vestea cotidiana.
Zvon de incendii, miros greu de fum.
Carne umană sfârâind mirată,
explozii de război neintrerupt.
Cer de furtună. Noaptea e de ură.

Din toate acestea nu se poate alege nimic, orice efort pare inutil, nu rămâne decât o resemnare:

... Inchipui o peniţă
Culegând in cuvinte alese
viaţa intre câmpuri:
eu şi Maria.
Indescriptibili
ne mulţumin a trăi.

(Intre câmpuri)

De unde dorul unei izolări absolute:

Insulă crescută'n timp
De supt ape vechi venind
Cum te-asi paşte, te-aşi cunoaşte
Fructă verde'n anotimp

(Insula)

Dar:

Insula se'ntrezări
Şi pieri in anotimp.

Morbul care descompune istoria este «agentul», adică omul degenerat in unealtă, despersonalizat până la a nu mai şti că e om:

—Sunt un om, un om, Un Om.
Nu vezi că ne-am putea
strânge mâna fără oprelişti,
că nu e nimic intre noi!
că nu e nimic intre noi!
—Ba este. Şi ţinti câtre mine.

(Un aagent)

Aşa se prezintă «istoria», proces infernal, dar nu decisiv:

Oprelişti sunt numai
Zilele numărate in cronici,
Devenit inutil dintr'o data.

«Viaţa» e o valoare care depăşeşte toate aceste limitări prin posibilitatea intrinsecă de transfigurare: «Numai nevăzutul e etern» (Viaţa):

Sânt atent la sgomotul vieţii
Asta e datoria mea omenească
Insă dacă ai lăsă să crească
Tacerea mea intre mine şi tine,
Intre lume şi mine
M'aşi opri din mers
Aiurit de zgomotul fara punctuaţie
Al marelui vers
De dincolo de poem
Şi de univers.

In expresie directă, căutată cu multă atenţie pentru a da un ton cât mai puţin declamatoriu, cât mai aproape de o comunicabilitate vie, şi cu dominanta unei desamăgiri pe care o remarcam cu prilejul recenziei volumului «A murit un sfânt», Vintila Horia mărturiseste neincetat un progres in «cunoasterea infernului», dar fara posibilitati de impăcare sau evadare. Chiar incercarea mistică se anulează:

Un cap de mort pe-un flutur viu
Zubrând pe zarea din sicriu.

(Ultima).

Se bănueşte fără indoială din această poesie, existenţa unui invizibil zid chinezesc intre poet şi rest, definit cu cele mai modeste cuvinte prin versul citat: «ne mulţumim a trăi». Taina acestei mulţumiri nu e desvăluită, probabil dintr'o radicala neincredere provocată de decepţia fenomenului «om», cu felul in care işi consumă istoricitatea. Pentru exprimarea acestei poziţii Vintilă Horia a ales rafinamentul excluderii aproape a oricărui fel de artificiu, parcă pentru a se ascunde si mai bine.

Virgil Ierunca. Fără discuţie un aprig şi manifest pasionat al poesiei. Până la aparitia revistei «Caete de dor» a păstrat discreţie totală, şi acolo a început prin a publica extinse traduceri din poeţii francezi actuali. Poate o carecteristică principala a poesiei lui Virgil Ierunca, este faptul că se tâlmăceşte singură. Iar proza aceluiaşi se tâlmăceste mai puţin. Asistăm la un proces invers, bine inţeles altul decât al răs-misticei discutate mai sus? Acică: aplicarea unei metode poetice prozei şi unui procedeu prozaic poesiei? Niciodată, in «Carte de cetire» din Caete de Dor, Virgil Ierunca nu explică atâta cât in poesia «Decemvrie», de pildă:

N'am cunoscut niciodata un amurg [pentrucă
m'am născut am răspuns in [Decemvrie
Şi'n Decembrie amurgul e undeva in [lucruri
in zăpezi nevăzute in duhurile [de frig
Câte odată doar tu il ascundeai, in [felul
ciudat de a-mi intinde mâna
Insă din mâinile tale amurgul pierea [ca o arătare
—Există o arătare a mâinilor o [dăruire
a mâinilor, o furtună a lor
Şi cândva imi spuneai că amurgul [apare
totusi in fire.
E'n firea lucrurilor ca trecerea lui sa
oprească petrecerea noastră
Ca in risipa lui să strângem belşugul
amar al petrecerii lumii...

Daca asa e, trebue să ne intrebam: ce inseamna? că se poate face poesie şi cu tipicurile prozei, numai că rămâne o condiţie de ordin patetic, obligatorie. In intregul ei poesia «Decemvrie» din care am citat, este un diluviu de imagini judecăţi, concluzii şi suggestii, provocate de o incidenţă şi si o coincidenţă: descoperirea dragostii pe un fond rece care simbolizează contratimpul morţii, intotdeauna intrezărita in dragoste. Evenimentul e prea direct şi spontan pentru a mai suporta condiţii formale, care prea mult alambicate răcesc continutul. Există o poesie directă, nealamqicată şi nesupusă la nicio menghine in plus peste ordinea discursului, insensibilă la primejdia prozei, cu preocuparea unică a expresiei cât mai depline in slujba continutului trăit. Acelaşi lucru se intâmplă cu «Libertate, Libertate», poesie calificată de Al. Busuioceanu,

autorul ei, anti-poem dar cu toate acestea foarte vorbitoare. Așa se nasc expresii de sinteză foarte fericite, gândirea prinde aripi pe care proza nu le inalță niciodată. Substratul rămâne insă un pathos care prin intensitatea lui șterge orice limite intre proză și poesie, sau, mai bine spus, desființează proza și haina ei cea mai ingrijită, literatura. Această convingere o arată și Vintilă Horia in poesia sa. Bine ințeles că asemenea poesie nu poate fi fericită fără condiția pathosului mai sus amintit. De calitatea acestui pathos depinde valoarea poesiei, iar calitatea pathosului este una cu aceea a personanei. De aceea asemenea formulă de poesie, valabilă in cazurile discutate, este in funcție exclusivă de calitatea intrinsecă a subiectului poet care-și face organică formula.

Ivonne Rossignon. O ploae de imagini, acoperind mereu acelaș gol iremediabil lăsat de timpul care trece. Un pustiu de nedescris iși găsește totuși evocarea:

Nici un chip
Nici un glas.
Numai durerea Ta
De jur imprejur
Ca o soapta fără stele și fără lumini,
și fulgerul vocii Tale
care-mi inseamnă drumul,
dincolo de drumurile bătute
unde sângele meu
a picurat zadarnic
ca frunzele fără destin
pe cărările șterse ale vântului...

(Faceri noi)

Dezolarea existenței de nimic incântate iși găsește ultima expresie in «Doamne, depărtările...», o rugăciune liniștită, dar de sfâșietoare acorduri:

Indură-te, Doamne !In cer:
un cuib in frunzișul albastru
al liniștii Tale, in palma Ta.
Dincolo de hotarele mincinoase
ale clipei un chip
de frunză sfașiata de vânt.

Singura bucurie manifestă rămâne increderea in atotprezența Dumnezeirii (Seara) și in anumite aspecte insuflețite ale naturii (Cerbul). Bucuria de a fi printre oameni nu există. De altfel lipsa de entuziasm pentru oameni e caracteristică intregii cărți, iar la Vintilă Horia poate iși găsește cel mai acut accent. Desi acesta spune la un moment dat:

Nimeni *e un cuvânt*
care'nseamnă:
nimeni nu-i singur.

Dar dacă la Vintila Horia nesingurătatea se reduce la o tovărășie permanent prezentă («Pe calea Omului călcăm amândoi»), la Ivonne Rossignon, in lume cu lumea, singurătatea e absolută. E cam cum spune Sartre «iadul sunt ceilalți»? Prezența lui Dumnezeu nu e mistic trăită, ci doar ca o consolare. Am pus impreună pe acesti doi poeți, pentrucă deși e vorba de procedee diferite, sentimentul singurătății intre oameni și al imposibilității de a nu fi totuși una cu Dumnezeu, care să compenseze această dezolare, e comun. La Vintilă Horia există o sumă de judecăți, pe când la Ivonne Rossignon e mai mult o continuă descriere de stări, iar când intervine și judecata, sentința e fără drept de apel:

Doamne viile lumii
sunt toate culese
Oamenii se imbată
cu mustul râvnei deșarte.
Focurile de toamnă
șerpuesc ca balaurii
pe miriști pustii.
Și'n tăcerea deschisă
ca un iad se aude
doar scrâșnirea neghinei
prinsă de flăcări.

(Doamne viile lumii).

V. Tara. Tot un poet apărut in exil. Rătăcitor depe un hemisfer pe altul, poartă cu el pretutindeni satul:

Cand am plecat la inceput din sat
Nu cunoșteam cuțitele cum cresc
Ci așteptam cuvântu'mpărătesc
Cu anotimpul pentru secerat...

(Istorie)

Mereu dela sat la Impărăție, cu cuțitele care cresc vii și se aprinde vâlvătaia revoltei .Revolta anti-impărăție are o foarte lungă carieră in locurile stirpei dace. Doar că acum acea impărăție's'a dus. Acum tema revoltei e alta, mai interioară, mai grea, mai in impotriva unei fărădelegi nelimitate. Ar fi nevoe de alte accente.

Deși nu ne-am ocupat aproape deloc de amănunte formale, sau sonore, trebue să recunoaștem că unele construcții trebuesc mai curând evitate. Cum ar fi:

Ca și când *toate arzătoarele*
Stele ale cerului ar fi drapele,

Plastic imaginea stele-drapele, când mai curand norii ar fi intr'o poesie in criză de imagini drapele sau altceva de acest fel, nu are consistență. In vechea vorbire româneasca, din cât ne-a râmas, scrisă, știm că se spunea «ca cum» și «ca când». Să fie oare «ca și cum» mai frumos, poetic? Repetat de patru ori acest «Ca și când» in poesia cu titlul «Ca și când toate arzătoarele stele...», arată a fi un fel de a spune predilect, ca in vederea unui efect. Iar in strofa cinci, intâlnim de doua ori, in versul trei și versul patru același «ca și când», pentru a ajunge la concluzie: «Asa astpet dreptatea tuturor». Pe scurt: ca și când lumea ar fi altfel de cum este, eu aștept să fie așa cum nu poate fi. Dar ceea ce ne intereseaza mai mult in speță este expresia poetică. Am vorbit mai sus despre disparitia limitelor intre proză și poezie, când e vorba de un pathos. Am uitat să adăugam ceva: aceste limite dispar cand nu e vorba de poesie versificată riguros, cu respectul anumitor reguli mecanice. Când poesia este versificată riguros, adică are măsură și ritm egal cu rimele lui, «prozaismele» nu mai sunt posibile, umpluturile sunt insuportabile. Versul riguros are anumite pretenții, iar simpla discursivitate—introducere, desvoltare și concluzie—omoară iremediabil poesia, dacă nu au fost luate măsurile formei adecuate. Poesia rimata, ritmata, cu introducere, desvoltare și concluzie este moartă si nimic n'o mai invie. In genere toate poesiile lui V. Tăra au un puternic accent de voință pedagogica, fie chiar numai pentru sine, si nu stim bine daca intrebarea din «Timp», «și cine mă va pazi de propria-mi mărime» este ironică sau nu. Mai mult pare că nu, deoarece logica niciodata uitata din poesiile lui V. Tara, arată că nu are nicio simpatie pentru sofistică.

* * *

Fară îndoială foarte multă literatură. De aceea, deși am inceput aceasta cronică vorbind despre poesia modernă ca un mod de expresie, diferit de al poesiei numita in genere «tradițională» nu ne-am ocupat decât prea puțin, detehnica acestei poesii. Preocuparea dominantă din toată aceasta culegere e mai mult de ordin etic decât estetic. Oamenii sunt atât de frământați, situațile sunt atât de puțin calme, incât «expresia» ca problemă in sine a devenit o preocupare secundară. Tot ceea ce intereseaza este intâi «libertatea de expresie». Nu dispunem de suficientă pedanterie, pentru a vorbi de filoanele «metafizice» ale acestui volum. Nu există niciun «materialist» și in același timp niciun mistic integral. Există in schimb multă dezolare, desnădejde, uneori câte o incercare de evaziune in cosmic și erotic, multă melancolie, și ne intrebăm dacă nu cumva soarta poesiei e să rămană in vecii vecilor așa cum mereu se arată dela sfârșitul evului-mediu incoace, *romantică*. Si literară, bine ințeles. Știm că autorul antologiei detestă profund tot ceea ce este romantic, dar excepțiile dela romantic sunt minime in acest volum. Deși preocuparea etică ar trebui să fie clasică, așa se stie, aici apare ca o suferință romantică. Dar rostul criticei nu este să ceară poeților: fiți așa și nu altfel. Cum s'ar putea mai ales azi cere cuiva să nu fie chinuit de o mie de lucruri? Și ceea ce arată in primul rând această antologie, este o dificultate generală de a fi. Dar cu toate acestea, cu toată greutatea unei preocupări stricte, antologia conține multe lucruri de valoare, chezășie pentru nivelul actual al poesiei românești. Meritul lui Vintila Horia de a fi compus antologia și al lui Aurel Răuță de a fi susținut editarea ei nu poate fi ndeajuns subliniat.

H. ST.

TEATRUL LUI EUGEN IONESCU

Mulți români și ne-români sunt stupefiați de acest teatru in care aparent nu se intâmplă nimic. Uneori se petrec chiar lucruri de adevarat comic caragialesc. Astfel, prezentându-se, cu mult succes, intr'o capitala cu mai puțini români, piesa «La Leçon», o Doamnă —Rrromânca! după cum spunea Caragiale—a dat alarma depe Capitoliu și a pus imediat la cale reprezentarea piesei Năpasta (Caragiale), adică din lac (și depe Capitoliu), in puț: a) și-a luat drept patron ortodox pe cel d'intâi care ar fi râs de «alarmare» și, b) a ales o operă mai puțin maestră a maestrului, in afară de aceasta și greu de tradus și greu de ințeles in străinatate. Motivul era inalt patriotic: sa nu creadă cumva lumea capitalei respective că așa ceva, ca «Lecția», ar fi, mă rog, teatrul ...rrromânesc. Rezultatul: nimeni su s'a emotionat de Năpasta—tradusă «*stante pede*» de vajnica Rrromâncă—in schimb după accea s'au mai jucat două piese de Eugen Ionescu, asaltat de ziaristi. Caragiale nu are nicio vina, pentruca «Scrisoarea Pierdută» a entuziasmat oriunde s'a jucat. Dar neofitii in aceste chestiuni, unde nu ajunge să fii Rrromân (vorba lui Rică: «Și eu Sânt Român!), sunt in stare să-l compromită și pe Eschil și pe Shakespeare si chiar Duhul, de care fiind așa lipsiți dau prilej agnosticilor să spuna: vezi? Nu exista. Nu. Teatrul lui Eugen Ionescu nu este un teatru unde nu se intâmpla nimic, ci este expresia haosului de azi unde toate se intâmplă fie pe dos, fie in răspăr, fie in absurdul absolut. Acest teatru este in primul rând operă *poetică*. Și când spunem operă poetică ne gândim la un anumit substrat *liric*. Iar când spunem liric ne gândim la Croce: poezia lirică este un strigat spontan, de durere, de entuziasm sau de ceva fi (ca desgustul, depildă). Strigătul lui Eugen Ionescu, strigăt de durere, este unul dintre cele mai acute din poesia actuală.

Parisul era obișnuit cu teatrul de avant-garde, inainte de venirea lui Eugen Ionescu. Dar când e vorba de anumite acuități, Parisul nu mai e casă de mode sau junglă de «lei» (snobi), ci devine un fel de «Centrală a inimii».

Nicăeri in lume nu s'au mai intalnit ca la Paris extremele seriosului fără tranzacție și efemerul grațiosului gratuit. De aceea și păstrează de atâta vreme o putere de rezonanță mondială. Succesul lui Eugen Ionescu a fost din domeniul seriosului, insă fără majusculă. Nu a fost un succes de modă-teatrul de avant-gardă exista—, nici de opinie sau atitudine politică—nici autorul nici piesele lui nu se încarcă de contingențe politice—, nici blazarea unor «lei», care să spună: bravo, uite la asta nu mă asteptam, nu a contribuit cu nimic. Iar atacurile mai dure pe care a avut să le suporte acest teatru au fost foarte «din inimă»: fie bătrânetea, calcificării convențional-academice, fie mai ales, propaganda de partid.

Ce face Eugen Ionescu, in teatrul sau? De pilda, in loc sa construiasca o intrigă cu inceput, desvoltare și desnodământ in care să demostreze monstruozitatea familiei redusa la speța incălțată cu paternalism, poetul scrie «Jacques ou la soumission», in care vedem acest monstru fără erarhie interioară, fără nuanță personală, cum ar spune un realist fanatic: exact ca in realitatea dominanta. Alta dată in loc să construiască alte magistrale intrigi politico-istorice din care să se vadă că nu mai există nicio consecvență și nicio coherență in ceea ce se spune și ce se face, in loc să pună in scenă cu toată pompa Marei Drame de zdrobitoare efecte cine stie ce Șef, Director sau Părinte de Na-

(Continuă pagina 11)

DIN EXILUL MORTII: HAIDUC

Abia terminăm corectura tipografică a cronicei dedicată Antologiei din exil, când primim o «ediție specială» a revistei de poezie din Paris, «Caete de Dor», redactată de Virgil Ierunca. Cele 24 de pagini ale revistei sunt tot o antologie, dar o antologie restrânsă la un singur autor: un poet care trăește azi in infernul din țară, și scrie pe ascuns.

Poetul rămas in exilul morții, semnează H a i d u c. De ce scrie și semnează așa, aflăm din scrisoarea citată la pagina 25 a «Caetelor de Dor»: ...sunt contrâns de împrejurări asasine să-ți trimit, ascunzându-mă sub pseudonim, protestul meu *personal*, ca prin tine să-l audă Civilizația și cultura. In atmosfera și așa delirantă de azi în care mă aflu si ca spirit și ca persoană fizică prețuită, în orice clipă, la valoare de cavou, a nu mânui pseudonimul este egal, sigur că știi, cu o sinucidere. Nu că aşi fi sperios și fugos, dar moartea mea pentru mine, *acum*, nu ar avea niciun sens, nicio semnificație, pre cum trebue să aibă moartea oricărui din urmă om pe pământ. Sunt sigur că azi, moartea mea, încă ar prejudicia pe alții, pe valori de mâine, mai ales neamul din care am izvorît, m'a ospătat și m'a răcorit și m'a încălzit. Mi-a dat pâine și cerul, sensul și certitudinele, *semnificațiile*. Sinuciderea ar fi o crimă, fiindcă *nu mi-am epuizat încă intreg cuvântul*. O treabă neterminată nu e niciodată temeinică. Trebue să-i restitui neamului măcar ceea ce mi-a dat. Apoi, am voe să dispar». Iar pseudonimul, Haiduc, se explică exemplar: «Partizan este expresia impersonală a unui partid politic de pavoazare, e o adeziune la un club politic escursionist și e organizat ca atare și în consecință Haiducul este expresia personală a unei nevoi sociale, o adeziune la nevoia generală a unui neam și el organizează în consecință și ca atare».

Documentul este și in simțire, și in idee, și in expresie, sguduitor. Descifrăm din el infinit mai mult asupra adevăratei situații și stări de spirit din țară, decât din toate documentele strict prozaice, existente până acum. Cel care vorbește în paginile antologice din «Caete de Dor» nu este nici un observator obiectiv, venit din afară, nici doar o victimă a nedreptății, căzut între roțile mașinii represive din întâmplare sau simplă opoziție la un regim care-l chinuie, ci este un chemat al Cuvântului, un spirit deosebit, care trăește plenar în intimitatea simțirii unui neam nobil și pe care-l vede amenințat astăzi cu des-călirea lui într'o degradare infraumană:

"In țara mea, în România, dupa 700 de ani dela ultima năvălire mongolă înregistrată de Istorie, August 1244, ca și atunci, astăzi năvălitorul de dezaxare euroasiatică seamănă și cultivă Frica pe tot întinsul țării mult mai mult decât grâul și porumbul.

Frica, e singura armă *reală* de care dispune și cu care poate tiraniza inimile și haotiza țara prin poliția blindată și prin agentul electoral principal al partidului politic de unicat: *mahalaua neamului* Adică: poporul dreptului comun și cozile de topor.

Aceștia sunt și reprezintă în labele asasine ale cutropitorului mongoloslav, *aqua forte* cu care vrea și încearcă să desfigureze tot ce este forță spirituală autohtonă și să dizolve națiunea mea dominantă și în locul lor, camuflată după principii și teorii, corupție și aur, să substitue hegemonia rasismului slav după care a oftat puturoasa autocrație Țaristă Pravoslavnică și suspină din rărunchi sălbateca Autocrația Proletaristă Atee.

Nu va fi posibil.

Dumnezeu și-a anunțat trecerea prin Insula Latină din mocirlosul ocean slav, prin țara mea, prin România.».

1948.

Această credință nesdruncinată în «miracolul românesc» arată că în țară se petrec lucruri adânc deosebite de cele din exil. De unde vine puterea acestei credinte? E o taină, așa cum ar spune in exilul hispanic un foarte subtil cautător de taine, «taina getică». Haiduc dă exemplul lui Anteu, care a fost invins când i s'a descoperit taina puterii: contactul cu pământul.

De aceea propune:

Tot astfel pe Românii mei,
pătrunși de măreția forțelor de-Antei
străinul, vrea de veacuri să mi-i
[piardă,
lipsindu-i de contactul cu pământul
din care-și trag și viața și neamul și
[avântul.
Românii deaceea să-și dureze garda
din înșiși ei in cum le este vrerea,
și niciodată nimeni să nu știe de
[unde-și trag puterea.

Taina neamului românesc stă într'o anumită vitalitate a lui, vitalitate curioasă, care nu este deloc asemănătoare vreunei «rezistențe la tăvăleală» ca a Rușilor, de pildă. Pentrucă e o vitalitate cu multiple rezistențe, nu numai de viață pură și simplă, ci și a unei nobleți, care uneori își găsește expresia în actele unor oameni de excepție, alteori ca acum, în «Cuvant». Poezia lui Haiduc este nu numai nezdruncinată afirmare de credință, dar este, și înoire. Inoire în silnicie și suferință, nu în libertate, înoire în condiții neumane de viață, în chinul total, nu numai al gândului care-și caută desăvârșirea:

Aerul liber, aerul pur,
în cerc ne-adună, tăcut monom
de inimi frânte sub cerul dur.
E greu aicea să rămâi Om.

. . . .

La închisoarea din Aiud
viața, nu-i mai mult: e-o boare

. . . .

La'nchisoarea din Aiud,
Ca un pom fără de poame
sunt, și nu mă mai aud.
Și mi-e foame. Și mi-e foame.

(*Cântec în noapte*, 1949).

Dar chiar acest «aer liber» e de fapt corupt: «Azi, *și aerul liber pute*». (Să nu uităm și să nu iertăm). Totul se descompune, «istoria» e un fel de prostituată:

Străinul, se plimbă prin istorie ca pe
[stradă,
Și din inimi scutură floarea, scutură
[vara.
O duhoare de mort, la paradă,
învălue neamul, învălue țara.

(*Fotografie dupa natură*, 1953)

Aceasta destrămare a vieții, această descompunere a cosmosului, această cădere în.

«echinox de toamnă dintr'o Noapte
care va sfârși în altă Noapte,
dacă nu vom face să se facă Ziuă
pe Pământ și'n Cer,

apare ca o adeverată contra-revoluție, la revoluția petrecută odată cu întruparea Logosului, când cosmosul întreg s'a recompus în solidaritatea lui cu taina Dumneeeirii, prin adevărata iluminare a omului, căruia i s'au deschis cerurile.

Acum, în România se trag obloanele, pentru închiderea cerurilor omului «ii este cu desăvârșire interzis să mai ia contact cu *sine insuși*» (Să nu uităm și să nu iertăm). Istoria, care odată a avut un sens, acela de a face «voia lui Dumnazeu pe pământ», nu mai are în realitate nici unul și deaceea nici omul nu mai are, «alienat» cu teoria «alienării capitaliste», nu din posesia încare-l lua capitalul, ci în cea mai teribilă deposedare, aceea de sine, care este ne-bunia, adică a nu mai fi bun de nimic altceva decât de ceea ce ar fi bun orice animal cu mâini și memorie mecanică. Aceasta e lumea goală de orice conținut, lumea ins trumentului pur, la dispoziția unei minorități de demenți sadici, tarați deveniți șefi, ratați intelectuali cu iluzia ideii-putere, și o foarte restrânsă cantitate de plebe, ultima scursătură a unor degenerări stratificate, încadrată in armătura pretorianismului «științific» (chirurgie chekistă, propagandă, agitație, spionaj, delațiune organizată, etc., etc.).

Când un poet în această vertiginoasă cădere mai are și forta căutării unei expresii poetice îndrăznite, dincolo de vechiul loc comun din vremi liniștite, înseamnă că acolo unde este cu adevărat diamant în om, nu se face cărbune, nici oțelul tuci. Avem prilejul, de astă dată să verificăm vitalitatea neamului nostru printr'un act lipsit de spectacularul marei întreprinderi eroice, a jertfei de sânge. Este aici tocmai ce lipsește poate în exilul nostru: o nădejde spre mâine, o dragoste pentru ce este mai sfânt la un neam, Cuvântul lui, și o credință care rareori salvează un poet «pur» în condiții obisnuite.

Ne refeream în altă parte decât in această «cronică», tot în Fapta, la viitorul pe care-l pregătește această lume în totală suferință. Mulți, făcându-se că nu înțeleg, ne-au acuzat de «confuzie». Confuzia noastră e salvată de un fapt, această antologie din opera poetului însingurat în exilul morții, spre deosebire de noi, salvatori sau nu, din exilul libertății. Pentru când «von face să se facă ziuă», poetul din țară cere:

Pământul să fecundeze multiplu,
inima dragoste,
Iar cerul să rodească prodigios
creere libere.

Cât sunt sau nu pentru moment «libere» creerele noastre din libertate nu știm. Tot într'un articol «confuz» la fel de rău primit—din cauza confuziei—ne refeream și la aceasta. De fapt nici nu era nevoie. acum avea să ne-o spună poetul din țară, Haiduc.

Și spusa lui rămâne spusă.

h. st.

TEATRUL LUI EUGEN IONESCU

(Continuare din pagina 10)
țiune cu ai săi căprari, Secretari sau Cățel Fără Ochi, in dialog fără sens, poetul oferă «Cantăreața chială», dramă de extraordinar sbucium al cuvântului fără niciun ecou. In loc să «trateze» chestiunea cine știe cărui suprem for de «înfrățire» a lumii, poetul prezintă doi muribunzi inconjurați de o infinitate de scaune goeale, in «Les chaises». Sau in loc să atace cu cine știe ce tirade «spirituale» materialismul inabușitor, scrie «Le locataire», piesă care plasticizează perfect, intr'o concizie halucinanta, senzația sufocării in cercul tot mai strâns al infinitei «confecționari de obiecte» in care s'a inchis lumea.

Dar să fim lămuriti: toate acestea nu intră in *intenția* manifestă a autorului. *Sunt opere spontane, fără referința căutată la realitatea obiectiva*. Această referință o facem noi, spectatorii. O putem face pentru că orice operă poetică este provocată și de realitatea pe care poetul este obligat s'o *suporte*. Și in opera lui poetul se razbuna de tot ceea ce suporta. Eugen Ionescu suportă ca și noi toți haosul de azi, haosul microcosmului om și al «familiei umane», cum se spune, și protesteaza inspăimântat in opera lui. Această operă atat de spontană este adânc impresionantă pentru oricine dă la o parte ceea ce *stie*, in «materie de teatru», adică acceptă să participe genuin. Pentruca in afara de ceea ce *știe* toată lumea că este teatrul, acesta mai este și ceva ce știu numai autorii lui, și anume *teatru*. Sub transcrierea dialogată a realității există niște legi ale teatrului, integral satisfăcute in opera lui Eugen Ionescu.

Acest teatru nu s'a născut din provocara vreunui curent existent, ci din nevoia interioară a autorului. De aceea a și avut un succes atât de net. In literatura noastră Eugen Ionescu are doi inaintași: Caragiale și Unrmuz. Urmuz, după Caragiale, nu mai opera intr'un «mediu» specific. Iar la Eugen Ionescu nu este nici «mediu francez», nici mediu românesc, ci este—pe cât mai rămâne—un mediu *uman actual*. In care incearcă, pe cât se mai poate, să-i arate cum e. Iar cine protestează impotriva acestui teatru, să se uite biene in oglinda si să se intrebe daca nu ar fi poate mai bine să protesteze impotriva sa insusi.

H. St.

ARTA ROMANEASCA NOUA:

MARIA DROC

(NOTA DE ATELIER)

In primăvara acestui an, pictorița română Maria Droc, stabilită la Madrid, a expus in urma invitației făcute de una dintre cele mai importante animatoare ale artei moderne la Paris, directoarea galeriei «Baune», o serie de lucrări, elaborate după mai mulți ani de transformare, in sensul picturii numite actualmente, «pictură abstractă». Originile artistice și ambientul spiritual al pictoriței românce, sunt impresionismul care domina încă până in preajma celui de al doilea război mondial la noi, și cercurile de idei ale renașterii românești care a insuflețit tot ceea ce am avut mai valoros intre cele două războaie mondiale, cu deschiderile pe care le ofereau reconsiderarea ortodoxiei desprinse din firea românească și redescoperirea folclorului incă viu la noi, ca fenomen complex in toate ordinele creației, poetice, muzicale și plastice.

Schimbarea mediului, dealungul unui lung exil, a avut două efecte asupra artistei: constatarea că impresionismul este epuizat in sensibilitatea contemporană și in acelaşi timp adâncirea proporiilor date de acasă, care mereu se luptau să-și găsească o expresie a vremii. Ceea ce s'a intâmplat in genere cu mai toți exilații preocupați de găsirea unei expresii actuale și in acelaşi timp organice. După stabilirea in Spania, Maria Droc, la un moment dat membră foarte apreciată a grupului de acuareliști din Spania, a continuat lucrul evoluând in contact cu peisajul spaniol către o tematică mai frământată, mai dinamică, și a expus cu succes la Madrid și Lisabona. In acelaș timp a lucrat și o serie de icoane românesti pe sticlă, prin care continuă o ultimă tradiție de artă post-bizantină țărănească, redusă la câtiva meșteri ardeleni depe sate dotați co o extraordinară ingenuitate artistică și cu adevarată chemare mistica. Unul din ei, chiar ultimul, murind avea să spună ca Jacob Boehme: iacă acu mă duc și eu la cer. Abia in acest exil arta lui avea să fie continuată de Maria Droc, in vreme ce «deicidul» se opera in România pe scara cunoscută.

Barocul spaniol și-a găsit o interpretare proaspată in ilustrațiile pictoriței pentru o monografie asupra celebrei catedrales din Santiago de Compostela. Pe urmă, contactul tot mai des cu mișcarea din Paris, unde câțiva români sosiți după invazia sovietică din țară se luptau să-și găsească actualitatea, a decis pe artistă să se libereze de ceea ce incepea să devină suprastructură: pictura strict reprezentativă a ordinii stabilite, de natură sau gospodărirea umană. Și astfel ajunge la problema unei picturi de origini interioare, așa cum incepe toată pictura actuală, poetic și muzical cu un Klee, lucios și hipergeomteric cu un Mondrian.

Lăsând astfel de-o parte motivul plastic oferit de realitate, Maria Droc a inceput să și-l creeze, păstrând, ca in muzică, un nucleu esențial, acela al abstracției unor emoții cristalizate in veacuri și veacuri de folclorul nostru plastic. Bine inţeles nu este vorba de montaje cu motive folclorice combinate, ci de incântarea coloristică a unor indicații, de inevitabilă consubstanțialitate cu motivele românești in ceea ce au ele mai propriu. Nu este deloc o problemă usoara și resolvarea ei nu e posibila decât pe calea emotiv-lirică, direct redată in planurile culorii. Ceea ce face astăzi Maria Droc. Este și o părere, mai complicat expusă, dintr'o cronică a expoziției, apăruta in revista franceză de artă modernă, «Cimaise».

Până acum arta abstractă nu a operat cu nicio atmosfera specifică, ci tocmai efortul general este de a se trece dincolo de orice remanență circumstanțială. Dar acest «specific», dacă se cauta bine este ceva mai mult decât o separare voită de un cor superior, cum ar fi o muzică a sferelor. Este un inevitabil.

Expresia plastică nu este deloc mai universală ca expresia graiului, in special pentru un artist realmente personal. Mondrian este la fel de lustruit ca Ver Meer. Astfel că in cazul Mariei Droc, «folclorul» nu este un intrus, sau manierism, nu este «placaj» ci pur și simplu expresie proprie, organică. Așa cum un poet român scrie românește. Și nu e de mirare că in plastică vorbind româneste să avem intorsătura de frază proprie. Cel mai celebru artist plastic roman in Occident, Brâncusi, s'a exprimat cu aceeași intorsătura româneasca de frază, după ce a constatat cât de indepărtat era de școala titanicului și «titanescului» Rodin.

Scriem această notă la multi ani după o cronică din tară, asupra unei expozitii a aceleași pictorite, la alt capăt al Europei. Astăzi artistii români nu mai sunt răspândiți in diverse părti ale Bucurestilor, ci pe un continent intreg. Dar Maria Droc nu e singură. Experiența artei abstracte o face un grup intreg, cu real succes: Istrate, Dumitrescu, Damian, Soimu. Este singura opoziție reală la decadența «realismului socialist» din țară.

LOGHION

EXPOZITIA PICTORULUI ROMAN GEORGE COTOS LA MADRID

După o serie de expoziții prin diverse părți ale Europei, pictorul George Cotos a oferit publicului de artă madrilen o serie de patruzeci de guașe, expuse in sala Minerva din «Circulo de Bellas Artes».

Atât presa in cronicile de artă cât și numeroși artiști plastici din Madrid au arătat un viu interes pentru lucrările pictorului român, care in mai multe rânduri și-a prezentat la radio Național propriile păreri despre artă in genre și despre arta proprie in special.

Guașele Comnului George Cotos oferă la prima impresie un aer de prospețime coloristică și de libertate onirică bine dozată, la limita minimului de reprezentare. Minuțiozitatea descriptivă care nu lasă nici cel mai mic spațiu ne utilizat pe carton, adaugă impresia de intensitate a preocupării și constanță a emoției artistului. Gama inspirației merge dela straniul peisagiu pe care ni-l oferă microscopul aplicat unor țesuturi organice, operație curentă in pictura modernă (un Juan Miró, de pildă), până la cavernele locuite de personagii, flore și faune mitologice, trecând prin impresii interpretate ale diverselor fenomene cosmice, amurgul, curcubeul, potopul. Mai rare sunt in această colecție de guașe lucrările dedicate unor motive independente de orice interpretare reprezentativă, și printre ele se ditinge singurul desen prezentat, un arabesc in tuș pe fond alb, de liniștite inflexiuni orientale și abile păenjenișuri.

Experiența Domnului George Cotos, despre care s'a remarcat ca ar fi foarte proprie unui gen ilustrativ, este o foarte interesanta contribuție la evoluția artei românești libere de constrângerea realismului socialist si este o participare originale la un inceput de sinteză intre suprarealismul de mai inainte și abstractul de acum. Rămâne artistului să distileze intr'un lucru mai indelung și pe incetul, revelația acestei sinteze, degajându-se de multiplicitatea detaliilor, spre esential.

Lg.

CARTI NOI

UN SFANT VALAH "IN PETTO"

Născut in România și neobosit intru sfințenie in Italia. Este Ieremia Valahul, căruia după razboi i-a descoperit in Italia mormântul un vechiu militant creștin, Domnul Manoilescu. Pe urmă insă s'au ivit o sumă de incurcături in jurul acestei descoperiri și creștinul român de azi, ca și Ieremia de eri, n'a avut viața ușoară.

Viața dificilă și sublimă a lui Ieremia Valahul o aflăm din cartea unui italian, Severini, tradusă de Domnul Dan Petrașincu și editata și răspândită de Părintele Bonaventura Morariu.

După lectura deosebit de inviorătoare a cărții, cititorul nu prea poate ințelege de ce bietul Ieremia nici după trei sute de ani n'a ajuns să fie chiar sfânt in rândul sfinților. Se pare că Sanctitatea Sa Papa Pius XII a făcut, dacă ne e ingaduit să scriem in acest caz asemenea cuvânt, un gest revoluționar, cerând reluarea procesului, inceput in trecut de mai multe ori, dar inăbușit și urmat de disparitia documentelor, mereu refăcute așa cum scrie in cartea de fața, pentrucă minunile acestui creștin nu mai conteneau nici după săvârșirea lui intru Domnul.

Omologarea sfințeniei nu e un fapt popular. Dar un respect fața de ceea ce indiscutabil răspândește mireasmă de sfințenie, nu poate fi interzis poporului. La Balcic era undeva un mormânt, cu un grilaj ruginit și o piatră fără nicio inscripție. Pe piatră și grilaj se găseau mereu bucăți de veșminte. Turcul răposat și acolo odihnitor, era socotit de către drept credinciosi al lui Mohamed și ghiauri, sfânt. Niameni nu știa nimic despre el, dar toți știau că acolo era ingropat un sfânt, și-și lăsau petice din haine ca să-i aibă pe răboj in grije.

Cu candidatul român la sfințenie nu e acelaș lucru. Se stie cine era, de unde venea, ce a făcut și multe din câte a spus. Se pare că așa de sfânt a fost acest om, că in ciuda unei deosebite ascuțimi de minte, nu s'a grăbit să invețe a scrie și a citi. Tot ce știa, știa din auzite și pe din afară. Bine inteles că nu avea cum să știe latinește decât mai nimic de cât știa italienește, din auzite. Dar tâlmăcea izbitor de pregnant și ingenios toate chestiunile fundamentale ale credinței creștine.

Situatia lui pe această lume se pare a fi dificilă din cauza originii nu de tot clare, pentrucă nu se poate dovedi sigur dacă a fost botezat catolic sau ortodox, deși după respectul desprins de acasă, in Moldova, față de Italia creștină, se presupune că era din botez catolic.

Dar această exceptie umană, inainte de a fi un motiv de mândrie națională sau confesională, este un motiv cert de mândrie pentru neamul omenesc și incă o extraodinară evidență a permanentei minuni cristice.

Nota dominantă a acestei existente exemplare este covârșitor evanghelică: *curățenie absolută*. O curățenie intr'adevăr de inger in trup. A plecat din țara lui căutând ceva mai curat, un loc in care numele lui Dumnezeu să nu fie niciodată luat in deșert. A ajuns in Italia, care ca și Țările Românești de atunci era o țară creștină, cu oameni buni și răi, cu evlavioși si păcătoși, ca orice țară din lume. Lucru care l-a mirat foarte pe copilandrul cu vocație cerească, știind el că Italia era paradisul curățeniei, ba chiar constatând că in orașul in care se oprise, Bari, numele lui Dumnezeu era chiar mai rău luat in deșert ca intre țăranii dintre care plecase. Si s'ar fi intors la ei, scârbit, dacă nu i s'ar fi spus că adevaratul loc unde numele Domnului nu se ia in deșert e la mânăstire. Acolo s'a dus, a fost primit și a rămas, exemplar dela inceput până la sfârșit, in cea mai umilă condiție pe care putea s'o ofere viața prin excelentă umila a mânăstirii. Acolo n'a avut niciodata chilia lui, dormind fie pe la cei pe care-i ingrija, fie prin ce colț apuca. Imbătrânind insă, și pâna la urmă slabit după o viața de post permanent și nicio crutare in oboseală, a indrăznit odată, aproape de sfârșitul «surghiunului pe pământ», să ceară o chilie pentru el. Dar mânăstirea era aglomerată și strâmtoarea era mare. Fratele portar s'a mirat și l-a intrebat: toată viața ai dormit pe unde ai apucat, tocmai acum, când suntem mai inghesuiti imi ceri chilie? Cât il va fi rănit pe bietul Ieremia ignorantul de el, atâta precizie gospodărească, nu știm, dar cum se subliniază in carte, n'a mai scos de atunci un cuvânt. In toată viata lui se vede

cât s'a umilit pentru alţii şi niciodată pentru el, negându-se neincetat ca un nimic in faţa măririi si harului dumnezeesc, dar afirmându-se neincetat faţă de semeni prin cea nai neobosită jertfire. Poate că aici găsim şi o chee a umilinţei creştine: umilinta pentru realizarea binelui care niciodata nu e al său. E acesta şi un secret al conducerii in treburile strict umane, cum ar fi politica.

Faima lui Eremia Valahul nu a fost universală, ca a Doctorilor sau a Sfintilor fundatori şi doctrinari, a fost o faimă locală, insă extraordinar de vie. Făcea minuni in viaţa de toate zilele, intotdeauna insă minuni in ajutorul celor necăjiti şi suferinzi, aşa cum s'au făcut minunile inscrise in Evanghelii: pentru a vindeca, pentru a goni pe diavol şi nici de cum pentru a-şi arăta puterea. Toate erau minuni ale credinţei şi ale dragostii pentru celălalt.

Poesia dela sfârşitul cărtii este, din nefericire, departe de a reda ceva din sublimul acestei vieţi, pe care poate doar un talent genuin ca al Sfântului Ioan al Crucii ar putea s'o exprime, cu adâncimea, simplitatea şi fineţa cuvenită.

Desigur recunoaşterea oficială a lui Ieremia Valahul, ca sfânt bun de pus in calendar, are toata importanţa, aşa cum plin de importanţă este orice act al Bisericii. Dar exemplaritatea lui rămâne, chiar dacă restul nu va veni niciodată. Românii in genere nu prea au norocul «omologarii», toată istoria noastră este fie de tot obscură pentrucă lipsesc documentele, fie neclară din cauza documentelor vraişte, rătăcite ori niciodată cercetate. Sfinţenia la noi e puţin cunoscută şi dacă Ieremia nu evada in spaţiul ordonat al Bisericii apusene, exemplul lui ar fi rămas poate pe veci necunoscut. Dar nu ne facem o «mândrie naţională», pentrucă, Sfinţii ca şi Cristos, sunt ai tuturor neamurilor, iar sfinţenia este rezultatul unei lucrări in care Dumnezeu birue răul in lume prin câte o persoană. Dar, nu mai puţin, reactualizarea acestui pentru moment doar Fericit Ieremia Valahul, coincide cu surghiunul nostru. Pilda credinţei lui este un motiv de intărire la greaua incercare de azi.

ION VASILE

GEORGE USCATESCU:

J. B. VICO Y EL MUNDO HISPANICO

Consejo Superior de Investigaciones Cientificas.—Madrid, 1956.

In actualele discuţii de fiosofie a istoriei se aminteşte foarte rar de Vico, unul dintre geniile moderne representative ale spaţiului mediteranean italic. Presentându-l in Spania, autorul acestei carti face un real serviciu. Fără să fie ceea ce se chiamă un ortodox, Vico este un creştin profund, dublat de cel mai original umanist, primul care a gândit o sinteză a istoriei in sensul unui destin al omului, fără fascinaţia unei opoziţii prăpăstioase intre antichitate şi crestinism.

Anti-cartezian şi anti-mecanicist şi deloc iluminist, Vico a fost una dintre cele mai izolate figuri ale veacului XVIII, cu convingerea «de a fi smuls lui Dumnezeu secretul istoriei» (Meinecke, citat pagina 205). Intr'adevăr pasiunea lui Vico se arată a fi fost găsirea unui sens istoriei, nu numai in ultima finalitate, ci in insăşi desfăşurarea ei. Pentru a se orienta in această desfăşurare Vico nu se multumeşte cu istoria războaelor, ci se duce inapoi la mituri şi la fantezia poetică, lucru atât de nou in vremea lui, incât era normal să treacă neobservat. La drept vorbind Vico poate fi socotit fundatorul filosofiei istoriei şi al psihologiei popoarelor. El a introdus metoda comparativă in stiinţa istoriei şi a considrat că toate poparele se desvoltă paralel intr'o succesiune de timpuri: *divine, eroice* şi *umane*.

S'a spus, cum arată autorul lucării, că Vico ar fi iniţiatorul «istoricismului», adică a interpretării oricărui fapt individual prin prisma complexului istoric. Dar, remarcă autorul: «Vico supravieţueşte istoricismului din trei motive diferite, pe care, după cum ni se pare incă, nimeni nu le-a pus in evidenţă şi care garantează deplina lui actualitate prin ceea ce se poate găsi in ideilelui ca o critica fecundă a istoricismului. Printr'o critică fecundă a istoricismului nu inţelegem, să fie clar, o negaţie radicală o istoricismului. Cu toate erorile, lui ii datorim faptul că pentru prima oară in concepţia referitoare la locul omului in cosmos, se pune in evidenţă că omul nu are «natură» ci «istoricitate». Acest adevăr a fost intrevăzut de Vico, dar tragicul destin al ideilor lui a făcut ca ele să nu desfăşure un magisteriu exemplar in spiritele noastre. Acest magisteriu l-a desfăşurat insuşi istoricismul, culminand cu Dilthey şi in triumful raţiunii istorice. Dar erorile istoricismului există şi o critică a istoricismului e necesară. Din trei motive esenţiale este necesară aceasta critică fecundă. Pentrucă istoricismul se autolimitează, in definitiv la o concepţie ciclică a vietii istorice. Pentrucă aşchiile unui inevitabil raţionalism contaminează concepţia sa asupra omului primitiv şi marea lui importanţă in evenimentul istoric. Pentrucă un pesimism şi un determinism cultural afectează aporturile celor mai iluştri reprezentanţi ai săi» (pág. 208). Depăşirea istoricismului cu ajutorul lui Vico o vede autorul lucrării in sensul că Vico ingădue ruperea de o «viziune ciclică, inchisă a istoriei», «dă posibilitatea de a trăi cu febrilă intensitate şi de a capta in cel mai profund esenţial al său această mişcatoare realitate care este omul primitiv, inţeles ca fiinţă istorica» şi mai dă «posibilitatea de a se ridica intr'o fecundă sinteză de depăşire, peste opoziţia intre pesimismul şi optimismul culturii, consecinţă inevitabilă a unui determinism istoric şi cultural» (pàgina 208).

Rămâne autorului ca in viitor, intr'o eventuala critică a actualei filosofii a istoriei, să integreze această posibilitate oferită de cunoaşterea lui Vico, gânditor atât de necesar pentru a eşi din multe impasuri ale actualei gândiri occidentale.

H. ST.

IISUS

De NICHIFOR CRAINIC

Puten ti de acord că nu era necesară reproducerea unor pasagii polemice, cu exceptia carora republicarea unor frumoase pagini ale lui Crainic este bine venită. Iarăşi putem fi de acord cu Sfinţii Părinti ai Bisericii că Nichifor Crainic nu a fost un savant teolog, ci un scriitor creştin militant, într'un veac de acută descreştinare. Dar nu suntem de loc de acord cu fraţii nostrii dela «Unirea, când iau aşa de rău peste picior pe Dionisie Areopagitul, marele mistic, care a inspirat pe toţi marii mistici, ca Sfântul Ion al Crucii de pildă, Sfânt cel puţin tot atât de ortodox ca purisimii Doctori dela «Unirea». Dacă Papa suferă azi de ceva, e de suferinţa unei părţi din lume şi de strâmbătatea altora, nu de visul «cosmosului mântuit» al lui Crainic. N'ar face rău fraţii nostrii uniţi, ca luând pildă dela Supremul Pontifice ză umple foaia lor cu mai mult conţinut religios şi mai puţin dispret indirect pentru ortodoxia neamul lui românesc, pe care după cum se ştie, nu l-a condamnat ca ortodox curia romana la Yalta - Teheran - Posdam, ci dimpotrivă, aşa cum e, ortodox în felul lui, *Curia* care poartă *grija*, vrea să-l salveze, făcând apel la conştiinţele rătăcite ale prea puternicilor «păcii». Fiind cu totul neactuale certurile «milenare», repro ducem această prezentare a creştinismului, care este etern:

«Creştinisul a cărei apariţie doboară falsele imagini ale zeilor şi absoarbe în substanţa lui lamura cugetării filosofice, nu e totuşi un sistem de filosofie, fiindcă nu e o elaborare a raţiunii noastre. El e înainte de toate persoana istorică a Mântuitorului. El e înainte de toate perfecţiunea dumnezeiască descoperită nouă în această sfântă persoană, adică din idee vagă aşa cum o bănuiau şi o presimţeau religiunile şi filosofiile antice, sau din ideal, devenită vieaţă în carne şi in Duh. Am putea spune că toată invăţatura pe care ne-a dat-o Mântuitorul nu e decât o lămurire a persoanei sale, misterioasă şi neamestecată îmbinare de omenesc şi de dumnezeesc, şi o chemare pentru a lua ca model această persoană şi pentru a o urma în viaţa noastră. Prin el, cea mai înaltă şi mai abstractă idee, aceea de Dumnezeu, devine putere vie şi comunicabilă omenirii întregi.

Caracterul acesta concret şi istoric de viaţă a omului în Dumnezeu şia lui Dumnezeu în om, cu puterea de a se comunica oricui, deosebeşte creştinismul de orice sistem de filosofie. Intr'un sistem de filosofie, ideile ce ni se înfăţişează ca adevăruri sânt înveşmântate în formule abstracte, care sânt accesibile unui cerc restrâns de oameni. Comunicabilitatea acestor idei se reduce la o gimnastică mintală a celor cari vor să le înţeleagă. Dar viaţa propriu zisă a acestui cerc restrâns câştigă prea puţin sau aproape nimic din această gimnastică mintală. Mai ales dacă luăm în seamă că ceeace ne infaţişează un filosof ca adevăr vin alţi filosofi şi tăgăduesc. Creştinismul nu este o asemenea filosofie findcă el nu ne înfăţişează adevărul ca o idee opusă altor idei; el e încarnat în viaţa unică şi sublimă a persoanei Mântuitorului, care devine calea, adică modelul nostru de

---

MARIA GAZDARU:

TARA DE DEPARTE

De n'ar fi decât şă ne amintească de Lumânărică, şi tot am avea dece mulţumi Doamnei Găzdaru. Singurul biograf al lui Lumânărică a fost Costache Negruzzi, care aşa cum ne amintim impreună cu Ghica şi Russo ne dă cele mai vii documente ale primei părţi din extraordinarul veac al XIX-lea românesc.

Lumânărică este un fel de frate tardiv al lui Ieremia Valahul. Patruzeci de ani Lumânărică, pe nume Ion din Tutova, a cerşit pentru alţii şi pentru Biserici. «De-l întrebai de unde este?», scrie Negruzzi, «Nu ştiu, răspundea. Ştiu numai că mama, când m'a crescut, mi-a zis:—Niţă, dragul meu, să cumperi lumânarele şi să le imparţi pela bisericele.—Atâta ştiu, atâta fac». Şi aşa făcut: «La un schit sărac lipseşte clopotul; îndată Lumânărică îl ia din târg, se pune cu dânsu în mijlocul unei pieţe, îl trage şi clopotul nu tace până ce nu-şi câştigă plata.» Sau: «Vedeţi această văduvă cu lipsa în faţă şi cu desnădejdea în inimă? Inconjurată de şapte copii ce plâng de foame, îmbrâncită dela uşa bogatului, unde nu i se dete voe a împărţi nici fărămiturile cu câinii lui, ticăloşia o apasă sub greul ei genunchiu. Lumânărică o vede, o mângăe, şi a doua zi, îi aduce o vacă, care săturând cu laptele ei pre flămânzii copii, întroduce iarăşi bucuria în bietul bordei». Sfârşitul i-a fost ca şi vieaţa: «Intr'o dimineaţă o damă văduvă... găsi la poarta casei sale trupul lui Lumânărică şi văduva îngropă pe săracs». Un fel de Sfânt—Păcală, aşa cum numai într'o ţară de basm poate fi. Dar a vorbi azi, în exilul nostru «politic» de Ieremia Valahul sau Lumânărică, ştim că este egal cu a vorbi de funie în casa spânzuratului. Şi totuşi, aici suntem. Vânduţi sau mai bine zis daţi pe nimic diavolului, trup şi suflet, suntem în pragul acuzării de «crimă de război». Şi «Văduva», marea Văduvă, prima Văduvă din lume, crezându-ne îngropaţi, cu Satana de gât, neştiind că pe meleagurile acelea s'au întâmplat minuni, se va mira mult când, văzând, pe Lumânărică şi Ieremia şi atâţia alţii, sculaţi din morţi în sufletele ţăranilor vor face de astă dată cea mai frumoasă Biserică a frăţiei şi dreptăţii pe pământul lor, cu iţari de lână, nu de «nylon» şi fără nicio «ideologie». Pentrucă acolo unde a fost Lumânăricaă nu se poate aşeza definitiv diavolul.

«Cartea de citire» pe care ne-o oferă Doamna Găzdaru e foarte utilă, pentru copiii români din exil. Ar fi de dorit însă, ca asemenea cărţi, ca şi Abecedarul Domnului Ionescu, să apară tipărite şi bine ilustrate. Imaginile sunt de o mare importanţă, copiii trebue să şi «vadă» ceva din ţara noastră.

(1) Editura «Cuget Romanesc», Buenos Aires, 1956.

I. V.

PSAMUL 43

(Traducere de *Octavian Bârlea* şi *George Racoveanu*, după *Liber Psalmorum*, novae textibus primigeniis interpretatio latina. Roma, 1945.)

1. (Către măestrul corului. Al fiilor lui Core. Maskîl).
2. Dumnezeule, cu urechile nostre am [auzit,
părinţii ne-au povestit
faptele pe care le-ai lucrat
în zilele lor,
în zilele de demult.
3. Cu mâna ta pe păgâni i-ai alungat,
iar pe dânşii i-ai plantat;
neamuri ai nimicit,
pe dânşii i-ai sporit.
4. Că n'au cucerit ţara prin sabia lor,
nici nu i-a scăpat pe dânşii braţul [lor;
ci dreapta ta şi braţul tău,
lumina feţei tale a biruit,
că i-ai iubit.
5. Tu eşti Regele şi Dumnezeul meu,
tu ai dăruit victorii lui Iacob.
6. Prin tine ne-am alungat duşmanii
şi în numele tău am strivit
pe cei ce împotrivă-ne s'au răsvrătit.
7. Că nu în arcul meu m'am încrezut,
nici nu m'a scăpat sabia mea.
8. Ci tu ne-ai mântuit
de adversarii noştri
şi pe cei ce ne urau
i-ai ruşinat.
9. în Dumnezeu ne făleam întotdeauna
şi numele tău îl sărbătoream, neîncetat
10. Dar acum ne-ai lepădat şi ne-ai ruşi- [nat
şi oştirile noastre tu nu le mai înso- [ţeşti.
11. Ai făcut să fim înfrânţi de duşmani
şi prădaţi de cei ce ne urau.
12. Ne-ai dat ca pe oile de junghiere
şi ne-ai risipit printre păgâni.
13. Vândut-ai poporul tău pe preţ de [nimic
şi din vânzarea lor n'ai avut mare [câştig.
14. Făcutu-ne-ai de ruşine vecinilor,
de râs şi de batjocură celor din jurul [nostru.
15. Ne-ai făcut de basnă între neamuri,
pricină de clătinare a capului între po- [poare.
16. Batjocorirea mea înaintea ochilor o [am, pururea
şi de ruşine mi se acopere faţa,
17. din pricina strigătului ocărîtorului şi [batjocoritorului,
din pricina adversarului şi a duşma- [nului.
18. Venit-au acestea toate asupra noastră,
cu toate că nu te-am uitat
şi legământul tău nu l-am rupt;
19. inima noastră nu s'a răcit,
nici paşii noştri de la calea ta nu s'au [abătut,
20. când în locul durerii ne-ai sdrobit
şi cu întunerec ne-ai acoperit.
21. De-am fi uitat numele Dumnezeului [nostru
şi de ne-am fi întins mânile spre dum- nezeu străin:
22. oare Dumnezeu n'ar fi aflat aceasta,
el care cunoaşte tainele inimii?
23. Dar pentru tine suntem ucişi, în tot [timpul,
ca oi de junghiere suntem socotiţi.
24. Deşteaptă-te: pentru ce dormi, Doam- [ne?
Trezeşte-te, nu ne lepăda până în [sfârşit!
25. De ce ţi-ascunzi faţa ta?
De ce dai uitării jalea şi asuprirea [noastră?
26. Că sufletul nostru e prăbuşit în pul- [bere,
trupul nostru zace la pământ.
27. Ridică-te în ajutorul nostru,
şi ne liberează,
pentru îndurarea ta.

FABULA

I

La răscrucea chială
De drum şi drumeţi,
Coboară o scară
De spini şi scaeţi.

La ceasul calp
De timp neavut,
Trece Corb-Alb
Cu aripi de lut.

Miel jupuit
In proţap cruciş,
Cu Moş Maglavit
Şi lupii piezişi!

Pe scară sue
Fum de tămâe,
Sfera chelie
E carne vie.

Dar noaptea s'a rupt
Cu prapurii afară
Intr'un sărut
De fiară şi pară.

(Continuă pagina 15)

urmat în viaţă. Nu ne spune Hristos că el a venit ca lumea să aibă viaţă şi încă mai multă decât înainte de el? Dar viaţa nu se comunică unui cerc restrâns ca ideile fiosofice; ea se comunică tuturor fiinţelor din lume.

Iisus Hristos e accesibil tuturor. Şi atunci când zicem: «Ortodoxia, concepţia noastră de viaţă», nu înţelegem altceva decat că Iisus Hristos e modelul universal al vieţii în Dumnezeu. Câţi în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-am îmbrăcat. Aceasta înseamnează voinţa de a ne face una cu el. Pruncul trecut prin baia botezului a devenit neprihănit asemenea cu pruncul Iisus din ieslea Betleemului. Tinerii, care se cunună, nuntesc împreună cu el şi se veselesc împreună cu el ca la nunta din Cana Galileii. Păcătoşii care îşi frâng inima în căinţă cad la picioarele lui şi-l roagă de iertare. Credincioşii cari se apropie de Sfântul Potir prânzesc cu pâinea şi cu vinul, pe care el li-l dă în veşnica Cină de Taină a fiinţei lui mistice. Frumuseţile acestei lumi le admirăm prin ochii lui, care ne-au arătat splendoarea crinilor câmpului. Când întâlnim pe cei săraci, pe cei bolnavi, pe cei flămânzi şi pe oricare dintre nonorociţii lumii, îl întâlnim pe el care ne-a spus că se simte una cu ei.

Durerile nostre proprii le îndurăm împreună cu el, fiindcă în această viaţă nu e scutit de Golgota răstignirii. Ingrozitoarea moarte devine uşoară dacă ştim să intrăm cu el în mormânt. Căci el, fiind însuşi Dumnezeu, a biruit mormântul şi a înviat a treia zi. Identificându-ne cu voinţa lui, n'avem nici un motiv de indoială că vom birui moartea, fiindcă învierea lui nu este o idee oarecare, ci un fapt istoric, pe care se întemeeză creştinismul întreg. Atingându-ne de fiinţa Mântuitorului, adică îmbrăţişându-l prin actul de credinţă în el, devenim părtaşi la puterea dumnezeiască, ce lucrează asupra lumii».

I. V.

GHEORGHE IONESCU:

LIMBA NOASTRA

Abecedar partea I-a şi a II-a, pentru puişorii români din diaspora.

Trieste, 1956.

Chestiunea «învăţăturii» copiilor de români din diaspora nu este deloc simplă. Un român căsătorit cu o străina şi aflători intr'o ţară cu altă limbă decât a amândoruroa, işi vede copilul silit să inveţe trei limbi in acelaşi timp, limba paternă, limba maternă şi limba locului. Nu e deloc rău pentru cineva să ştie incă din copilărie trei limbi, dar una dintre acestea trebue să fie de bază, altfel nu ştie cu adevărat nicio limbă. E foarte normal ca in familia unui român copilul să inveţe intâi a scrie şi a citi româneşte. De aceea editarea acestui abecedar este un fapt important. Nu toţi părinţii din diaspora cunosc anumite reguli ale pedagogiei elementare, fie ei chiar intelectuali consumaţi. In primul rând elementul grafic, visual, este indispensabil. Nu oricine poate desena sau scrie caligrafic, după cum chiar elementul «carte», in sine este destinat să aibă efectul lui psihologic asupra copilului.

Abecedarul editat in Trieste este opera unui om de specialitate, cu experienţă şi la curent atât cu ultimele metode folosite la noi in vremea când incă exista o şcoală românească, cât şi cu inovaţiile ivite după război in Occident.

Condiţiile atât de grele in care apare această lucrare o fac şi mai valoroasă. Trieste e unul dincele mai triste locuri de refugiu ale Românilor fără ţară. Dar scoaterea acestui abecedar tocmai acolo arată că nădejdea este vie şi o nădejde vie intotdeauna se implineşte. Copiii din acest refugiu sunt o nădejde de mâine, si chiar dacă nu sunt prea mulţi trebue să avem mare grije de pregătirea lor. Vor fi aceia care vor aduce cel mai proaspat aer in ţara liberată.

II

La schitul cu semn
Frate Sărac,
Toacă pe lemn
Drac după drac.

Din cerul cu stele
Vărsat in pustiu,
Aprinde surcele
Şi trage rachiu.

La schitul cu ochi
N'adoarme nimic
Morţii din gropi
Fac straje pe zid.

Şi toate oştile
Cu Arhistrategi,
Apără moaştele
Sfinţilor treji.

III

Sus pe plai
In cer mă spălai,
Ziua cu soare,
Noaptea cu amnare.

Pe limanul ars
De sare şi mare
Valul m'a tras
Cu oftări amare.

Din toate pădurile
S'aude atât:
Gândurile, scândurile!
Pier de urit!

Beţi de nămeţi,
Din ceaţă de ghiaţă,
Geţi cu săgeţi
Aduc dimineaţă.

IV

N'a fost păstor.
Nici păstoraş,
Cioban cu spor
Şi câini iabraşi.

Şi mai amar
Era păcurar,
Cu bâtă colţată
Şi cuşmă inaltă.

Cu ploi şi vânt pe plai
N'a visat rai,
De lupi hăituit
Nu a tot doinit.

Iar când pe'nserat
L-au impresurat
Ca un impărat
La mir i-a crăpat.

Şi când altă dată
Hoţii din baltă,
Vorbiţi la hoţie
Cu cei din câmpie,

L-au năpăstuit
Şi l-au ciopârtit
In vârf de cuţit,

A răcnit bărbat
Şi i-a infruntat;

Vai de voi fii de căţele
Vai de câinii şi de oile mele!

De câini nu v'apropiaţi,
De oi nu vă bucuraţi!

Câinii or să vă mănânce,
Oile vă scuipă'n cruce,

Şi de mânie turbate
Or să dea venin nu lapte.

Noaptea n'aveti să durmiţi
Ci să vă tot bănuiţi,

Ziua cu capu' la spate
Ati fugi frate de frate.

Si ultimul ce-o rămâne
El singur se va răpune,

Cu ficaţii arşi de fiere,
Fără zi de inviere.

Nu cumva să-mi faceţi groapă
Că nu-i groapă să mă'ncapă.
Nu gânditi la vreo zidire
Că nu aveţi izbăvire,
Să n'aprindeţi lumânare
Că nu mai aveţi scăpare.
Nimeni nu desferică
Hula din biserică.
Nici sfinţii cu arginţii,
Nici Vodă cu Vlădicii,
Nici opincă cu calicii.

HORIA STAMATU

ROMANTA I
DE SAN JUAN DE LA CRUZ

(Traducere de *Horia Stamatu*)

Asupra Evangheliei «In principio erat verbum», cu privire la Sfanta Treime.

In inceputul locuia
Cuvântul şi in Dumnezeu trăia,
acela'n care desfătarea
fără de margini işi avea.

Cuvântul Dumnezeu era,
care'nceputul işi zicea
sălăşluia intru'nceput
şi inceput El nu avea.

Ci El era chiar inceputul
şi de acea ii lipsea,
Cuvântul se numeşte Fiul
din inceput ce se năştea.

Cel care veşnic zămislit
neincetat se zămislea
şi firea i se da mereu
şi fără preget o avea.

Precum a Fiului mărire
e care'n Tatal o găsea,
aşa a Tatălui mărire
e care'n Fiul o avea.

Ca un iubit in iubitorul
unul intr'altul se afla,
si dragostea care-i uneşte
intru aceenşi se'nvoia;

Cu unul şi cu celălat
egalul preţ işi impărţea,
trei Feţe şi un prea iubit
intre acele trei era.

Şi-o dragoste in toate trei
din ele un iubit făcea
indrăgostitul e iubitul
şi fiecare'n el trăia.

Că firea care-o au cu toate
la fiecare se găsea,
iubind in parte fiecare
pe cel ce firea o avea.

Această fire-i fiecare
şi doar atâta ii unea
cu nod aşa de fără nume
ca nici de spus nu se ştia.

Şi de aceea fara margini
era iubirea ce-i lega,
fiind toţi trei intr'o iubire
ce firea lor i se zicea;

că dragostea pe cât mai una
atât mai dragoste creştea.

OMUL CARE VEDEA DEPARTE

FRAGMENT DINTR'UN ROMAN

Căpitanul C. seamănă cu zeul Pan. E scund, îndesat, cu fruntea mică și energică pe care pendulează cârlionți de păr negru. Vobește puțin și miroase a țap. Mi-a împrumutat un binoclu marinăresc cu care mă uit pe fereastră, ceasuri întregi. La capătul lentilelor lumea e alta. In stânga, pe jumătate ascunsă sub coastă, văd fereastra de sus și acoperișul unei case de țară. Am privit deseori spre casa asta, izolată de circonferința binoclului ca o picatură de apă sub microscop, ca să surprind viața care palpită în ea. Am văzut într'o dimineață o femeie tânără, scuturând o pătură. Am urmărit-o cum se agită prin cameră, cum își desleaga basmaua depe cap și cum își flutură pletele blonde peste umeri. Nu e frumoasă, însă are o expresie mulțumită care mă irită și mă consolează în acelaș timp. Interiorul în care se mișcă — și din care nu pot vedea decât o lampă simplă agățată de un fir, o jumătate din oglinda unui dulap de lemn cafeniu și un tablou prins în peretele din fund — mi se pare o imagine perfectă a intimității, a libertății de a fi. Dacă ar fi vară, aș putea-o surprinde goală, pieptănându-se sau desbrăcându-se în fața oglinzii. Acum o oră, căzuse seara și nu mai distingeam decât siluetele negre ale pomilor depe coastă și ceața care se ridica ușor printre ei, când s'a aprins lumina în fereastră. Am luat repede binoclul și am privit. Femeia a apărut în cadrul geamului (îi distingeam numai silueta conturată de lumina lămpii) și a început să facă semne către cineva care se afla afară. Am rotat binoclul în toate părțile, ca pe un periscop, și am prins în obiectivul miraculos un fel de fantasmă întunecată care s'a desprins de lângă un copac, a întors capul la stânga și la dreapta, ca să se asigure că nu-l vede nimeni, și a început să alerge în vârful picioarelor către casă. Peisajul părea vătuit cu tăcere și cu brumă. Nu se auzea nici un zgomot. Un lătrat de câine bătea de departe, ca un ceasornic. Necunoscutul dispăru, mâncat de coasta dealului, pentru a-l revedea după câteva clipe proiectându-se clar pe ecranul ferestrei. Era un bărbat înalt, blond, slab însă puternic. Se aplecase asupra femeii și-i sorbea viața în sărutări interminabile. Parcă atunci se revedeau dupa multă vreme. Mi s'a părut că poartă o uniformă. Când s'a desprins de ea, într'un târziu, și a dat cu ochii de lumea din afară, s'a repezit ca un apucat către geam și a lăsat să cadă transparentul negru peste lumina dinnăuntru, ca o ghilotină. Deși era ora camuflajului, gestul lui mi s'a părut exagerat. Mi-a făcut impresia că mă văzuse cum îl privesc dela fereastra mea, însă ideea era absurdă, căci atât întunerecul cât și distanța făceau imposibilă descoperirea poziției mele. Cine era omul acela? Dece nu voia să fie văzut? Cine putea să-l vadă în pustietatea asta?

* * *

Inainte de a aprinde lumina și a mă așeza în fața caetului, am privit cu binoclul pe fereastră. Foarte departe, într'o poiană deschizându-se pe una din coastele dela capătul văii care se întinde în fața sanatoriului, disting niște forme negre, minuscule. Par a fi așezări omenești, cabane sau o stână. O pustietate impresionantă le înconjoară. Parcă au fost oameni acolo și s'au dus, oile și câinii au murit, iar noaptea, când bate vântul aducând cu el zgomote fără formă, parcă aud venind dintr'acolo behăituri și lătrături disperate, ca de fantome căutând-și liniștea sau stăpânul. Apoi am îndreptat binoclul către casa cu femeia blondă. Fereastra era închisă. Insă printr'o parte se distingea o dâră de lumină, abia vizibilă în semiîntunerecul care coborâse peste vale. Probabil că femeia se iubea acolo cu bărbatul înalt sau îl aștepta. Am lăsat binoclul și m'am așezat în fața caetului. Un lătrat... Mă ridic dela masă și iau binoclul. Printre pomii goi din grădină, pășind pe furiș, ca un hoț, înaintează silueta omului înalt. Numai o clipă îl pot zări, când umbra lui începe să coboare în vale, către ușa nevăzută. Dunga de lumină din marginea ferestrei mai stăruie câtva timp, lăsându-ma să-mi închipui prima îmbrățișare sub lampă, apoi se stinge, și valea, cu casă, cu pomi și ou oameni cu tot, se umple de noapte.

* * *

Mi-a fost de ajuns să sparg voluptuos între limbă și cerul gurii boabele de coacăză rămase printre frunzele îngălbenite, ca să rup legatura cu timpul și cu spațiul. In gradina din fața sanatoriului, în marginea ei dinspre pădure, se află câteva tufe de coacăze printre frunzele cărora am scotocit ieri, ore de-a-rândul. Gestul. însuși de a umbla pe sub frunze m'a dus dintr'odată în via dela B., pe malul Râmnicului, unde toamna târziu căutam boabele uitate de culegători, unele aproape stafidite, altele încă pline de must rece și dulce. Era în câte o Duminecă de Octombrie, ca acuma. Cădeau frunzele nucilor cu zgomot de pagini întoarse. Când mă ridicam dintre butuci vedeam soarele stingându-se clipind după dealuri. O liniște umedă, cu miros de nuci putrede, acoperea pământul, o liniște pe care au spart-o bubuiturile războiului, zgomotul dintre oameni. Poate că via a fost ruptă de obuze, și casa, și grajdul, și pătulul cu acoperiș de șindrilă. Acolo, chiar dacă nu mai sunt decât ruine și trunchiuri sfârtecate, a rămas, ca o sămânța ascunsă în solul toamnei și așteptând clipa bună a încolțirii, o parte din sufletul meu, copilul care am fost odata, nu demult.

* * *

Mă retrag ușor din fereastră ca să nu fiu văzut și privesc cu binoclul către casa îndepărtată. Parcă m'am mutat dintr'odata în altă lume. Fereastra e închisă. In spațiul binoclului nu se vede nicio urmă de presență omenească. Iarba cu brumă pe care sclipește soarele, pomii desfrunziți, casa fără viață. Parcă... Când bate vântul se desprind frunze și le văd căzând ca pe niște stoluri de vrăbii. Parcă de trunchiul unui copac, drept în față, ar sta lipit un trup omenesc. Nu, nu e omul care vine seara. E cineva în uniformă cunoscută, cu cisme, cu caschetă. Intoarce fața către mine, vreau să spun în direcția mea, și face un semn cu mâna. E Rupert. Ii disting clar fața oasoasă, trupul subțire, picioarele lungi și arcuite. In cercul vizual apar patru oameni în uniformă, alergând către casă în salturi de grup de asalt, ascunzându-se după trunchiuri, pornind din nou. Parcă se joacă. Nu se aude alt zgomot decât al vocilor din curte. La capătul binoclului ruleaza un film mut care mă pasionează. Rupert și-a părăsit locul, aleargă pe iarba udă și se trântește pe burtă, la marginea tăpșanului, chiar în fața ferestrei de care îl despart numai câțiva metri. Ii văd tălpile ude ale cismelor. De-asupra caschetei, dincolo de spațiul gol care se întinde între el și casă, fereastra închisă pare ținta acestei manevre tăcute și ciudate. Rupert caută prin iarbă, apucă ceva, o piatră sau un ciot, se sprijină în cotul stang, iar cu mâna dreaptă aruncă. In geamul pe care lucește lumina s'a făcut un gol negru. Văd țăndările cum cad, sclipind în soare, ca niște solzi de pește. Cei patru în uniformă (nu mai văd decât doi, în picioare, adăpostiți după copaci, ceilalți doi au trecut prin valcea în cealaltă parte a casei) țintesc cu pistoalele geamul spart. Rupert se mișcă în iarbă ca și cum, în patru labe, ar vrea să-și facă vânt. Ințeleg că strigă în spre cei dinnăuntru, însă nu aud decât zgomotul, calm și monden, al vocilor din curtea sanatoriului. Imi încordez auzul, însă scena e prea departe. In fereastră, imediat după ce Rupert se calmează, apare timid femeia blondă, deschide fereastra, din care cad ultimele cioburi, vorbește cu Rupert, își acoperă fața cu mâinile. Plânge. In spatele ei apare omul înalt și blond, cu fața pământie (pare nebărbierit de câteva zile), o prinde cu un braț pe după umeri și dă din cap aprobator către Rupert. Ințeleg că nu mai e nimic de făcut, că se predă. Incerc să dau scenei o interpretare lipsită de dramatism, comică chiar, s'o rup din fața ochilor, hotărăsc să nu mă mai uit, să pun binoclul în sertar, să mă cobor în curte, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, Insă, deși departe, eu fac parte din scena aceia, care la rândul ei, face parte din viața mea. Orice se va întâmpla, oriunde mă vor purta evenimentele anilor viitori, scena aceia va fi o bucată din trecutul meu. Rupert se ridică în picioare. Au căzut de acord. Fereastra e din nou pustie. Apoi apar de după casă femeia blondă și omul înalt, cu brațele legate la spate, încadrat de cei doi soldați. Unul din ei îl împinge dela spate cu țeava revolverului. Rupert le iese înainte, o smulge pe femeie din grup și-i vorbește violent, mișcând isteric brațele lungi. Femeia îl privește fără nicio expresie, apoi lasă ochii în pământ. In scenă rămâne numai Rupert și femeia blondă. Ceilalți au dispărut. Rupert vorbește gesticulând. Femeia tace, împietrită. Vântul îi mișcă părul, însă trupul ei pare mort. Pădurea, munții, cerul, tot ce se vede la capătul binoclului pare mort.

* * *

Astă noapte a nins pe munții din jur. De când am venit aici urmăresc mersul toamnei în copaci. Frunzele care au mai rămas pe crengi sunt acum roșii și cad în stoluri dese, la cel mai ușor suflu de vânt. In fiecare zi ceața șterge peissajul și abia se văd, la câțiva metri, trunchiurile subțiri și albe mesteacănilor, ca printr'un geam Când ceața se risipește și isbucnește câte o fâșie de soare, se aprind brusc pe toate crengile ultimele lumânări rămase, pâlpâind galben și grăbit. Apoi se sting, devenite frunze moarte, dintr'odată, când soarele, ca un corn de melc, se retrage după norii vineți, grași de fulgi de zăpadă. N'am asistat niciodată la o toamnă în munți. Astăzi dimineață am aflat dela Frau Giese, care vine din sat și ne ia, odată pe săptămână, rufele la spălat, că Rupert a spânzurat cu mâna lui un lucrător polonez care se culcase cu o femeie germană. De trei zile Polonezul fugise din lagărul de muncă și trăia ascuns «în casa aceia», îmi arătase cu degetul Frau Giese. «Diese Polen», exclamă Frau Giese, ca și cum numai Polonezii ar fi avut sex și apetituri.

—Ce s'a întâmplat cu femeia? întrebai.

—Nimica, răspunse Frau Giese. Ce-ați fi vrut să se întâmple cu ea? Toată vina a fost a lui.

—De unde știi dumneata?

Frau Giese mă privi foarte nedumerită, neștiind dacă întrebarea mea fusese în serios sau

n glumă. Indesa cu mâna cămășile murdare în sacul ei negru și spuse, în chip de răspuns: —Ah, wissen Sie..., diese Polen!

* * *

Dupa masă ieșii în pădure. Dădui fuga la piatra cu chip de zeu și, așezat pe marginea stâncii, cu picioarele atârnând in gol, ca pe cheiul unui râu, privii până departe printre pomii desfrunziți. Se vedea valea din fața sanatoriului și, ceva mai la stânga, pierdută pe coasta depe celălalt versant, casa de unde fusese ridicat Polonezul îndrăgostit. Insă era prea departe ca să disting altceva decât acoperișul de tablă roșie și fereastra, ca un punct negru, despre care nu puteam spune dacă e închisă sau deschisă. Privită printre crengile desfrunzite, dela distanță, casa mi se păru situată dincolo de existența mea, ca un loc în care se petrecuse ceva la care eu nu luasem parte, o dramă care-mi fusese povestită. Insă îmi fu de ajuns să închid ochii, ca să văd femeia apărând în fereastră și Polonezul împins dela spate cu pistoalele. «Wiessen Sie, Herr Consul, diese Polen...» Chipul zeului era si el întors într'acolo. Cu siguranță ochii lui, abia schițați în piatră, captaseră întâmplarea, însă protecția zeului nu fusese destul de eficientă. Ori poate că zeul însuși provocase catastrofa, fusese de acord cu regimul nazist care interzicea amestecul sângelui german. Poate că pe altarul de piatră preoți păgâni dinainte de Christos jertfiseră vieți așa cum Rupert spânzurase pe cel ce încălcase legea purității rasiale. In orice caz, între locul pe care mă aflam și între întâmplarea tragică la care asistasem din fereastră, era o legătură. Dacă era vorba de un zeu al iubirii sau al fecundității, atunci chipul de piatră era al unui învins. Dacă era vorba de un zeu mai mic, rasist și crud, atunci învinsese. Pe cine protejase deci: pe cei doi amanți sau pe Rupert? Oare femeia știa de existența lui? Ochii mei priveau fix spre fereastra îndepărtată. Apoi coborâi depe stâncă și, tăind de-a-dreptul prin pădure, mă îndreptai într'acolo. Picioarele mi se înfundau la vale în stratul de frunze moarte. Când treceam printre brazi, solul răsuna sec sub picioare, apoi, printre mesteacăni și fagi, nu mai auzeam decât pârâitul moale și înfundat al frunzelor putrede care mi se rupeau sub tălpi. In fundul văii dădui de un drum alb, săpat în piatră, care mă scoase pe malul pârâului. O luai în sus de-a-lungul apei și ieșii repede subt o coastă plantată cu pomi, într'o livadă rară în mijlocul căreia se vedea casa femeii. Drumul mă scosese în partea opusă celei pe care o vedeam de obiceiu cu binoclul. Sanatoriul se afla deci dincolo de casă, însă nu-l puteam vedea din cauza colinei. Intrai în livadă pe poarta deschisă, urcai încet coasta lină și, în clipa în care drumul se pierdu în bătătura prunduită din fața ușii, mă oprii din mers, speriat de propria mea îndrăsneală. Femeia întindea rufe, pe o funie prinsă între doi copaci. Era cu spatele către mine și abia o vedeam, căci începuse să se însereze, însă pe sub broboada neagră îi cădea pe umeri părul blond pe care i-l privisem de atâtea ori cu binoclul. Îi recunoșteam gesturile, ca unei persoane pe care o cunoscusem bine și pe care nu o mai văzusem de multă vreme. Scutura rufele ude, care plesneau greoiu în aerul plin de ecouri, așa cum scutura pătura în fereastră, apoi le întindea pe frânghie, prinzându-le în cârligele pe care le scotea cu mâna dreaptă dintr'un buzunar. Avea o rochie subțire pe ea și pulpele goale, roșii de frig. Spusei: «Gutten Abend» și se întoarse brusc, abia stăpânindu-și un țipăt. «Wer sind Sie?» mă întrebă fără mânie. Era tânără, nu-i puteam da mai mult de douăzecișicinci de ani; broboada neagră îi ștergea orice urmă de frumusețe, însă ochii mari, cu clipiri rare, probabil albaștri, îi dădeau un farmec pe care de departe, cu binoclul, nu-l puteam surprinde. «Locuesc la sanatoriu» o lămurii. «Ach, Sie sind ein Verraeter» și isbucni într'un râs calm, ironic și amuzat pe care-l luai drept o invitație. Făcui câțiva pași către ea. «Sunt Român, am fost consul la Viena.»

—«Ein Consul» accentuă ciudat cuvântul pe care-l cântări între buze ca pe o fructă necunoscută. «Aveți nevoe de ceva»? mă întrebă, uimită și parcă vag fericită de prezența mea.

—«Nu, mulțumesc. Am venit să te întreb dacă dumneata nu ai nevoe...».

—«De ce aș putea să am nevoe?» Apoi pe un ton iritat și brusc: «De unde știți că exist?».

Intrebarea era firească. N'avea nicium rostsă o mint. Ii povestii deci despre binoclul lui C. și despre scenele pe care mi le adusese subt ochi. «Am venit sa-ti cer iertare și să...»

—«Aber bitte, Herr Consul... (cu mâna încercă să-și așeze basmaua pe cap, apoi o smulse nervoasă și-i putui vedea fruntea voluntară și închisă, ferecată parcă cu silă sub hotărârea de a nu se mai lăsa sedusă de viață. Insă buclele blonde împrăștiate pe frunte, formând pe de-asupra părului un fel de a doua pieptănătură, îi anulau deciziile, o așezau deasupra evenimentelor, pe locul din viață care era numai al ei.)

In timp ce discutam, continuase să întindă rufele și când termină se apropie de mine, își șterse mâinile pe șorț și, întinzându-mi dreapta înghețată, îmi spuse:

—«Numele meu e Marianne Waldmüller. Dacă vă face plăcere, vă invit la o ceașca de ceaiu, sus, în odaia pe care o cunoașteți.» Nu era nicio ironie în vocea ei. Faptul că o văzusem, că asistasem la drama ei, îmi dădea parcă dreptde a fi invitat, de a continua să iau parte la viața ei. Porni pe pietrișul bătăturii, înaintea mea, către casă. Privind-o mergând observai că schioapătă ușor, cu piciorul stâng. Insă faptul acesta nu-mi produse nicium fel de impresie, probabil pentrucă în clipa aceea Marianne nu-mi stârnea decât o pură curiozitate umană. Așteptam mereu să isbucnească în plâns, să fiu silit să o consolez, să-i ofer încă odată ajutorul meu. Insă nimic din toate acestea nu se întâmplă, nici nu avea să se întâmple. Marianne nu era distrusă de durere, ci resemnată. Apucase să intre în acea perioadă de convalescență sufletească, de după marile catastrofe cu care ne încrucișăm prin viață, când durerea, devenită o obișnuință, se pregătește să ne părăsească. In această perioadă e aproape plăcut să suferi, în timp ce după ușă ne așteaptă îngerul sau demonul nostru familiar, gata să ne însoțească din nou în viața cea de toate zilele.

Primul lucru care-mi atrase atenția în cameră fu silueta îndepărtată a sanatoriului din care se vedea prin fereastră numai etajul de sus și acoperișul înclinat muntenește către streașină. Camera avea podele de lemn, spălate de curând. Marianne mă invită să mă așez pe un scaun în fața unei mese acoperite cu o bucată mare de catifea roșie care contrasta cu încăperea modestă. Rămas singur, , putui privi în voe patul de fier, destul de îngust pentru două persoane și prea scurt pentru un bărbat cu picioare lungi. Incercai să imaginez scena, însă fără succes. In odaie nu era nicio urmă de străin sau de aventură. Era o cameră calmă, de femeie singură, ordonată și tristă. Pe un perete, de-a-supra patului, o fotografie de femeie mai în vârstă, elegantă și fină, parcă mama sau o rudă a Mariannei, într'o rama de piele, de aceeași categorie cu fața de masă. Când reapăru Marianne aducând din bucătăria de jos o tavă cu două cești de ceaiu aburinde, mă surprinse privind portretul. «E mama mea», îmi spuse. Se pieptănase și o găsii frumoasă, cu obrajii roșii, cu ochii clari și albaștri privindu-mă fără nicio sfială. Intr'adevăr schiopâta. Așeză în fața mea, ridică delicat ceașca și sorbi fără sgomot, deprinsă cu ritualul acesta de salon sau de sufragerie bine crescută. Zâmbea ușor de câteori îmi întâlnea privirile care nu puteau ascunde oarecare mirare. La un moment dat, lăsă ceașca din mână și isbucni în râs. —«Bine, dar ce credeai că sunt? O țărancă din Krummhübel, nu-i așa? Prost îmbrăcată, cu picioarele goale în papuci, întinzând rufe în curte. Dumneata ce ai ajuns să fii acum?»

Era din München. Mama ei trăia încă. Tatăl ei fusese colonel și murise în Franța pe front. La începutul războiului fusese trimisa la Berlin, apoi la Breslau, în serviciul auxiliar artileriei antiaeriene. Fusese rănită într'un bombardament, zăcuse trei luni într'un spital și când se dăduse jos din pat șchiopăta de piciorul stâng. Locuia aici din Junie și era învățătoare la școala din sat. Il cunoscuse pe Zdislaw într'o seară, în timp ce se întorcea dela școală. Ea nu-i ura nici nu-i iubea pe naziști. Insă nu înțelegea dece nu avea dreptul să iubească un bărbat de naționalitate poloneză. Zdislaw lucra la o fabrică din apropiere și locuia într'un campament, încă din 1940. O iubise foarte mult. Totul ar fi continuat în liniște dacă Zdislaw n'ar fi venit de atâtea ori să o vadă. Ultima dată rămăsese la ea trei zile și trei nopti. Probabil că cei din lagăr îl bănuiau de mult și că știau unde doarme când patul rămânea gol. Ea îi spusese să nu vină așa des, însă Zdislaw nu era un om de înțeles. Ii spunea: «Nu mă iubești! Niciodată nu m'ai iubit!» Se trântea pe pat și plângea, sau o amenința. Spunea că după războiu avea să o ia de nevastă. Ceea ce se întâmplase era crud și absurd. Dece să omori un om care iubește? «Spune, dumneata înțelegi asta?» Și-mi zâmbi cu atâta liniste, încât avui impresia că nu era în toate mințile sau că femeia pe care o iubise Zdislaw era altcineva, o prietenă, care i se destăinuise.

—«Dumneata nu l'ai iubit, nu-i așa?» o întrebai, ca să o scutur din toropeală.

—«Ba da, l'am iubit. Dumneata știi mai bine ce înseamnă a iubi? Poate că nu l'am iubit. Imi pare rău că a murit. Ce pot să fac mai mult?» Și sorbi din ceașcă privind albastru catre becul agățat de un fir în tavanul scund. «Să mor și eu, ca în romane? Moare atâta lume azi în Germania din motive bine determinat, încât ar fi ridicul, nicht war? să mor din iubire.» Sări depe scaun și trase repede perdeaua neagră peste fereastră. «Crezi că mai e mult până la sfârșitul războiului?» Pieptănătura îngrijită îi dădea un aspect calm, de femeie fără probleme. Era totuși o deosebire care mă îngrijora între femeia pe care o surpinsesem întinzând rufe și între cea de acum. O deosebire atât de turburătoare dintr'odată încât privii preocupat ceasul, mulțumii pentru invitație și-mi luai rămas bun. Afară se înnoptase de-a-binelea și stele subțiri sclipeau înghețate în înaltul cerului.

* * *

Intrând pe poarta sanatoriului mă fulgeră din senin gândul lămuritor: Marianne Waldmüller îmi dăduse o cumplită lecție de psihologie. Mă simții roșind ca subt o palmă. Calmul ei era prefăcut. Mă mințise cu ostentativă inabilitate, ca să mă facă să simt rușinea propriei mele indiscreții. Probabil că acum plângea pe patul în care, săptămâna trecută, ținuse încă în brațe singura ei dovadă că trăiește, trupul Polonezului spânzurat. Cum mă mai puteam întoarce să o văd, după această grosolănie? Marianne Waldmüller... Numele ei făcea parte acum din mine, pentru totdeauna.

Am înapoiat azi binoclul lui C., ca pe un cuțit de vânătoare cu care rănisem un om 'din greșală.

VINTILA HORIA

TALMACIRI

ECHILIBRU IN DISOLUTIE

Stalin vorbea de fluxul și refluxul istoriei. Marsism-leninismul se afla dupa el in plin flux, era cu alte cuvinte insuși fluxul istoriei. Această autouniversalizare, «noi suntem istoria si ca atare inevitabili», era noutatea comunismului. Național-socialismul și fascismul au imitat, și limitat această conștiință a istoriei universale, eliminând internaționalismul și găsindu-si baza nu intr'un element circumstantial, clasa, ci intr'unul substanțial, rassa, din nefericire uzat odată cu venirea creștinismului, singura viziune universală, aptă să strângă in comuniune umanitatea și lumea de aici cu aceea de dincolo. Creștinismul insă nu e doar un flux al istoriei ci un flux al veșniciei in istorie, oricând curățitor. Toate conștiintele de istorie universală ulterioare creștinismului au fost o imitație a acestuia, cu inevitabila cădere inapoi, in spiritul antichității. Iar comunismul a fost un fel de repetare a robiei biblice pentru popoare. S'a crezut la un moment dat, chiar de către unii oameni transformați in adevărate mașinării ale gândirii, ca filosoful francez Sartre, că această universalitate a clasei este inevitabilă prin sovietism, că intr'adevăr istoria se confundă cu conștiința marxist-leninist-stalinistă, și, vrem, nu vrem, trebue să ne adaptam. Toți cei halucinați de acest flux, devenit aproape o evidență, scăpau insă din vedere o mulțime de lucruri. Așa cum se intâmplă intotdeauna cu universalitățile factice, fluxul marxistoleninist-stalinist, era pe de-asupra istoriei, care nu este doar extindere momentană ci mai este și substrat, niciodată mort, intr'o mișcare mai lentă, a organicității, și intotdeauna biruitor, improtriva celor mai cumplite suferințe. Intre substratul organic și fabricație este o deosebire. Un om are nevoe cam de treizeci de ani ca să ajungă la maturitate, pe când un Ford se face in câteva ore și imediat poate să-și pună in valoare toți caii mecanici. Omul insă este «istorie» iar Fordul «fabricație». Creșterea fluxului marxist-leninist a fost o fabricație inlăuntru și o pre-fabricație in Republicacele Populare. Ceea ce astăzi, la un timp relativ scurt dela disparitia lui Stalin se verifică violent.

Marxism-leninismul, câtva timp stalinist apoi «destalinizat», a suferit, in plin flux, un accident specific, care nu trebuia să aibă alt efect decât acela asemanator izbucnirii unui vulcan intr'o insulă din mijlocul unui ocean, adică nul in extindere. Acest accident sepcific a fost revoluția din Ungaria. In treacăt spus, ne amintim că in Ungaria comunismul a fost odată curmat in ofensiva lui către Europa Centrală de armatele românești in 1919 (asupra acelor circumstanțe se pot citi lucruri revelante in ultimul număr al revistei Destin, sub semnătura fostului Ambasador român, Domnul Pertrescu Comnen). Izbucnirea vulcanică, din Ungaria, cum s'a spus in numărul special al Faptei, și care, după cum tot acolo se spunea, a răscolit realitățile stâlcite cu anasâna, a avut cu totul alte efecte decât izbucnirea unui vulcan dintr'o insulă oceanică. Și anume, ceea ce s'a petrecut pe o suprafață infimă față de a Eur-Asiei și a planetei, a avut imediat o influență «universală». S'a arătat pur și simplu că pretinsul «flux al istoriei» era teorie, iar «istoria», popriță de marxism-leninism, era «satele lui Potemkin», bineințeles fără nimic din pitorescul acelei improvizații benigne ci cu toate tarele silniciei criminale.

Comunismul din lumea liberă a intrat pentru prima oară dela război in criză. Intr'o țară ca Elveția care dela definitivarea neutralității ei nu mai cunoscuse nicio turburare până la inspecția inopinată a celor patru români la legația reperistă din Berna, a devenit pe loc o tribună de protest până la violența manifestațiilor de stradă. Luxemburgul, subtărișoară socotită de operetă, a cunoscut, la fel, pentru prima oara, comoția unor manifestații de mii de oameni. Iar in țari in care comunismul dela razboi incoace manevra cu forța de stat in stat, ca in Franța și in Italia, lucrurile au luat proporțiile unui război deschis, război civil fără arme: scoaterea comunismului din regimul de toleranță sau indiferență. Devastarea citadelei din Paris, dotată cu cea mai impunatoare firmă a Partidului, n'a fost deloc opera unor «fasciști», ci a lumii depe stradă, adunată fără alt criteriu decât protestul impotriva comunismului. Franța e ultima, țară care ar putea fi suspectată de vreun «neofascism». In lumea intelectualilor francezi s'a petrecut de asemenea un cutremur. Crestinul François Mauriac, resemnat și intrat in asociația France-U. R. S. S., a demisionat, iar ateul manifest Jean Paul Sartre a lăsat tramwaiul «istoric» sărit depe linie, și a protestat vehement. Fizicianul Joliot-Curie, sărbătorit de toată suprastructura comunistă ca un astru al speranțelor de pace sovietică, a protestat de asemenea public, chiar in mijlocul comuniștilor. Semnificativ a fost tot in Franța gestul unui deputat de culoare din Uniune, care în Parlament și-a anunțat eșirea din partid. In Franța s'a petrecut un fenomen general, tipic omului occidental european: refuzul de a mai suporta incongruența dintre vorbe și fapte. In Franța s'a provocat și s'a creat chiar o intreagă literatură de protest și chiar un curent filosofic impotriva neomeniei rasiste. Constatându se că iremediabil marxismul duce la aceeași neomenie, s'a prăbușit iluzia coexistenței cu Sovietele și comunismul. In Italia s'a petrecut același lucru: război civil fără arme, cu discreditarea publică a «universalității» comunismului. In Anglia din cei 30 de redactori ai ziarului comunist «Daily Worker», 19 și-au dat demisia, ca protest impotriva cenzurii aplicate corespondentului din Ungaria. Insuși Supremul Pontifice dela Roma, a luat cuvântul, nu numai pentru a condamna crima ci pentru a face apel la conștiințele oamenilor liberi, datori să ia măsuri pentru curmarea crimei.

Discreditarea in vârtej a comunismului in Occidentul european, inseamna o foarte grea lovitură dată «fluxului istoriei» marxist-leninist care se vede redus tot mai mult la «fluxul militar obligat», pentru a mai acoperi un moment fioros «bluff». Comunismul din Europa Occidentală a fost cea mai mare piedică impotriva stabilirii unității restului de Europă numită liberă astfel că scoaterea lui la evidență ca factor dizolvant unic, sterge ultimele resturi ale inerției așa zisei politici de echilibru, bazată intâi pe neințelegerea dintre Franța și Germania. Se merge inevitabil către un sfârșit al «echilibrului» prin reconstrucție in unitate. Ceea ce s'ar putea să corespundă pe plan mondial la inceperea unui echilibru, planetar, intr'o disoluție.

In cealaltă aripă a Imperiului Sovietic, in aripa orientală, disperarea neputinței «fluxului istoric», are iarași efecte imediate. Incercarea de a reface conferința dela Bandung, in care de altfel s'a condamnat și colonialismul sovietic, prin motiunea represen tantului din Ceylan, de astă dată in vederea unei condamnări a francoenglejilor, a dat gres. Tot efortul de a deplasa atenția dela Ungaria la Suez, a fort inutil, atât in lumea anglo-europea nă, cât și chiar în orientul mijlocin in care solidaritatea cu Nasser nu este chiar un fapt general.

Iar in centrul acestei «universalități» factice, iarăși s'a petrecut ceva uimitor: studenții dela Moscova (nu din Tiflis, sau cine știe ce colț excentric), s'au apucat să multiplice si să răspândească știri difuzate de B. B. C., asupra evenimentelor din Ungaria. De asemenea in câteva centre sovietice s'au făcut greve.

Pe lângă măsurile de forță din Ungaria, Sovietele au fost nevoite să ia și alte măsuri, de prevedere. In primul rând să desarmeze armatele «naționale» din celelalte republici populare, să aresteze cu grămada și să deporteze peste tot, lăudându-se in Pravda că trupele proaspete care invadează până in Germania orientală, sunt alcătuite din tineri devotați, crescuti in credința in Soviete, și până la urmă chiar să amenințe că dacă se amestecă cineva in chestiunea «strict internă» din Ungaria, deslănțue războiul general. Niciodata Sovietele n'au mai amenințat pe față cu războiul, sloganul lor fiind neincetat «pacea», iar intre timp, in ciuda miilor de tancuri și a celor duăzeci de divizii de infanterie proaspete, cu mongoli care cred că se bat la Suez cu «imperialiștii occidentali», mongoli născuți și crescuți in credinta sovietica, nu pot rezolva nimic, un popor intreg a transformat totul in haos, pentru a-și arăta refuzul față de comunism și Soviete. Cum operează aceste trupe este insă greu de ințeles, deoarece deși granița cu Austria este acoperită metru cu metru, până acum au trecut peste o sută de mii de refugiați și trec mereu cu miile. Greva generală de asemenea continuă. Și guvernul de pae al lui Kadar, și covârșitoarele forțe sovietice bat in gol, nu se mai inchiagă nimic. S'a ajuns chiar ca soldati sovietici să libereze un transport de deportați. Este o disoluție in microcosm, dar cea mai virulentă din câte s'au vazut in ultimul act al «istoriei». Două fapte conjugate tind să se sprijine reciproc: unitatea restului continental, și impermeabilizarea, de astă dată ofensivă, la autoritatea «istoriei» în massele națiunilor subjugate. Ce eșire rămâne Sovietelor? In Ungaria am văzut; războiul fără front, vânarea populaţici cu armata, arestările cu zecile de mii și deportările in massă. Iar impotriva inchegării unității europene occidentale ce mai pot face, când partidul comunist devine un instrument caduc? Războiul prevăzut, al viitorului in Europa, războiul civil generalizat, nu mai poate fi provocat. Pentru a preveni inarmarea unei lumi atât de calificate cum este aceea englo-europeană, Sovietele nu ar mai avea decât o eșire: continuarea invaziei din Ungaria. De astă dată fără pretenții de cucerire și transformare ideologică, această invazie i-ar folosi ca operație pur destructiva, dărâmând, stricând, incendiind, devastând, fie cu sacrificiul pierderii a două sau trei sute de divizii asiatice. Dar nu e probabil că vor indrazni, mizând puțin și pe răcirea dintre anglo-europeni si nord-americani, sau mai bine spus pe dificultățile economice care vor ingreuia sau impiedica inarmarea Europei. Lucrurile cam astfel se prezintă și momentul unui adevărat război rece de amenințare și persecutie a Sovietelor este cât se poate de potrivit. Mutarea centrului de preocupare a Natiunilor Unite din Ungaria in Suez, a făcut insă ca acest moment să se piardă si, mai ales, ni s'au desvăluit o sumă de lucruri in care totuși ne era imposibil să credem. Revoluția din Un-

DIN PRESA ROMANEASCA LIBERA

Ce fel de pace vrea Apusul?

...Adevărul e că atunci când se pregătesşte o târguială şi un compromis, suntem lăsaţi pradă uitării; în schimb, atunci când e vorba de a aşaza pacea pe o temelie de dreaptă rânduială, şi de a cea in raporturile dintre State o stare de legitimitate politică şi morală, nu e cu putinţă de a nu aminti «cazul» nostru.

Valoarea politică a unei poziţii de principii valabilă încă, atârnă insă de putinta de a transforma şi de a concretiza doctrina pe care o cuprinde intr'un plan de acţiune. Toată taina insucceselor diplomaţiei apusene, şi a neputinţei în care se sbate, e acea lipsă de consecvenţă şi de hotărâre care o impiedică să dea principiilor ei, caracterul unor condiţii. Numai atunci când se va hotarî să aleagă din acele «charte», unde stau inchise comorile înţelepciunii ei, de care e atât de mândră, unele elemente care să poată sluji cu adevărat la «reconstrucţia» ordinei şi a păcii, numai atunci îi va fi dat să oprească acel declin al Occidentului, pe care îl vestesc proorocii vremilor noastre.

Când, de pildă, diplomaţia occidentală, în loc de a spune (cum stă scris în declaratiile de principii cu care întâmpină tactica rusească a coexistentei); «afirmăn din nou dreptul fundamental al popoarelor de a alege felul lor de cârmuire»; in loc de a aminti că: «milioane de oameni, au fost băgaţi cu de-asila în blocul sovietic...», in loc de a preciza că: «numai în Europa, o sută de milioane de fiinte omenești, din zece naţii foste odată independente, au fest puse împotriva voinţei lor în slujba. Uniounei Sovietica»;

şi in loc de a declara, drept incheere că «in nici un caz nu vom intrebuinta forţa, dar că suntem, totuşi hotărâţi să urmărim o pace dreaptă şi stateornică...»

ar zice mai simplu, mai cu tâlc şi poate mai cumite: «iată planul nostru pentru aşezarea unei rândueli paşnice. Iată drepturile şi libertăţile care trebue să fie respectate şi garantate. Iată conditiile trebuincioase pentru pace; nu vom incheia pacea decât pe temeiul unei ordini de drept, potrivit acestor condiţii...»;

dacă ar vorbi, şi dacă ar lucra potrivit unor astfel de vorbe, lumea întreagă şi-ar întoarce din nou privirile cu încredere spre Apus. Fiindcă autoritatea păcei amenințată a Apusului, atârnă de calitatea păcei pe care e în măsură s'o gândească şi s'o împlinească. Căci dacă temeliile acestei păci nu sunt de mai înainte netezite şi întărite, atât de aprig dorita operă de «reconsf nu poate fi începută.

GRIGORE GAFENCU

(*Destin*, *Nr.* 10, Madrid, 1956).

---

garia nu a fost sfărâmată numai de Soviete, ci; in baza tratatelor atât de discutate, seria Teheran-Yalta-Potsdam, acestea au fost lăsaţe să facă ce vor, pentru a ni se arăta că impărţirea Europei nu este o glumă, corespunde unor angajamente, pe care oamenii cu răspundere le respectă. Ceea se s'a dat Sovietelor este bun dat. Există fără indoială diferenţe de pareri asupra gestionării bunurilor de carne şi oase, de suflete şi culturi dăruite, dar atâta tot. I s'a spus Ungariei răzvrătite impotriva fără de legii, că atât ei cât şi ceilalţi au fost intotdeauna incurajaţi să cultive ideea de libertate şi nobilele năzuinte liberale, *dar să nu treacă la violenţă pentrucă sunt fără apărare.* Tradus, româneşte ungureste, nemţeste, bulgăreşte, sau încă in alte cinci-şase limbi, aceasta inseamnă: sunteti acolo şi cei ce vă au dispun de voi cum vor, păziţi-vă pielea, şi, dacă vă place, ochii să plângeţi.

Câmpul politicei internaţionale nu se poate asemana nici cerului instelat, nici pajiştei inflorite. Felul in care a fost lăsată să se sfărâme Ungaria, arată că nu este ceasul libertăţii, ci al politicei de interese planetare, dincolo de principiile care nu sunt necesare decât dacă aceste interese pot fi real servite de afirmarea lor cât mai «categorică», aşa cum s'a facut in cel de al doilea razboi mondial, in imensa propagandă. Pentru moment, atât faţă de marii deţinători ai «libertăţii» cât şi de faţă de ceilalţi mari deţinători ai «istoriei», Ungurii sunt vinovati de rebeliune şi cine va mai face asa, să ştie şi dela unii şi dela alţii, că aşa vor păţii. Sinteza planetară s'a făcut deocamdată prin protecţia «istoriei» de către «libertate».

Desigur, organicitatea lumii se va răzbuna cumplit, făcând până la urmă ţăndări această «sinteză» a suprastructurilor, care nu sunt decât o selecţie a ultimei disoluţii umane, din care umanitatea va renaşte sau va pieri ca atare devenind altceva. Dezastrul atât de temut când e vorba de un război militar pentru restabilirea dreptăţii in lume, va fi cu mult mai infiorător, când se va generaliza revoluţia sufletului uman, in care materialele vor sufoca singure pe cei care cred in ele, şi numai in ele, fie că aceste materiale sunt ascunse de biletele unei Bănci Mondiale, fie că sunt ascunse de marxism-leninism. Cuvântul Papei a căzut foarte greu in aceste momente şi faptul că acolo unde trebuia, constiinţele n'au mai funcţionat, inseamnă că păcatul de moarte s'a săvârsit, si: dacă se procedează in sensul necesităţii antice, trebue să se ştie că in antichitate justiţia imanentă era inexorabilă. Abia dacă un militar s'a mai găsit să prefere libertatea, păcii. E amiralul Radford, care declara zilele acestea că pe de-asupra oricărei temeri de război stă luarea în consideraţie «a valorilor spirituale si a libertăţii individuale», iar strategic vorbind, «nu există pace autentică, si sigură, atâta cât se mentine amenintarea unei agresiuni comuniste». Dar...

RADU NEGOIESCU

* * *

Cand Mr. Kennan vorbeşte de situaţii *definitive* se gândeşte, fără indoială, la transformările din suflete; la prefacerile sociale *firesti*, în această pericadă de zece, douăzeci de ani. (Căci nu putem crede că in calculele sale intră numărul sutelor de divizii blindate, şi multele zecde mii de avioane cu care se poate suprima, pentru o vreme, libertatea oricărei naţiuni civilizate!) Dar impotriva acestui *definitiv* vorbeşte —cu sânge cald, cu sânge bogat—eroica naţiune maghiară aflată in robie. Uriaşa ridicare a acestei naţiuni e dovada sguduitoare a falselor calcule politice ale diplomaţilor de categoria Domnului G. F. Kennan. Ridicarea tineretului maghiar (crescut de pedagogii marxisto-leninismo-stalinismului), a muncitorilor (făclierii proletariatului), a armatei (instruite, otrăvite, echipate şi inarmate de Ruşi) dovedeşte că «ce s'a intâmplat» acum 12 ani in inima Europei nu poartă pecetea definitivului, decât in sensul ruşinos, abominabil al cuvântului. Căci gâtuirea libertăţii (pusă la cale intre două păhărele de votcă şi un schimb de glume porcoase) poartă in ea insăşi sămânţa răsturnării. Şi a plăţii, după legile dreptăţii.

G. RACOVEANU.

«Mr. Kennan ne inţelepţeşte», *Legea*, Noemvrie 1956.

Lucrurile sunt în definitiv foarte simple: revoluţia celuilalt Octomvrie nu este numai o revoluţie naţională şi socială, ci şi o revoluţie pentru adevăr. Oamenii care au murit in lupta cu blindatele sovietice şi cu diviziile mongole au facut-o nu numai pentru reabilitarea pâinii şi libertăţii, ci şi pentru adevăr. Trebuia sguduită şi mai ales dărâmată această mitologie a minciunii care sta la temelia însăşi a comunismului de pretutindeni şi de orice nuanţă. Şi mitologia comunistă a decedat intr'adevăr la Budapesta.

VIRGIL IERUNCA

(*România Muncitoare*, Nr. 59, Noemvrie, 1956).

* * *

Eroica răscoală a naţiunii ungare a dovedit lumii cî singura politică realistă este politica de eliberare, că nu titoismul sau gradualismul, preconizat de unii oameni politici din Apus.

Patrioţii unguri au căzut pentru dreptul ţării lor de a fi liberă şi independentă, dar şi pentru ideea libertăţii tuturor ţărilor astăzi subjugate de Rusia Sovietică. Sacrificiile lor sunt un bun comun, înconjurat de recunoştiinta noastră a tuturor.

(*Romania*, Nr. 9, Noemvrie, 1956).

* * *

...Un foarte atent şi acut observator apusean, întors de curând din ţară, pe care a cutreierat-o în lung şi-n lat, având ocazia să ia contact cu oameni din toate categoriile sociale şi de toate tendinţele, ne-a confirmat că mai mult decât oricând poporul nostru e anticomunist şi antisovietic. Nu se revoltă, însă, întrucât ştie precis că Occidentul nu va întinde o mână de ajutor: se va mulţumi să admire, să elogieze, să se roage prin biserici, să trimită doctorii şi alimente, şi în special răsunătoare cuvinte de încurajare, dar nu va da răsculaţilor tocmai ceea ce le trebue mai mult: adică arme, muniţii, etc. Cât valorează garanţiile Apusului si ale «aliaţilor fireşti», poporul român o ştie din nenorocire prea bine. Şi de data aceasta nici măcar garanţii nu are, în afara promisiunilor pe cât de retorice, pe atât de vagi, pe care, în ajun de alegeri, le fac, în Occident, candidaţii diferitelor partide, ca să inşele încăodată opinia publică. O revoltă în aceste condiţii, de izolare în oceanul sovietic şi de abandon din partea Apusului, nu ar însemna decât o sinucidere.

DRAGOS MAGUREANU

(*Vatra*, Nr. 59, Sept.-Oct. 1956).

* * *

Lucrătorul român vede România de mâine ca o familie, o mare familie românească. Unde toţi sunt fii ai Patriei, egali in faţa legilor. Unde în perioadele de prosperitate toţi membrii comunităţii trebue să prospere, dar unde în perioadele de criză greutăţile financiare apasă asupra tuturor în proporţie directă cu veniturile fiecăruia. Unde netolerarea mizeriei alături de huzur este o datorie morală a tuturora. Unde privilegiile nu se moştenesc, dar unde fiecare poate da măsura posibilităţilor sale fără a deslănţui invidii. Unde rangul social este justificat de valoarea personală. Unde lucrătorul îşi face o datorie de onoare din satisfacerea nevoilor

(Continuă pagina 20)

MOARTEA REGINEI ELISABETA

In exil, după o lungă şi grea suferinţă, s'a săvârşit intru Domnul, la 15 Noemvrie 1956, in vârstă de 62 de ani, M. S. Regina Elisabeta a Greciei, fica Regelui Ferdinand I al României si a Reginei Maria. Regina a fost inmormântată la Cannes. Dela vila Rosalba a fost insoţită la locul de veci de un cortegiu, format din Cler, Familie, oficialtăţi şi prieteni români şi străini.

Regina Elisabeta, ca printesă Regală, Regină si romăncă a fost o persoană deosebit de dotată. Frumoasele sale caltăti au fost evocate in cele mai mişcătoare cuvinte, de către Domnul General Gheorghe Băgulescu, in cuvântarea ţinută in faţa mormântului proaspăt. Domnul General Băgulescu, evocă figura iubită şi plină de graţie care era Principesa Elisabeta in momentul infăptuirii României Mari, la sfârşitul primului război mondial, şi in timpul războiului, când tânăra principesă insoţea in calitate de infirmieră pe Regina Maria in toate spitalele frontului. Presentând omagiul foştilor luptători din primul război mondial, Domnul General Gheorghe Băgulescu, spune intre altele, referindu-se la Drapelul adus la inmormântare: «Acest drapel este singura vestigie sacră care a scăpat dela dezastru. Emblemele a două dintre provinciile noastre incepeau să poarte coroană de spini, astăzi pusă peste toate». In 1921, spune Domnul General, Prinţesa devenea regină, «Şi astăzi! Poate lumea nu işi dă pe de-a intregul socoteala, cât de mare devine o Regină moartă in exil! Căci aceasta nu exte o dramă care atinge de aproape obiceiurile umane, ci o tragedie antică in voinţa de a se infrunta cu destinul».

DIN PRESA ROMANESCA LIBERA

(Continuare din pagina 19)

multiple ale savantului, dar unde savantul se consideră în serviciul comunităţii. Unde Familia, Şcoala, Biserica sunt instituţii se bază. Unde copiii rămân până la majorat sub autoritatea părinţilor. Unde Armata e şcoala adulţilor; ea apară patrimoniul naţional contra atacurilor din afară şi garantează exercitarea libertăţilor democratice în interior. *unde oamenii politici sunt in serviciul statului roman, nu in serviciul altor state unde principiul descentralikarii democrrtice sta la baza organizarii adminstrative.*

Căpitan C. STOICANESCU

(*Stindardul*, Nr. 29 Noemvrie, 1956).

* * *

In ţara mea, in România, forţa cuprinzătoare, fertilă, esenţială, cuprinsă complet în confluenţa momentelor actuale de hegemonie universală şi datorită societăţii sale geografice, e obligată de însăşi natura politică a momentului lumii să nu accepte nici răul cel mai puţin rău. Nici Occidentul, forţa materiei organizate şi disciplinate şi nici Orientul, forţa materiei adunate şi depozitate, ci Forţa care să semnifice articulat formula: Civilizaţie (adică: echilibrul). Cultura (adică: armonie). Cu alte cuvinte: simbioză absolută între *echilibrul în acţiunea practic reală şi armonia în creaţiunea natural substanţială*, ca bunuri eterne câstigate ale lumii.

Prin urmare: interferenţa structurală dintre valorile existenţiale mediate şi valorile esenţiale eterne.

HAIDUC

(*Caetz de Dor*, Nr. 10. Paris, 1956).

DIN CANADA

In ziua de Duminică, 2 Decembrie, anul 1956, la «Casa Naţională» din Toronto, 324 Broadviev Ave., cu ocazia serbării «Duminica Episcopiei, de către Parohia Ort. Rom. «Sf. George» din Toronto, Canada, comunitatea românească din Toronto şi împrejurimi cu fastul cuvenit a comemorat aniversarea UNIRII Bucovinei şi Ardealului la Patria Mamă-România Mare.

După oficierea Serviciului Divin de către Parohul Bisericii, Păr. N. Zelea, în sala de festivităţi dela «Casa Română», şi sub conducerea inimosului Dr. Lupu T., fostul Preşedinte al Consiliului Parohial, cu concursul preţios al Doammelor din Reuniune, s'a servit un tradiţional Praznic. Dl. N. Pătăceanu a vorbit despre însemnătatea naţională a Unirii Ardealului la România Mare, 1 decembrie 1918, după primul război mondial. S'au citit pagini alese din scriitorii români.

Dl, I. Mintici, senior, a demonstrat cu exemple documentare, actualitatea şi rolul Episcopiei Rom. din America, ca adevărată exponentă a Bisericii noastre naţionale. A arătat lupta grea ce o duc pretutindeni Românii din lumea liberă ca şi cei din Ţară., cu factori şi situaţii din afară de comunitatea noastră naţională... Şi accentuează că, aceste greutăţi extraordinare impun—cu atât mai mult, o statornică şi credincioasă şi jertfelnică strângere a rândurilor în jurul tuturor instituţiilor naţionale, ce sunt adânc înrădăcinate în tradiţiile noastre strămoşeşti, si mai ales în yurul sfintei noastre Episcopii Ortodoxe Române, ce reprezintă Biserica noas tră liberă de sub conducerea capoliú Bisericii noastre naţionale, a P. S. S. 'Episcopului Viorel Trifa.

In concluzie, Dl. I. Mintici, înfierează acţiunea de inaltă trădare a patriarhului comunist din Bucureşti, Justinian Marina, precum şi ereziile pseudo - episcopilor subversivi «canonici», şi demonstrează prin exemplificări concrete cât de puternic este înrădacinat sentimentul naţional al solidarităţii noastre româneşti de destin istoric în Ţară, la cei ce sufăr prigoana păgână comunistă. Si cu această ocazie de măreată manifestare natională, Românii vechi si noi imigranti, cu mare însufletire, din comunitatea din Toronto si împrijurimi, si-au exprimat credinta ei devotamentul de sslidaritate natională fată de sfânta noastră Episcopie ni fată de viednicul ei Conducătos, P. S. I. Episcopal Valerian Trifa.

... Venitul curat (realizat din donaţiile celor prezenţi) a fost trimis Conducerii birolui Episcopiei, la reşedinţa dela «Vatra Românească».

MATEI HOJBOTA

Toronto, 3 dec., 1956.

HIROTONIRE

In ziua de 6 octombrie 1956 a fost hirotonit întru diaconie, Părintele Constantin Ghinescu, la Catedrala Ortodoxă Română Sfântul Gheorghe din Windsor, în Canada.

Părintele Constantin Ghinescu s'a născut la 2 noembrie 1917 în comuna Strâmbeni, din judeţul Teleorman. A absolvit cursurile liceale la Colegiul Sf. Sava. din Bucureşti, apoi a urmat cursurile «Academiei de Muzică Religioasă» din Bucureşti. Orfan din primul război mondial, a făcut toată campania din Rusia, fiind rănit de trei ori. A fost redactor la ziarul «Universul» şi Dirijor la corul Patriarhiei. Refugiat la Paris, a lucrat la câteva agenţii de presă şi a editat «Mesagerul», studiind în acelaş timp Teologia. Apoi a plecat în St. Unite, la Chicago, la «High School», pentru studii teologice.

Hirotonirea s'a făcut într'un sobor de preoţi, alcătuit din: P. S. Episcop Dr. Teofil Ionescu, Protosinghel Nestorian Cicală, Protoereul George Nan, Protoereul Alexandru Cucu, Preot Dr. Petre Popescu, şi Preot Constantin Ţurcanu.

O VESTE TRISTA

Prietenul şi colaboratorul nostru, Doctor Octavian Vuia, a fost lovit de o grea incercare a soartei prin pierderea unicului sau fiu, Nicolae Adrian, stins in vârsta de şase ani, intr'o clinică din Duisburg, in ziua de 30 Decemvrie a anului 1956. Inmormântarea a avut loc in ziua de 3 Ianuarie, la Duisburg.

Redacţia revistei FAPTA se alatură dureii prietenul Octavian Vuia şi a soţiei sale Doamna Ortrud Vuia, cu nădejdea ca voia celui Atotputernic le va ajuta sa treaca acest greu impas, al soartei şi necrutătoarelor vremi in. care traim.

DIN TURCIA

Monitorul Oficial al Republicei Turceşti (T. C. *Resmi Gazete*) cu data de 18 octombrie 1956, publică pe prima pagină o decizie a Consiliului de Miniştri prin care se «interzice întroducerea şi difuzarea în Turcia a otrepei reperiste «Glasul Patriei».

Iată cum înţelege guvernul turc să interpreteze originea nefastă a fiţuicii: «ziarul Glasul Patriei (este) tipărit la Berlin-Est de către conducătorii guvernului Republicei Populare Române».

Se vede clar că guvernul D-lui Menderes deşi nevoit să intreţină relaţii comerciale cu vânduţii din România nu a ezitat o singură clipă să taxeze la justa lui valoare ziarul minciunii.

Decizia guvernului turc e cu atât mai semnificativă că prin ea se urmăreşte dezaproparea actelor şi atitudinii ipocrite a guvernanţilor dela Bucureşti.

Aceasta făcând, Turcia s'a angajat şi mai vârtos în lupta de eliberare a neamurilor oprimate.

ENVER ESENKOVA.

Istanbul, 30 nov. 1956.

"DESTALINIZAREA" PARISULUI

Nu era plăcut pentru niciun refugiat să se urce sau să coboare la staţia de metro «Stalin» din Paris. Şi cât era de straniu să vezi, mergând pe sub pământ, staţia Duroc, de pildă, şi mai încolo staţia «Stalin». Un fel de răceală «istorică» se lăsa pe şira spinării. Iată însă că în «Consiliul General al Senei» s'a votat o moţiune de suprimare a numelor staliniste din «Cetatea Lumină». Membrii comunişti ai Consiliului au protestat. Un socialist, care sprijinea decizia, a argumentatt: a/ legea franceză interzice nume de criminali la străzi b/Monsier Crusciov a declarat că Stalin a fost un criminal.

ANIVERSARI

In 1956 s'au adunat mai multe aniversări, împliniri de decenii, de trei sferturi de veac şi chiar de un veac, de mare însemnătate în istoria contemporană a Neamului Românesc. Perspectiva istorică le valorifică în actualitate cu un interes împrospătat si instructiv. Si în adevăr, fiecare dintre aceste împliniri reprezintă o treaptă în procesul de întărire a constiinței, a unității și a instituționalității românești, ori un moment de reculegere, sau un eveniment național. Iată, în 1956 se împlinesc:

Un veac dela Congresul din Paris;
nouă decenii dela detronarea lui Alexandru Ioan I Cuza;
tot atât dela întronarea Dinastiei cu Principele Carol I;
trei sferturi de veac dela proclamarea Regatului, adică dela finalizarea procesului de instaurare a unei monarhii românești;
patru decenii de la moartea Reginei Elisabeta, «Carmen-Slva», poetă și scriitoare de renume universal;
tot patru decenii dela declararea Războilui de Intregire a ținuturilor Românești;
15 ani dela Războiul de «Reîntregire» a pământului românesc, ciuntit în bună parte din lipsa de responsabilitate politică a unui regim risipitor;
o decadă dela asasinarea Mareșalului Antonescu, victima unei tragedii naționale.

Enumerându-le, aceste aniversări îmi amintesc exclamația unui mare om de Stat: «Que c'est triste l'étude de l'Histoire»!

Dar istoria poate întrista pe unii contemplativi; filozoful și mai ales omul de acțiune știu însă că istoria este un imens arsenal de energii.

Cercetând pe scurt aniversările din acest an, evocăm un veac de înaintări și dări înapoi din existența poporului nostru, uneori ajutat, alteori bătut de Dumnezeu.

* * *

Congresul dela Paris din 1856 se înscrie în ciclul marilor concentrări diplomatice cu menirea de a ajusta ordinea europeană potrivit unui principiu de echilibru între marile puteri. Tocmai pentru conservarea acestui principiu de echilibru, Franța și Anglia s'au înțeles pentru întâia dată după 5 veacuri de dușmănie pe continente și mări. Si ca o curiozitate a istoriei tocmai nepotul «Căpcăunului» corsican, Napoleon III, a făcut primul pas pe calea reconcilierii care o jumătate de veac mai târziu se va desăvârși cu «l'Entente Cordiale». Ințelegerea franco-engleză avea ca obiect retezarea posibilităților rusești de a specula criza «omului bolnav», adică a Imperiului Otoman și de a pune astfel stăpânire pe Strâmtori. La acea jumătate a veacului XIX Rusia era unica mare putere amenințătoare a echilibrului european și deci mondial.

Austria pe punctul de a se converti în alt «om bolnav», în ciuda reflexelor de expansiune în Sud-Est, nu mai reprezenta un potențial suficient pentru a rupe singură echilibrul european. Prusia, deși în pragul viitoarei hegemonii pangermane, nu părea să-și fi recăștigat încă dinamica militară curmată la Iena și de a se converti într'o primejdie iminentă pentru «concertul european». Iar Franța renunțase după Waterloo la riscul de a provoca acele gigantice coaliții puse la cale cu atâta măestrie de Cabinetul de la Saint-James. Singură Rusia nu mai suferise nici o înfrângere de la Petru cel Mare. In neîncetată înaintare, Tarii împinsese în Europa hotarele Principatului Moscovei până dincolo de Gurile Dunarii, iar în Asia până în apropierea Persiei și Manciuriei. De pe aceste poziții Rusia țintea Constantinopolul, cheea comunicațiilor între trei continente și căile spre ținuturile Chinei și Indiei.

In acest vast program imperialist Principatele Române serveau ca zălog de izbândă a expansiunei rusești în Europa. Necontenit Guvernul Tarului ocupa Moldova și Muntenia cu titlul de Protector al Principatelor Române. Deși sub suzeranitatea otomană, Principatele se aflau astfel în situația precară a unui fel de de condominium turco-rusesc.

Politica patrioților români era deci strâmtorată de condiția grea a ieșirii din acest impas: câștigarea independenții față de Turcia fără a cădea în dependența și mai primejdioasă a Imperiului Rusesc. Imperiul Otoman în ajunul descompunerii, cu toată stăruința de a considera țările creștine ca provincii turcești, mai curând sau mai târziu va fi silit cu siguranță să recunoască fatalitatea eliberării unor țări răscolite de năzuințe de libertate și neatârnare. «Omul bolnav», uzat de timp și de vicii interne, nu mai avea nici puterea nici voința activă de a reține sub tutela semi-lunei popoare de o extremă energie vitală, însuflețite de vigoarea unui nou ideal național.

In schimb Rusia poseda și forța și voința proaspătă de a executa transferul de vasalitate a popoarelor din spațiul râvnit. In ordine de precădere a primejdiilor deci, politica patrioților români urmărea să scape Principatele mai întâi de «protectoratul rusesc; și apoi să caute căile de accelerare a unificarii si a emancipari de primatul turcesc.

Firește, Războiul Crimeei a deșteptat mari speranțe în emigrația română de acum un veac. Patrioții români, cum relevă Iorga, așteptau de mult timp acest conflict salutar între puterile occidentale, Franța și Anglia de care își legase credința într'un viitor mai drept și Imperiul protector revărsat cu toată greutatea imensului său volum peste existența unui mic popor. De aproape 20 de ani emigratii nu precupețise nicio sforțare pe lângă cancelariile occidentale în perspectiva acestui mare prilej. Si e de notat cum emigrații necunoscuți reprezentând un mic popor vasal și ignorat, izbuteau să fie primiți și ascultați de mai marii timpului ca Napoleon III și Palmerston. In zilele noastre cu stricte excepții cei ce se consideră exponenții politici în exil ai unui popor însemnat, după aproape un veac de existență ca Stat Suveran, se arată foarte măguliți de contactele cu obscuri funcționari și secretari.

Românii ar fi dorit atunci chiar o participare militară la războiul în potriva Rusiei alături de Franco-Englezi: jertfele de sânge sunt argumentele cele mai puternice care întăresc întodeuna definitiv titlurile de drept. Dar Austria prin intrigi și prin ocuparea Principatelor după evacuarea Moldovei de către Ruși în urma unui tratat formal cu Guvernul Sultanului, interesat să împiedice afirmarea unei forțe românești, a pus capăt acestor întemeiate dorinți. Asfel în timpul războiului din Crimeea nu s'au dezvoltat contacte mai intime între Români și Aliați.

Dar cu toate aceste intrigi și dezamăgiri, Războiul din Crimeea pierdut de Ruși a folosit considerabil cauzei românești. Congresul de la Paris de acum un veac constitue puntea hotărâtoare spre unirea și libertatea Poporului Român. In adevăr, o bună parte din obiectivele emigrației române sunt validate de Congresul din Paris:

1. Se pune capăt «protectoratului» rusesc în Principatele Românești.
2. Principatele, rămase nominal sub suzeranitatea Imperiului Otoman, sunt neutralizate sub garanția celor 7 mari puteri europene. Rusia pierde prin urmare și titlul și putința de a mai ocupa Principatele după bunul plac!
3. Se restitue Moldovei trei judete din Basarabia, Ismail, Bolgrad și Cahul.
4. Rusia este astfel gonită de la gurile Dunării, smulgându-i-se pârghiile de apăsare asupra Sud-Estului european.
5. Dunărea este internaționalizată așezând în acest chip între Rusia și Europa Centro-Sud-Orientală parapetul Concertului European.
6. Se ridică pe plan internațional problema unirii Principatelor Românești.

Așa dar un țel esențial al patrioților români a fost atins din plin la Congresul din Paris: eliminarea «protectoratului» și deci a primejdiei iminente rusești. Rusia după războiului din Crimea a suferit o respingere temeinică a planurilor sale de expansiune în Orient. Tocmai în timpul cel mai de preț pentru progresul cauzei românești, cuvântul greu și ostil rusesc de până atunci era știrbit în concertul european. Si câștigă în schimb o deosebită greutate vocea Impăratului francez, prielnică unui nou stat destul de puternic la gurile Dunerii ca fortăreață europeană la limesul răsăritean.

Dispărând termenul cel mai amenințător al dilemei, «protectoratul» rusesc, exponenții emigrației române erau astfel încurajati să lucreze cu puteri sporite la realizarea țelului următor: Unirea și apoi Independența de Imperiul Turcesc.

E adevărat, problema Unirii Principatelor n'a fost rezolvată definitiv de Congresul din Paris. Opoziția Turciei și a Austriei și mai ales rezervele diplomației britanice, preocupată în primul rând de interese comerciale «mai mult sau mai puțin bine interpretate», cum scrie Iorga, au oprit o soluție imediată. Dar Napoleon III a impus esențialul ca hotărâre finală: Congresul a decis consultarea Românilor pentru a cunoaște voința celor în cauză. Se aplică astfel pentru întâia oară în cauza românească principiul «autodeterminării popoarelor» pe calea modernă a consultărilor populare. Poporul Român înceta de a mai servi pe față ca obiect de târgueli între cei mari și câștiga putinta de a hotărî de propria lui soartă.

Dar în todeauna la aceste întoarceri prielnice ale istoriei românești, se ivește primejdia uneltirilor interioare: convocarea consultărilor populare cădea în sarcina Caimacanilor, locotenențe domnești. Si dacă în Muntenia Alexandru Ghica fostul Domnitor, acum Caimacan, nu era potrivnic Unirii, în schimb în Moldova, un Vogoride, fiul unui Bei din Samos străin de Neam și de idealurile românești, lacom de domnie cu prețul celor mai josnice intrigi pe lângă agenții turci și austriaci, s'a făcut luntre și punte să împiedice Unirea, falsificând alegerile după cele mai penibile moravuri din Levant. Si atunci Napoleon III a sprijinit cu toată puterea năzuințele românești! In urma dovezilor de trădare, oferite chiar de soția lui Vogoride și la intervenția hotărâtă a Impăratului francez, alegerile și chiar listele electorale au fost anulate.

Nouile Adunări, Divanurile ad-hoc, alese liber și însuflețite de spiritul Unirii, după voința obștească, au votat la Iași și la București în ziua de 19 Octombrie 1857 programul comun:

1. Unirea Principatelor.
2. Autonomia.

3. Dinastie străină.
4. Neutralitate garantată de Marile Puteri.
5. Regim constituțional.

Pe baza acestui program prezentat solemn marilor puteri garante, se redactează în August 1858 «Convenția de la Paris», care, înlocuind «Regulamentul Organic», stabilește noul regim constituțional în țările româneșsti, constituite ca o entitate sub numele de «Principatele Unite ale Tării Românești și Moldovei». «Convenția de la Paris» recunoștea principiul Unirii prin însuși numele nouei entități; dar nu consacra încă realizarea deplină a unirii în fapt: fiindcă prescria un dublu regim, cu doi domnitori, două capitale, două ministere și două Adunări. «Unirea» intra totuș într'un început de funcțiune: cu o «Comisie Centrală compusă din representanți ai celor două țări în al cărui mandat intra legiferarea în materie de regim vamal, telegrafo-postal și monetar; cu o Curte de Casație comună; și cu putința de a contopi cele două armate în apărarea teritoriului național.

In ciuda acestor restricții, «Convenția de la Paris» cuprindea însă elementele de unire deplină a Tărilor Românești. Fiindcă, eșa cum scria tot Iorga, «ceeace determină viața unui popor nu sunt condițiile ce pot să-i creeze circumstanțele exterioare, ci tot ce prin conștiința, munca și curajul său este putincios să facă să intre în acele forme, todeauna susceptibile de o mai largă interpretare». Si efectiv, în acest timp s'a verificat acest mare adevăr. Nouile Adunări alese la sfârșitul anului 1858, urmau să orânduiască domnitorii în cele două țări. Si firește, intrigile străine și ambițiile pământene puteau pune din nou în primejdie realizarea unității românești. Peste 50 de candidaturi particulariste au fost prezentate în fața celor două Adunări; dintre care unele de mare greutate, ca acelea a fostului domnitor Mihail Sturza și a fiului său Grigore în Moldova: și în Muntenia aceea a lui Bibescu și a lui Stirbei. Dar poate tocmai acest număr disproporționat de candidați a înlesnit marele moment unificator. Un «out-sider» cum se spune în termeni politico-sportivi moderni, Colonelul Alexandru Ioan Cuza, a fost ales în unanimitate la 5 Ianuarie 1859 de Adunarea din Iași și la 24 Ianuarie tot în unanimitate de Adunarea din București. Cu această dublă, unanimă și miraculoasă alegere Unirea Principatelor se convertea virtual într'un fapt împlinit. Dar, firește, până la realizarea efectivă și definitivă a Unirii s'au mai ridicat și alte greutăți. Astfel Austria și Turcia n'au vrut să recunoască cu nicium chip dubla alegere a unui Principe unic. Si de data aceasta intervenția hotărâtoare a lui Napoleon III a determinat după multe codeli consimtământul acestor puteri. Abia 3 ani mai târziu, după strălucita purtare a Principelui Alexandru Ioan I în cursul vizitei la Constantinopol s'a izbutit unificarea politică a unui Stat omogen, cu o capitală unică, un singur parlament și un singur minister. Si astfel la 24 Ianuarie 1862, tot la 24 Ianuarie, s'a născut *România* în concertul internațional. Se constituia sâmburele puternic în forma de Stat suveran care va duce cu siguranță la desăvâșirea unității românești. Stia bine Austria, cel de al doilea «om bolnav» de ce se opune unirii Principatelor și apoi monarhiei ereditare cu Principe străin: monarhia românească suverană este fatal prin menire câmpul magnetic pentru toți Românii de peste tot.

Așa dar toate aceste evenimente faste pentru cauza libertății și unității românești: eliminarea «protectoratului» rusesc din Principate și a Rusiei de la gurile Dunării, restituirea unei părți din Basarabia, garanția Marilor Puteri, aplicarea principiului de autodeterminare a popoarelor cu Divanurile ad-hoc, «Convenția de la Paris», îndoitul 24 Ianuarie cu marele moment al Unirii și nașterea *României*, sunt consecințele directe si ireversibile ale înfrângerii Rusiei, pecetluită de Congresul din Paris de acum un veac. Astfel Congresul din Paris a constituit pentru Români pe plan extern baza unui statut internațional, iar pe plan intern a unui regim constituțional.

In anii aceștia dramatici ai timpurilor noastre, în care tot ce s'a câștigat într'un veac s'a pierdut într'o zi, opera oamenilor de atunci ne poate servi ca îndreptar. Si amintirea generosului francez, solidar cu micul popor latin împărțit și vânat de puternice împărății, trebuie păstrată luminoasă și caldă în sufletul fiecărui român. Fiindcă poporul nostru n'a avut mulți prieteni adevărați și hotărâți ca Impăratul francez. Dela Napoleon al III-lea, în conferințele diplomatice care au decis de soarta României, numai alt francez, nu atât de înalt în rang ca imperialul său înaintaș, a căutat să ajute cauza noastră sincer și convingător: André Tardieu. Dezarmarea multor uneltiri potrivnice nouă și diferite clauze favorabile României în tratatele de pace din 1919-1920 sunt datorite lui Tardieu.

Să sperăm că o soartă mai bună va aduce și în zilele noastre un alt Napoleon al III-lea sau un Tardieu și un alt Congres de la Paris. Pentru binele lumii și al Poporului Român!

* * *

La 11 Februarie 1866, o conjurație a partidelor politice și a unor militari, cum arată Iorga în «Istoria Românilor», a pus capăt brutal domniei lui Alexandru Ioan I. La complotul în potriva lui Cuza au participat toate elementele sistemului politic, conservatori și liberali, «roșii», «reacționari» și latifundiari.

Detronarea lui Cuza este încă unul din acele triste episoade din istoria noastră în care supra-structura plătește cu ingratitudine iresponsabilă opera marilor căpitani și bărbați de Stat. Cel puțin atunci aventura nu s'a încheiat cu un magnicid, ca mai înainte și ca mai târziu. Dar catilinara de la 11 Februarie 1866 rezultă pe deasupra și ca un act gratuit. Fiindcă acea conspirație politico-militară ar fi avut o justificare dacă Alexandru Ioan Cuza s'ar fi agățat cu disperare de putere, de-a curmezișul năzuințelor naționale spre stabilitatea unei dinastii ereditare asigurată de un Principe străin. Ori Cuza era cel mai convins părtaș la instaurarea în România a unui sistem monarhic ereditar. Si stia foarte bine că nu este cel menit să orânduiască el continuitatea unui astfel de regim. Cuza se considera cu toată onestitatea doar executorul programului fixat de Divanurile ad-hoc, adică al doleanțelor naționale consacrate prin plebiscit și prin Convenția Internațională de la Paris, întregită prin faptele istorice din cele două 24 Ianuarie, în care el însuși fusese un protagonist. Si odată misiunea îndeplinită, Cuza era pregătit să se retregă cu simplitatea marilor patricieni și să lase scaunul domnesc Principelui străin ales de popor. Cuza era însuflețit de un ideal prea cald și generos pentruca să i se poată pune la îndoială sinceritatea voinței de a servi dezinteresat și de a bănui că ar fi fost dispus să jertfească poziției personale viitorul noului Stat și al unității românești. Dar tocmai energia și dezinteresarea cu care si-a împlinit misiunea i-au ridicat în cale multe rezistențe și dușmănii. De talia unui adevărat om de Stat, Cuza nu s'a preocupat de menajarea vanităților si a intereselor personale și de clică prin dozări chimice a colaborărilor de grup și de partid. Ci a mers drept la țintă în opera sa de Stat, fără să țină seamă de amănuntele toxice ale unui sistem parlamentar într' un climat de Levant. Așa s'a ajuns repede la o opoziție înverșunată în potriva lui Cuza, considerat de cei mari ca un spoliator și de «roșii» ca un «despot».

Dar în scurta sa domnie, Cuza a fixat baza noului Stat românesc. Cu sprijinul lui Kogălniceanu, alt adevărat bărbat de Stat, modernizează legislația în instrucția publică și pe planul juridic, civil și penal. Marele merit al binomului Cuza-Kogălniceanu rămâne însă cea dintâi încercare de reforme sociale a Statului Român. Legea Rurală, cu împroprietărirea unei anumite categorii de țărani și «secularizarea averilor mănăstirești» restitue cel puțin în parte bogătii naționale în folos obștesc. Nu e vina lui Cuza dacă această operă socială de interes fundamental va fi întregită mult mai târziu, sub Regele Ferdinand I.

Si în sfârșit tot lui Cuza și lui Kogălniceanu se datorează cea dintâi Constituție de inspirație și elaborare strict natională, iar nu «octroaiată» de străini: *Statutul* din 2 Mai 1864, aprobat cu o majoritate strivitoare de Poporul Român: 611.940 voturi contra 71.528. Si iarăși e de notat cum în zorile unui regim constituțional, Ocârmuirea respecta libertatea manifestărilor plebiscitare, spre trista deosebire de mai târziu.

In politica externă Cuza dă pilda unei înalte demnități, ca de Suveran al unui popor suveran. Prin purtarea sa demnă se impunea la Constantinopol și la Paris. Demnitatea este o condiție esențială a adevăratei diplomații. Căciulelile și temenelile slugarnice nu sunt procedee de diplomat autentic sau de om de Stat.

Demnitatea, formă înobilată a mândriei, este izvor de virtuți. Iar patriotismul este virtutea care impune riguros un comportament demn. Patriot în cel mai greu înțeles al cuvântului, Cuza a refuzat să păstreze domnia cu ajutorul puternicului Impărat, cu care în multe privinți se asemăna la fire și la trup. Intre marele potentat de la Tuilleries și Conducătorul micului Principat dunărean exista o subtilă relație de afinități și simpatii. Si mai cu seamă acest capital afectiv întărea încrederea lui Napoleon III în Alexandru Ioan I. Dar Cuza n'a vrut să mute Fanarul la Paris. A înoit moravurile și în succesiunea la domnii. S'a retras în tăcere, și cu o discreție elegantă s'a ținut departe de frământările din țară pentru a nu îngreuna cu nimic sarcina urmașului său la tron. Si când câțiva ani mai târziu a fost ales fără stirea și voia lui în trei locuri deputat, a trimis o sobră și respectuoasă scrisoare Principelui Carol I pentru a înlătura orice echivoc voit de turbu-

rătorii de pe atunci. Astfel statura, opera şi purtarea lui Alexandru Ioan Cuza ne oferă un prilej de adâncă meditaţie în perspectiva acestui veac. Cu atâtea titluri la recunoştinţa Românilor şi cu putinţa unui sprijin imperial hotărâtor, Cuza s'a dat de o parte pentru a nu stingheri cursul istoriei româneşti. Si a rămas departe şi când părea voit de mulţi.

Ce tragic şi izbitor contrast în exilul de azi!

Cei cu titluri tocmai contrarii nu se dau înapoi de la nimic ca să prelungească măcar cu o singură clipă ultima iluzie de-a mai însemna ceva.

In acest haos al timpurilor noastre în care cu greu se mai identifică urme de raţiune şi de bun obiceiu, imaginea nobilă şi dezinteresată a lui Alexandru Ioan Cuza ne încurajează nădejdea în viitor. Cu toate greutăţile şi ocările, cauza dreaptă triumfă până la urmă.

* * *

Ingratitudinea gratuită faţă de Cuza este compensată cel puţin de un bine pentru Poporul Român: grăbirea instaurării unei dinastii cu Principele Carol I. Si dacă în alte ţări renăscute în concertul european s'au plantat dinastii străine din lipsa unor vlăstare autohtone, în România s'a impus dinastia străină tocmai din procesul contrar: prea numeroşi canditaţi autohtoni la tron. Niciunul dintre ei, din pricina rivalităţilor sălbatice nutrite de pervertirea îndelungată a unui climat levantin, n'ar fi izbutit să asigure stabilitatea şi continuitatea unui regim monarhic românesc. Tocmai ca o garanţie a acestei stabilităţi şi continuităţi, indispensabile integrităţii, suveranităţii şi unităţii româneşti, capetele luminate şi opinia publică au cerut ca un comandament naţional principe străin.

Intronarea *Principelui* Carol I s'a realizat *într'un* tempo rapid. In Martie 1866 Ion C. Brătianu se duce la Sigmaringen unde aproape de izvoarele Dunării se înalţă pe o stâncă milenarul castel al familiei de Hohenzollern, pentruca să ofere Principelui Carol Coroana României. La 8 Aprilie Principele Carol de Hohenzollern este ales Domn prin plebiscit (685.000 voturi contra numai 224). La 8 Mai Principele Carol păşeşte pe pământul românesc la Turnul-Severin: şi la 10 Mai depune în faţa Adunării Constituante din Capitala ţării, jurământul ca Domn. Iar la 1 Iulie este promulgată noua Constituţie care va rămâne în vigoare până în 1923. Astfel în 4 luni s'a instaurat in România regimul care va dura 81 de ani.

Dar şi înscăunarea Principelui Carol I nu s'a înfăptuit fără greutăţi. Din nou Austria punea piedici la înrădăcinarea unui regim stabil în România în frunte cu un Hohenzollern. Si iarăşi a trebuit să stăruie Napoleon al III ca să înlăture aceste greautăţi. Principele Carol I era dealtfel înrudit cu Impăratul, coborând din Hortense de Beauharnais. Si ca o rudă fusese primit în 1863 la Tuilleries. Iar prin tatăl său Carol Anton, se înrudea şi cu Murat, regele-husar, «le grand sabreur» al lui Napoleon I. Nu mai ştiu care scriitor francez amintea că în vinele regilor şi principilor României «curge sângele albastru al Hohenzollernilor şi sângele cald al lui Murat».

Dar chiar cu asemena protectii Principele Carol a trebuit să călătorească pe furiş cu nume de împrumut spre noul său destin, românesc, pentruca să nu cadă în mâna Austriei ostile şi pe deasupra în preajma războiului cu Hohenzollernul din Berlin. Martorii debarcării Principelui Carol I la Turnul-Severin povestesc cu ce necaz Comandantul austriac al vasului de călători a aflat pe cine a purtat la bord. Dar era prea tzrziu pentruca acest ofiter K. u. K. să mai poate abate cu ceva soarta viitoare a tânărului Stat Carpato-Dunărean. Odată urcat pe tron Carol I stia bine ce operă considerabilă il aşteaptă pe plan intern şi extern: construirea unui stat modern cu un regim permanent şi o identitate suverană definitivă în concertul internaţional. Iar condiţiile în care urma să se desvolte această operă imensă şi complexă erau dintre cele mai precare în interior şi în exterior. Si în adevăr, în primul rând noul Domnitor era destul de slab înarmat de Constituţia din 1 iulie ca factor de putere în Stat. Actul fundamental, redactat după modelul belgian, eficace în Occident, era nepotrivit cu standardul civic înapoiat al societăţii româneşti, siluită de îndelungata suzeranitate a Porţii şi a moravurilor din Fanar. Constituţia nu oferea Domnitorului mijloacele de eficienţă indispensabilă pentru a prezida cu spor vasta operă de făptuit. Intr'o scrisoare către tatăl său, Principele Karl Anton, tânărul Domnitor se pânge de acestă dezarmantă insuficienţă a mecanicei de Stat de care va suferi până la sfârşit, tocmai într'o epocă de pionerat şi în care meşterii trebuie să dispună de o forţă suplă şi promtă la rezolvarea multiplelor şi complexelor probleme de actualitate şi de viitor. Statutul din 2 Mai 1864 al lui Cuza şi Kogălniceanu era mult mai nimerit cu starea educaţiei politice şi civice a societăţii româneşti. De această deficienţă a mujloacelor de interventie a Suveranului în regimul constituţional, trebueie ţinut seamă cu imparţialitate în judecata asupra domniei lui Carol I.

Apoi şi mai grav încă, din primele luni ale noului domnii se arată criza sistemului de partid. Partidele coalizate pentru a-l răsturna pe Cuza, au început să se certe iarăşi cu înverşunare pentru putere, fără a ţine seamă de situaţia încă şubredă a noului Stat. Conservatorii tradiţionalişti ai lui Lascăr Catargiu şi ai «Beizadelei» Dimitrie Ghica, conservatorii «progresişti» ai lui Manolache Costache Iepureanu, liberalii moldoveni «independenţi» al lui Kogălniceanu şi Nicolae Ionescu, liberalii «roşii» al lui Ion C. Brătianu şi ai «Mazzinianului» republican C. A. Rosseti, fără a mai număra şi alte fracţiuni mai mici, se hârţuiau necontenit pierzând din preocupările lor reale întocmirea şi realizarea unui program de Stat. Si pe deasupra şi armata, instituţia garantă prin definiţie a unei ordini stabile şi ca atare «marea mută» menită prin această misiune să se ţină permanent departe de orce frământări politice, se resimţea de o criză de disciplină în urma interventiei active la complotul în potriva lui Cuza. Datorită acestei eclipse institutionale castrense, mulţi militari ca Generalii Florescu, Haralambie, Golescu Tell, Manu, Lecca, Iacob Lahovary, s'au rătăcit în viaţa politică.

Si fireşte, în aceste conflicte partizane, nu era cruţată nici măcar poziţia Principelui. Ignorând respectul principiului monarhic, potrivit căruia Majestatea Suveranului şi a urmaşilor nu este târâtă fără raţiuni temeinice în gălăgia Agorei, politicienii de atunci nu pierdeau un prilej să arunce o piatră în Coroană.

Iar situaţia economică şi socială a ţării impunea neîntârziat un program de reforme radicale.

In ordinea externă poziţia Domnitorului nu era mai uşoară. Prin condiţia de Hohenzollern şi de continuator in realizarea năzuinţelor naţionale, Carol I se legase solemn să grăbească neatârnarea de Poartă. Dar succesul acestei politici era în functie de relaţiille între marile puteri, intrate într'o fază acută după Sadowa. Bunele raporturi francoprusiene, atât de favorabile causei româneşti, sufereau o virtuală sincopă după înfrângerea Austriei în războiul cu Prusia, Si era vădit, ca întodeuna în caz de conflict între puterile occidentale, că importanţa Rusiei va creşte iarăşi în preţuirea părţilor rivale. Prin urmare era de prevăzut o modificare a elementelor de politică externă a României. Si în adevăr, evenimentele au confirmat curând această prevedere. Căderea lui Napoleon al III-lea după războiul franco-german priva acum România de un prieten sincer şi constant. Iar influenţa Franţei suferea o îndelungată eclipsă pe plan internaţional. Carol I ar fi dorit deci după dispariţia imperiului napoleonean, să asigure României alianţa noului şi puternicului Imperiu german. Dar din nefericire Bismark, în ciuda marei sale inteligenţe politice, n'a înţeles niciodată însemnătatea Sud-Estului european. Ne amintim, desigur, cuvântul de suveran dispreţ a lui Bismark faţă de acest sector continental: «nu merită nici măcar oasele unui grenadier pomeranian»! !Bismark considera micile ţări din sud-est ca nestabile şi necoapte, tocmai bune de mânuit ca pioni şi la rigoare de înghiţit de către marile puteri. Pe Carol I îl trata cu toată deferenţa cuvenită unui Hohenzollern, de aceleş sânge cu Regele prusian şi Impărat german; nu credea însă în durata experienţei româneşti. Iar pe Ferdinand de Cobourg în ajunul plecării spre Bulgaria, îl întreba dacă «şi-a cumpărat bilet de întors». Bismark, talent unificator şi simplificator, prefera jocul între puţini aleşi, ca marile unităţi împărăteşti. Urmărit de obsesia încercuirii, Bismark ar fi voit reînvierea unei fel de «Sfinte Aliante» între cei trei Impăraţi: rus, austriac şi german. Fireşte, într'o astfel de concepţie politică, micile popoare n'au alt rost decât să se alipească celor mari. Abia mai târziu, şi mai ales sub Wilhelm al II-lea, Bülow şi Kiderlen-Waechter, după consolidarea acestor noi state, politica germană va recunoaşte importanţa deosebită a României şi a sud-estului european.

In conjunctura externă de atunci însă, Carol I s'a văzut silit să se resemneze la alunecări între mari puteri cu o politică neclarificata încă faţă de noul Stat romănesc.

Si totuşi, în ciuda atâtor deficienţe şi condiţii potrivnice, în cei 15 ani de domnie ai lui Carol I ca Principe, se înfăptuieşte prima etapă a acestei opere considerabile, aşteptata de către naţiunea mandantă.

Cu toată instabilitatea ministerială în primii 10 ani, se constitue elementele de bază în justiţie şi în administraţie. Se reorganizează o noua armată naţională, punând capăt voinţei străine de adormire a virtuţilor militare. Se porneşte la planificarea activităţii economice prin construirea unei reţele de drumuri şi căi ferate care încadrează astfel România în circuitul lumii occidentale. Se pune ordine în finanţe odată cu Ministerul durabil prezidat de Lascăr Catargiu, datorită în mare parte lui Petre Mavrogheni, unul din marii miniştri de resort ai României. Si se deşteaptă o nouă mişcare culturală cu un puternic avânt în literatură, ştiinţe şi arte.

Astfel procesul de înoire a structurii politice, economice, sociale şi culturale şi de consolidare a regimului naţional şi monarhic, se găseşte în plină desvoltare în preajma evenimentelor hotărâtoare provocate de izbucnirea unei grave crize în faimoasa şi perena «problemă a Orientului». «Omul bolnav» ajunsese într'o stare în care se punea întrebarea dacă va mai rămâne sau nu în Europa. Era vădit că Rusia va căuta să profite la maximum de această nouă criză în Orient, pentru a şterge consecinţele Congresului de la Paris şi a repara pierderile de pe urma războiului din Crimeea: şi asfel, substituind «omul bolnav», să facă un pas considerabil pe calea expansiunei imperiale în Europa. Iar Anglia, în politica sa tradiţională de echilibru continental, garantată în Orient după concepţia britanică de existenţa Imperiului Otoman ca obstacol în potriva expansiunei ruseşti, era hotărâtă să limiteze posibilităţile de întoarcere

a Imperiului moscovit în Europa. Intre Anglia şi Rusia, Austria se menţinea în echivoc iar Germania, neutrală. Aşa dar politica Românici, lipsită acum de bunăvoința amicală a unui factor ca Napoleon al III-lea, era înghesuită într'un nou impas: nealterarea clauzelor favorabile stabilite de Congresul din Paris ca baza a Statutului său international şi în acelaş timp obligarea prilejuită de fatalitatea conflictului ruso-turc de a se sprijini tocmai pe Rusia pentru a i-se recunoaşte definitiv independenta naţională: adică pentru a-si ajunge ţelul libertății finale, România era silită de împrejurări să coopereze tocmai cu Imperiul care prin definiție îi amenința libertatea. Dilema politicei româneşti era prin urmare ca modificarea operei diplomatice consacrată de Congresul din Paris să se mărginească la atât cât îi permitea recunoaşterea independenţei, fără să se compromită baza poziţiei sale internaţionale.

Poziţia României datorită progresului excepţional înregistrat în primii ani de domnie a lui Carol I era totuşi destul de întărită pentru ca să i-se arate un interes de către părţile în conflict. In cei 20 de ani dela Congresul din Paris Tările Româneşti contopite într'un stat unitar înaintase considerabil în aprecierea factorilor europeni: dintr'un simplu obiect România era pe calea considerarii ca un început de subiect. Guvernul Român se găsea deci în condiţii mai favorabile de a ieşi cât mai bine din noul impas, decât patrioţii din emigratie, fără nicio putere legală, înainte cu 20 de ani. De altfel, după o îndelungată opoziţie liberalii «rosii» uniti cu cei moldoveni, preluau în sfârşit guvernul sub preşedentia lui Ion C. Brătianu. «Firfiricul» agitat şi revoluţionar se convertea în om de Stat şi inaugura cariera unui guvernământ de 12 ani.

De la început capacitatea diplomatică a noilor conducători este pusă la grele încercări. La scurt timp unul după altul sosesc în «secret» la Bucureşti, Ali Bey, în numele Porţii turceşti şi Nelidov, trimisul turbulentului Ambasador rus la Constantinopol, Ignatiev, ca să trateze o colaborare cu Guvernul român. Iar Contele Andrassy, Cancelarul dublei monarhii recomanda Cabinetului din Bucureşti să nu rişte nicio «aventură» cu promisiunea de a garanta integritatea teritorială a României dacă trupele române se vor retrage în Oltenia pentru a păstra contactul numai cu forţele cezaro-crăeşti. Fireşte, diplomaţia română nu avea dece lua în consideraţie intervenţiile interesate austro-turceşti. Insă nici demersul lui Nelidov acreditat numai de Ignatiev dar neîmputernicit formal de însuş guvernul rusesc, nu era suficient definit pentru a încheia un acord concret. Negocierile cu Rusia se dovedeau astfel pline de greutăţi. In primul rând se ridica problema fundamentală a integrităţii teritoriale pentru ca Rusia să nu atingă clauzele referitoare la reîncorporarea celor trei judeţe basarabene în urma Congresului dela Paris. Apoi urma să se fixeze cu exactitate condiţiile de tranzit ale armatelor pe teritoriul românesc, astfel ca evacuarea să se execute în timp util fără niciun echivoc. Experienţa amintea că în relaţiile cu Rusia cele mai scrupuloase amănunte nu sunt niciodată de prisos. Călătoria lui I. C. Brătianu la Livadia în Octombrie 1876, deci exact acum 80 de ani, pentru a trata personal cu Tarul Alexandru II şi cu Gorciacov cât şi intervenţia personală a Marelui Duce Nicolae, fratele Tarului destinat la comanda trupelor imperiale în războiul iminent, au înlăturat piedicile mai importante în calea înţelegerii româno-ruseşti. Si astfel la 4 Aprilie 1877 Kogălniceanu, numit Ministru de Externe în locul celuilalt moldovean, Nicolae Ionescu, semna convenţia de tranzit a trupelor ruseşti pe teritoriul românesc. Se încheia aşa dar cel dintâi acord pe picior de libertate între Ruşi şi Români dela Petru cel Mare şi Cantemir.

Convenţia ruso-română de tranzit militar garanta destul de explicit integritatea teritorială; totuşi nu în termenii categorici referitor la Basarabia, voiţi de Guvernul Român.

Dar Principele Carol I nu se mulţumea cu o simplă pasivitate faţă de acestă garantie unilaterală, întodeauna discutabilă prin gratuitatea unei poziţii neutrale. Carol I ştia că numai cu jertfe de sânge poate câştiga un popor în adevăr titlul la libertate. Si mai ştia că numai războiul este condiţia de renaştere plenară a unei naţiuni, de regenerare a virtuţilor militare după două veacuri de dezarmare şi de calificare profesională a unei armate. Ca atare, înpotriva avizului contrar al tatălui său, al «marelui taciturn» Moltke şi al multor oameni politici români ca de pildă «Beizadeaua» Dimitrie Ghica, Principele Carol I a hotărât o intervenţie armată. Si pentru a trata ca Stat Suveran de drept, pe picior de libertate şi de egalitate o cooperare militară cât şi pentru a preveni orce situaţie derivată din starea de război, Camerele române proclamă solemn independenţa României la 10 Mai 1877. Depe acestă poziţie de independenţă şi de egalitate Carol I oferă concursul militar al României.

Fireşte, diplomaţia rusească a primit cu toată indispoziţia independenţa României a cărei semnificaţie a înţeles'o deplin. Si nici celelalte mari puteri nu s'au grăbit s'o recunoască de îndată. Dar ca şi la 24 Ianuarie 1859 şi la 10 Mai 1877 s'a dovedit că un popor nu trebue să aştepte dela bunul plac al celor mari, ce poate face singur cu voinţă şi curaj.

La oferta de concurs militar Gorciacov a răspuns cu o deosebită duritate; Rusia nu are nevoie de ajutorul României; dar dacă ţine neapărat, nu poate fi vorba de «individualitatea» armatei române ci de integrarea sub comandament rusesc. In această situaţie din ce în ce mai încordată, s'a dovedit pentru poziţia României valoarea unui suveran dintr'o mare dinastie europeană.

Marele Duce Nicolae şi însuşi Tarul Alexandru II se întâlnesc cu Principele Carol I pe Dunăre într'un spirit deosebit de amical: Romanovii cinsteau Hohenzollernul român cu toată atenţia cuvenită rangului unei vechi dinastii. Iar când interesele militare ruseşti compromise la Plevna au avut nevoie de ajutorul românesc, Ruşii recunosc îndată «individualitatea» armatei române, comandată de însuşi Principele, Seful ei suprem. Mai mult încă, pentru a înlesni operaţiile Tarul în persoană oferă comanda generală a trupelor româno-ruse de la Plevna lui Carol I. Dilema Marelui Cartier Imperial în privinţa subordinării Principelui unui general rus, se rezolva astfel potrivit replicei lui Carol I: «Dacă eu nu pot fi sub comanda unui general rus, zece generali ruşi pot sta foarte bine sub comanda mea ». Ne putem îndoi în condiţiile de atunci ca orgoliul moscovit să fi acceptat comanda unui Domnitor român, altul decât un Hohenzollern. Ca o dovadă, cu un an mai înainte, fără nicio participare a unui contingent imperial, Rusia n'a admis în Serbia pentru un singur General, Cernaiev, decât pozitia de Comandant suprem al Armatei sârbeşti. Si astfel pe proprie răspundere armata română a trecut probele războiului cu deplin succes. Naţiunea română după o lungă absenţă se înumera iarăşi printre factorii militari ai continentului european. Iar gestul unui mare general ca Osman Paşa de a-şi oferi sabia unui colonel român, răsplătea într'o singură clipă atâtea veacuri de suferinţă a Poporului Român. Si în acea clipă trecutul rămânea uitat şi se punea temelia unei prietenii sincere şi definitive între turci şi români. Dar din păcate n'a rezultat din război aceeaşi prietenie între aliaţi ca între foştii duşmani. Bucuria victoriei era umbrită de vicisitudinile păcii. Rusia, violând spiritul şi litera convenţiei de garanţie a integrităţii teritoriale româneşti, dezvălue hotărârea de a zmulge României iarăşi cele trei judeţe basarabene, cu orce pret. In sădar încearcă Brătianu şi Kogălniceanu să invoace într'o apărare patetică în faţa Congresului din Berlin, protecţia marilor puteri. Austria consimţise în secret încă din 1876 la întoarcerea Rusiei pe Dunărea inferioară în schimbul Bozniei şi Herzegovinei, potrivit convenţiei de la Reichstadt. Anglia era satisfăcută cu rectificarea condiţiilor draconiene de pace de la San-Stefano, impuse Rusiei de Congresul din Berlin. N'avea prin urmare de ce întinde coarda în relaţiile cu Rusia pentru un petec de pământ îndepărtat ce n'o interesa. Iar Bismark, odată ce l'a mulţumit pe Disraeli în limitarea veleităţilor ruseşti, avea toate motivele să se complacă în raporturi binevoitoare cu Gorceacov.

Totuşi Rusia a încercat să ofere compensaţii pentru dureroasa ciuntire a pământului românesc. Cabinetul din Petersburg a propus României în afara Dobrogei ca frontieră pe tărâmul drept al Dunării linia Varna-Rusciuk: şi chiar alegerea lui Carol I ca Principe al Bulgariei atunci întemeiată la Congresul din Berlin; şi unii oameni politici români, ca mai târziu Take Ionescu, înclinau cel puţin pentru substanţiale compensaţii spre un compromis. Dar Ion C. Brătianu, ca fiul său Ionel după modelul tatălui, la Versailles, a respins cu îndărătnicie orce târgueli. Brătienii cei mari au proclamat doctrina perenă a refuzului de negociere, oricâte beneficii s'ar oferi în schimb, pe seama teritoriului national. Si intransigenţa românească de atunci a contrariat adânc Guvernul Rus, încât Gorceacov nu s'a dat înapoi să ameninţe cu dezarmarea armatei române. Ceeace a atras răspunsul plin de demnitate al Principelui Carol I: «Armata română poate fi zdrobită, dar nu dezarmată!» După 70 de ani nu se vor mai găsi ocârmuitori atât de integri ca Brătienii şi Carol I, ca să se călăuzească după aceleaşi scrupule de conştiinţă şi demnitate, însuşiri de fond ale oamenilor cu răspundere faţă de un popor. Dar însfârşit, esenţialul fusese câştigat: independenţa României era recunoscută de marile puteri. Si mai mult încă, prin alipirea Dobrogei România obţinea ieşirea la mare, condiţia absolută de libertate reală a unei ţări. Independenţa şi ieşirea la mare sunt buletinele de indentitate şi sănătate ale naţiunilor ca persoane majore şi ca subiect de drept în concertul internaţional, Carol I îşi împlinise cuvântul rostit solemn la păşirea pe pământul românesc.

(Continuă în numărul viitor).

MIHAIL FOTIN ENESCU.

ES MANUSCRITO

FAPTA

Apare lunar in 8 pagini. Numai excepţional apare in 10 si în 12 pagini.

Corespondenta:

ANDRES MELLADO, 36, bajo dcha.

Sucesores de Rivadeneyra, S. A.—Paseo Onésimo Redondo, 26.—Madrid.